

ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิต
ของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่าง
ภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม
จังหวัดอุบลราชธานี

โดย

นาย สุกิจ คงเปียจารย์

ตำแหน่งปัจจุบัน

กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฮงเส็ง การทอ จำกัด

กรรมการผู้จัดการ บริษัท เวิร์เท็กซ์ แอพพารเอล จำกัด

กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฮงเส็ง ไทย-วีนา จำกัด

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตรการป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ ๕๗

ประจำปีการศึกษา พุทธศักราช ๒๕๕๗ – ๒๕๕๘

บทคัดย่อ

เรื่อง ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดอุบลราชธานี

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

ผู้วิจัย นายสุกิจ คงปิยาจารย์

หลักสูตร วปอ. รุ่น 57

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดอุบลราชธานี” มีวัตถุประสงค์เพื่อ เพื่อศึกษาสภาพครอบครัวของสังคมไทยที่เกี่ยวกับการยกระดับของสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีและ เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม และแก้ไขปัญหาเรื่องความมั่นคงของสถาบันครอบครัว โดยใช้กระบวนการสัมภาษณ์และแบบสอบถามกับตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆในเขตจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวด้วยภาคเกษตรและ อุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 173 คน ได้ข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์และตอบแบบสอบถามสรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้ ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น ทั้งเรื่องการทำงาน การพัฒนาแรงงาน อัตราการว่างงานที่ลดน้อยลง การเคลื่อนย้ายแรงงานลดลง ทั้งนี้ยังทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสุขภาพดีขึ้นเพราะมีการบริการรักษาสุขภาพ มีรายได้จากการมีงานทำ ทำให้มีเงินออมเงินเก็บมากขึ้น ครอบครัวมีความสุข ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความแน่นแฟ้น ลดปัญหาความขัดแย้ง ครอบครัวก็จะมีความแข็งแกร่ง นั่นก็คือมีภูมิคุ้มกัน ในครอบครัว เมื่อสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวมีความสุข ก็ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทั้งสถาบันครอบครัวและความมั่นคงทางสังคมซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

คำนำ

ปัจจุบันผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่มีอยู่มากมายทั้งด้านบวกและด้านลบต่อสถาบันครอบครัวและชุมชน ทำให้เกิดการตระหนักถึงผลกระทบดังกล่าวที่จะตามมาไม่ว่าจะเป็นการดำรงอยู่ของคนในชุมชนที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ปัญหาความยากจน และปัญหาการว่างงานซึ่งมีแนวโน้มที่จะเพิ่มสูงขึ้น

เมื่อมีการนำเอาภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมเข้ามาผสมผสานร่วมกันเพื่อเป็นแก้ไข ปัญหาที่เกิดขึ้นจากผลกระทบที่ได้กล่าวมา แต่ในทางเดียวกันการนำเอาทั้งสองภาคส่วนมาผสมผสานเข้าด้วยกันนั้นก่ออาจก่อให้เกิดได้ทั้งผลดีและผลเสีย ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการนำเอา “ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน” มาใช้ในการแก้ไขปัญหาต่างๆให้มีแนวโน้มที่ดียิ่งขึ้น

โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว โดยให้มีการยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี พร้อมทั้งเสนอแนะเกี่ยวกับการปรับปรุงและรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกับภาคเกษตรกรรมและการแก้ไขปัญหาเรื่องความมั่นคงของสถาบันครอบครัว

รายงานผลการวิจัยฉบับนี้ได้รวบรวมเอาองค์ความรู้ต่างๆที่ได้จากการศึกษาและวิจัยยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี หวังเป็นอย่างยิ่งว่ารายงานการวิจัยฉบับนี้จะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ผู้ที่สนใจและสามารถนำไปประยุกต์ใช้เป็นแนวทางการปฏิบัติตามความเหมาะสมต่อไป

(นายสุกิจ คงปิยาจารย์)

นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

ผู้วิจัย

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	ก
คำนำ	ข
กิตติกรรมประกาศ	ค
สารบัญ	ง
สารบัญตาราง	ฉ
สารบัญแผนภาพ	ช
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
ขอบเขตของการวิจัย	5
วิธีดำเนินการวิจัย	6
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย	7
คำจำกัดความ	7
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	9
แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของครอบครัว	9
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม	13
แนวคิดการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัวในชุมชน	14
แนวคิดที่เกี่ยวกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม	16
ทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่ครอบครัว	21
ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม	22

สารบัญ(ต่อ)

	หน้า
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	23
บทที่ 3 ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน	29
ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานี	29
ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ.2557-2560	39
ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์	46
แนวคิดการจัดทำยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ในสังคมไทย	47
การวิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยงของสังคมไทย	49
การทบทวนโครงสร้างเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาสำคัญของกลุ่มเสี่ยง	
ความมั่นคงของมนุษย์	56
โครงสร้างเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาสำคัญความมั่นคงของมนุษย์	57
บทที่ 4 วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน	65
ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม	65
ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลการผสมผสานระหว่างเกษตรและอุตสาหกรรม	70
ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคนในชุมชนและผู้บริหาร	76
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ	83
สรุปผลการวิจัย	83
ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	84
ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ	86
ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ	87
บรรณานุกรม	88
ประวัติย่อผู้วิจัย	89

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานในระบบและนอกระบบจำแนกตามกลุ่มอายุเพศ และจังหวัด พ.ศ. 2556	35
2	จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบจำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ พ.ศ. 2556	36
3	จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบจำแนกตามอาชีพ พ.ศ. 2556	37
4	จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบจำแนกตามอุตสาหกรรม พ.ศ. 2556	38
5	จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล	65
6	การค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) การแปลความและการจัดลำดับของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกรายประเด็น	70
7	การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) การแปลความและการจัดลำดับของผู้ตอบแบบสอบถามจำแนกรายประเด็น	72

สารบัญแผนภาพ

หน้า

แผนภาพที่

1 แผนที่ตั้งเขตจังหวัดอุบลราชธานี

32

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การยกระดับคุณภาพชีวิตและการแก้ไขปัญหาความยากจน ถือได้ว่าเป็นนโยบายที่สำคัญที่สุดประการหนึ่งของรัฐบาลทุกชุดที่ผ่านมา โดยตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาได้กำหนดให้เป็นวาระสำคัญของชาติที่จะต้องมีการดำเนินการในการขับเคลื่อนเพื่อให้ประชาชนในสังคมชนบทที่เป็นส่วนใหญ่ของประเทศได้รับการพัฒนาให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น การขับเคลื่อนกระบวนการแก้ไขปัญหาความยากจนและยกระดับคุณภาพชีวิตครั้งหนึ่งได้ดำเนินการประชุมร่วมคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) และคณะรัฐมนตรี (ครม.) เมื่อวันที่ 20 ม.ค.58 สำนักเลขาธิการคณะรักษาความสงบแห่งชาติ ได้เสนอแผนการดำเนินการของ คสช. ในปี 2558 โดยมีการจัดทำเป็นแผนงานและรายละเอียดประกอบชัดเจน และแจ้งเวียนให้หน่วยงานราชการทุกแห่งรับทราบและนำไปปฏิบัติให้เกิดการขับเคลื่อนอย่างเป็นรูปธรรมแล้ว โดยมีข้อสังเกตที่สำคัญเกี่ยวกับการยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาความยากจนคือ

1. ต้องเปลี่ยนกระบวนทัศน์และการบริหารจัดการแก้ไขปัญหา โดยเน้นให้ชุมชนมีบทบาทสำคัญในการแก้ไขปัญหาความยากจนในท้องถิ่นของตนเอง
2. ต้องปรับจากการแก้ไขปัญหาแบบกว้างๆ มาเป็นการแก้ปัญหาให้ตรงกลุ่มเป้าหมาย และต้องเพิ่มบทบาทภาคประชาสังคมและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการสนับสนุนการแก้ไขปัญหาความยากจนในระดับพื้นที่
3. ปรับบทบาทของหน่วยงานภาครัฐจากการสั่งการ ควบคุม กำกับมาเป็นการสนับสนุน และอำนวยความสะดวกแก่ภาคชุมชน

4. ส่งเสริมระบบการค้าเสรี ปรับปรุงระบบภาษี การควบคุมสินค้าอุปโภค บริโภค อย่างเป็นธรรม เพื่อให้ผู้ประกอบการและประชาชน ได้รับประโยชน์สูงสุด

5. เร่งการแก้ไข ระเบียบ ข้อบังคับ และกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการปฏิบัตินิติราชการ และขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจแบบการค้าเสรีให้เป็นสากล เพื่อรองรับการเป็นประชาคมอาเซียนใน ปลายปี 2558

6. เร่งดำเนินการขับเคลื่อนเศรษฐกิจ โดยมุ่งเน้นประโยชน์แก่ประชาชนเป็นหลัก ทั้งนี้ การขับเคลื่อนต้องอยู่ในกรอบของระเบียบและกฎเกณฑ์ที่มีความ โปร่งใส ไม่ทุจริตคอร์รัปชัน ไม่ ผูกขาด และมีความเป็นธรรมกับทุกฝ่ายทั้งผู้ประกอบการขนาดเล็ก ขนาดกลาง และขนาดใหญ่ ส่งเสริมให้มีการจัดตั้งกองทุนร่วมระหว่างภาครัฐและเอกชนเพิ่มเติม เพื่อการนำมาใช้ในการลงทุน ด้านระบบสาธารณูปโภค แหล่งน้ำ และกิจการสาธารณะอื่น ๆ เพื่อเปิด โอกาสให้ประชาชนทุกคน ได้มีส่วนร่วมในการร่วมลงทุนกับรัฐบาล และเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายงบประมาณของรัฐบาล/ เงินกู้ยืม

7. ส่งเสริมให้มีตลาดกลางผลิตผลการเกษตร เพื่อลดการผูกขาดหรือระบบนายทุน ที่ไม่ เป็นธรรม โดยประชาชนมีส่วนร่วมในตลาดกลางเหล่านั้น โดยใช้แนวทางเช่นเดียวกันกับระบบ สหกรณ์ ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ภาคประชาชน ไปพร้อม ๆ กัน ทั้งในระดับหมู่บ้าน ท้องถิ่น และประเทศชาติอย่างยั่งยืน

แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555–2559) จึงเป็นการนำ ภูมิคุ้มกันที่มีอยู่ พร้อมทั้งเร่งสร้างภูมิคุ้มกันในประเทศให้เข้มแข็งขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมคน สังคม และระบบเศรษฐกิจของประเทศให้สามารถปรับตัวรองรับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงได้ อย่างเหมาะสม โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนและสังคมไทยให้มีคุณภาพ มีโอกาสเข้าถึง ทรัพยากร และได้รับประโยชน์จากการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมอย่างเป็นธรรม รวมทั้งสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจด้วยฐานความรู้ เทคโนโลยี นวัตกรรม และความคิดสร้างสรรค์ บนพื้นฐานการ ผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อม ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคม เป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจจะต้องสามารถสร้างให้เกิดเสถียรภาพและมี ภูมิคุ้มกันที่เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลก รวมทั้ง จะต้องมีความสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญต่อการ

เชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและภายนอกประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทัน มีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตแทนการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งเชื่อมโยงธุรกิจขนาดใหญ่กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างสมดุล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการที่ตรงกับความต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศ ตลอดจนสร้างความแปลกใหม่เพื่อนา ตลาด นา ไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

ในปัจจุบันปัจจัยที่มีความสำคัญต่อการปรับโครงสร้างและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศในระยะยาวยังมีประสิทธิภาพต่ำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ศักยภาพของความสามารถด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ความสามารถด้านการบริหารจัดการ และบริการโครงสร้างพื้นฐานที่คุณภาพไม่ดีพอ การเสริมสร้างให้ปัจจัยเหล่านี้มีคุณภาพและเพียงพอเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ เนื่องจากเป็นปัจจัยที่จะทำให้ภาคการผลิตมีความเข้มแข็งและสามารถแข่งขันได้อย่างยั่งยืน ทั้งนี้ การฟื้นฟูเศรษฐกิจโดยการสร้างเสถียรภาพและความเชื่อมั่นต่อระบบเศรษฐกิจโดยรวมไม่อาจบรรลุวัตถุประสงค์โดยอาศัยนโยบายและมาตรการระดับมหภาคโดยลำพัง จึงจำเป็นต้องคำนึงถึงแนวทางการพัฒนาให้เกิดความเข้มแข็งต่อธุรกิจพื้นฐานด้านการผลิต การค้า และบริการขณะเดียวกัน ยังจำเป็นต้องบริหารจัดการแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559) ให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ภายใต้หลักการพัฒนาพื้นที่ภารกิจ และการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคมไทย ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทยตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในภูมิภาคและชนบทในกระบวนการพัฒนา เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนได้พัฒนาศักยภาพในการบริหารจัดการปัญหาได้ด้วยตนเอง เพื่อประโยชน์ของตนเอง ครอบครัว และชุมชน ตลอดจนสามารถสนองตอบต่อการกระจายการพัฒนาได้อย่างเต็มที่ และทั่วถึง ดังนั้นการพัฒนาในอนาคตจะเน้นที่การสร้างความเข้มแข็งของชุมชนในภูมิภาคและชนบท ให้สามารถพึ่งตนเองได้ โดยมีเศรษฐกิจชุมชนที่มั่นคงเป็นตัวนำ และเป็นฐานในการยกระดับรายได้และคุณภาพชีวิตในอนาคต ทั้งนี้ภาครัฐกิจเอกชน องค์กรพัฒนาเอกชนและองค์กรประชาชนจำเป็นต้องเข้ามาเสริมบทบาทของภาครัฐซึ่งเป็นผู้สนับสนุนการพัฒนาเดิมซึ่งเป็นการ

ผ่นีกกำลังในการพัฒนาและนำไปสู่ความเข้มแข็งของชุมชน โดยภาพรวมไม่อาจจะบ่งชี้ได้ว่า จะเน้นภาคการเกษตรหรือภาคอุตสาหกรรมเป็นหลัก ในปัจจุบันถ้าเน้นภาคเกษตรกรรมอย่างเดียวก็ เดินหน้าไปไม่ได้หรือถ้าเน้นภาคอุตสาหกรรมอย่างเดียวก็เดินหน้าไปไม่ได้เช่นกัน

ประเด็นปัญหาหลักที่ประเทศกำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ก็คือ การพัฒนาคนยังไม่สามารถ สนับสนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ความสำเร็จทางด้านทรัพยากร มนุษย์ของไทยกำลังลดน้อยถอยลงไปทั้งในแง่ปริมาณ คุณภาพ และอัตราค่าจ้างที่เริ่มขยับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง ที่ เกี่ยวข้องกับทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะเดียวกันเป็นที่คาดว่าในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ยังมีแรงงานด้อยทักษะฝีมือที่ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ในภาคเกษตร ซึ่งมีความจำเป็นจะต้อง ได้รับการยกระดับทักษะฝีมือให้สอดคล้องกับลักษณะ โครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรมและ เกษตรกรรมที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยอีกเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันเมื่อหันมาพิจารณา สถานการณ์ด้านสังคม ในแง่ของคนซึ่งเป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของ การพัฒนาประเทศพอจะกล่าวได้ว่าคุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทยกำลังถูกกระทบกระเทือนจาก การเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปเป็นสังคมเมือง ซึ่งมีการอพยพของประชาชนในชนบทเข้าสู่ เมืองและความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวได้ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหาสุขภาพจิต ปัญหาโสเภณี ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสุขภาพอนามัยที่มีการเจ็บป่วย ซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นจริงสังคมเมืองของประเทศ และการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างกลุ่มอายุที่มี สัดส่วนของคนวัยกลางคน และคนสูงอายุมากขึ้นในขณะที่สัดส่วนของเด็กน้อยลง นอกจากนี้ยังมี ปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคือผลกระทบจากการพัฒนาต่อวิถีชีวิต จิตใจ ค่านิยม และ วัฒนธรรมที่ดีงามของไทย และผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอันเกิดจากความเสื่อมโทรมของ ทรัพยากรธรรมชาติที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ได้ถูกนำมาใช้อย่างมากมายในการเพิ่มผลผลิตใน ภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และในการบรรเทาปัญหาความยากจนในชนบท ผู้วิจัยมีความสนใจที่ จะทำการวิจัยเรื่องนี้ เพื่อที่จะนำไปสู่การแก้ปัญหาเรื่อง แนวทางการสร้างความมั่นคงของสถาบัน ครอบครัวยุคเกษตรและอุตสาหกรรมในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาครอบครัวของสังคมไทยที่เกี่ยวกับการยกระดับของสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในลักษณะยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ด้วยการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม
3. เพื่อเสนอแนะยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคมไทย ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม และแก้ไข้ปัญหาเรื่องความมั่นคงของสถาบันครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาภาคอุตสาหกรรม และแนวทางในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกับภาคเกษตรกรรมให้ได้อย่างมีบูรณาภาพในจังหวัดอุบลราชธานี
2. ศึกษาเรื่องการใช้แรงงานของท้องถิ่นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี
3. ขอบเขตด้านประชากร จะศึกษาประชากรเฉพาะใน กลุ่มตัวอย่างผู้บริหารและพนักงานในระดับปฏิบัติงานของบริษัท เวิร์เทกซ์ แอปพาวเรล จำกัด และชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี
4. ขอบเขตเวลา เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2557 ถึงเดือน พฤษภาคม 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้ การรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1. ข้อมูลทุติยภูมิ จะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ

1.1 ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

1.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.3 ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

2.1 การสัมภาษณ์แรงงานที่ทำเกษตรในพื้นที่, แรงงานที่ทำอุตสาหกรรมในพื้นที่, รวมถึงครอบครัวที่ทำเกษตรกรรมและทำอุตสาหกรรมทั้งสองอย่างควบคู่ว่าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมสามารถอยู่ด้วยกันได้หรือไม่ และมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยที่ไม่ต้องย้ายถิ่นฐานรวมถึงนำไปปฏิบัติและพัฒนาในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ผลจริงหรือไม่

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความคิดเห็น เกี่ยวกับเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมไปในทิศทางเดียวกันได้และมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยที่ไม่ต้องย้ายถิ่นฐานรวมเพื่อการสร้างสัมพันธภาพต่อชุมชนหรือสังคมเพื่อให้แรงงานมีรายได้ที่มั่นคงจึงส่งผลถึงการยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นได้หรือไม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่อเป็นการอธิบายข้อมูลทั่วไป และสถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพปัญหาครอบครัวของสังคมไทยที่เกี่ยวกับการยกระดับของสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
2. ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหา ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ด้วยการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม
3. ทำให้ทราบแนวทางการพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคมไทย ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม และแก้ไขปัญหาเรื่องความมั่นคงของสถาบันครอบครัว
4. เป็นต้นแบบในการเสนอแนะแนวทางเพื่อป้องกันปัญหา ก่อนที่ปัญหาจะเกิดได้ในการอยู่ร่วมกันของภาคอุตสาหกรรมและชุมชนในจังหวัดอื่นๆ

คำจำกัดความ

ภาคเกษตรกรรม	หมายถึง การทำนา ทำไร่ ทำสวน ประมง เลี้ยงสัตว์ และ เกษตรกรรม ประเภทอื่นตามที่รัฐมนตรีประกาศ กำหนดในราชกิจจานุเบกษา
ภาคอุตสาหกรรม	หมายถึง เป็นคำจำกัดความที่ใช้กับกิจกรรมที่ใช้ทุนและแรงงาน เพื่อที่จะผลิตสิ่งของ หรือ จัดให้มีบริการ โดยมีการผลิตเครื่องทุ่นแรงต่าง ๆ เข้ามาช่วยในการผลิต
แรงงาน	หมายถึง ความพยายามของมนุษย์หรือการออกแรง ในการผลิตและจำหน่ายสินค้าและบริการเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจและผู้ดำเนินการ จะได้รับค่าตอบแทน
การย้ายถิ่นฐาน	หมายถึง การเคลื่อนย้ายของบุคคลหรือกลุ่มจากที่อยู่อาศัยหนึ่งไปยังอีกที่หนึ่ง โดยมีเจตนาที่จะอาศัยในถิ่นที่อยู่ใหม่ ในช่วงระยะเวลาหนึ่งที่ยาวนานพอควร

- ความมั่นคงของมนุษย์** หมายถึง ความอยู่รอด , การดำเนินชีวิตประจำวัน และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
- สถาบันครอบครัว** หมายถึง แบบแผนพฤติกรรมที่คนที่มีมาติดต่อเกี่ยวข้องกันในเรื่องเกี่ยวกับครอบครัวและเครือญาติจะต้องปฏิบัติตาม

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ของจังหวัดอุบลราชธานี ได้กรอบแนวคิดจากสภาพของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันมีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและชุมชนทั้งด้านบวกและด้านลบ ทำให้ประชากรในชุมชนตระหนักรู้ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปรากฏการณ์ทางสังคม การดำรงอยู่และมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา จึงได้มีส่วนร่วมในการดำเนินงานกิจกรรมด้านต่างๆเพื่อสร้างการยกระดับคุณภาพชีวิตและการแก้ไขปัญหาความยากจนให้เกิดความเข้มแข็งมีภูมิคุ้มกันให้เกิดขึ้นป้องกันครอบครัวชุมชน ไม่ให้ตกเป็นผู้รับผลกระทบจากปัญหาทางสังคมที่มีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้น และรู้เท่าทันสภาพปัญหาที่จะอยู่ร่วมกันของภาคครัวเรือน ภาคเกษตรภาคอุตสาหกรรม ได้อย่างบูรณาภาพโดยมีการค้นคว้าจากเอกสารผลงานต่างๆที่เกี่ยวข้องผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเช่น ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน การส่งเสริมศักยภาพและความเข้มแข็งให้แก่ครอบครัวและชุมชนกรอบแนวคิดและทฤษฎีในการศึกษา คือ แนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการพัฒนาเพื่อสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สถาบันครอบครัว แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับครอบครัวและทฤษฎีว่าด้วยโครงสร้างหน้าที่ของครอบครัวและนำมาเป็นกรอบในการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัวในชุมชนชนบทของจังหวัดอุบลราชธานี ดังนี้

แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของครอบครัว

1. ความหมายของครอบครัว

รายงานสถานการณ์ทางสังคม สถานการณ์ครอบครัว ปี 2547 (2547 : 3) นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว พ.ศ. 2547-2556 ได้กำหนดความหมายของครอบครัว

ไว้กว้าง ๆ ว่า “ครอบครัว” หมายถึง กลุ่มบุคคลที่มีความผูกพันและใช้ชีวิตร่วมกัน ทำหน้าที่เป็นสถาบันหลักเป็นแกนกลางของสังคมที่เป็นรากฐานสำคัญยิ่งต่อการดำรงชีวิต ครอบครัวมีหลากหลายรูปแบบและหลายลักษณะนอกเหนือจากครอบครัวที่ครบถ้วนทั้งบิดา มารดาและบุตร”

The United States Bureau of the Census (1988) แห่งสหรัฐอเมริกา (Poverty and Finch 1988 อ้างถึงใน อุมพร ตรังคมบดี 2544: 2) ให้นิยามว่า ครอบครัวเป็น “กลุ่มบุคคลตั้งแต่คนขึ้นไปที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน โดยการเกิดการแต่งงานหรือการรับเป็นบุตรบุญธรรมและอาศัยอยู่ร่วมกันลักษณะครัวเรือนที่นอกเหนือจากนี้ ถือว่ามีใช่ครอบครัว”

นักวิชาการไทยหลายท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ได้ให้ความหมายครอบครัวไว้หลากหลาย อาทิสนธิ สมักรการ (2538:1) นักสังคมวิทยา ให้ความหมายครอบครัวไว้ว่า “ครอบครัวหมายถึงกลุ่มของญาติสนิทกลุ่มหนึ่งซึ่งอยู่ร่วมหลังคาบ้านเดียวกัน หรืออยู่ในบริเวณรั้วบ้านเดียวกัน (ในกรณีที่มีบ้านมากกว่าหนึ่งหลัง) ตามปกติแล้วครอบครัวย่อมทำหน้าที่เบื้องต้นที่จำเป็นต่าง ๆ เพื่อสนองความต้องการพื้นฐาน (Basic need) ของมนุษย์ อย่างไรก็ตามหน้าที่บางประการของครอบครัวอาจเปลี่ยนแปลงไปตามวิวัฒนาการของสังคมและวัฒนธรรม ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อภาวะความเป็นญาติของสมาชิกแต่ละครอบครัวทั้งแบบชีวภาพและแบบสังคมกำหนดก็ได้”

สุพัตรา สุภาพ (2540:26) นักสังคมวิทยา กล่าวว่า ครอบครัวเป็นสถาบันที่สำคัญที่สุดของสังคม เป็นหน่วยย่อยของสังคมที่มีความสัมพันธ์และร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด เป็นสถาบันที่คงทนที่สุดและยังไม่เคยปรากฏว่า สังคมมนุษย์เป็นสังคมที่ไม่มีสถาบันครอบครัว เพราะมนุษย์ทุกคนต้องอยู่ในสถาบันครอบครัว เนื่องจากเป็นกลุ่มสังคมกลุ่มแรก ที่มนุษย์ทุกคนเจอ ตั้งแต่แรกเกิดจนกระทั่งเติบโต และมีครอบครัวแยกออกมา ครอบครัวจะให้ตำแหน่ง ชื่อ และสกุลซึ่งเป็นเครื่องบอกสถานภาพ บทบาทตลอดจนกำหนดสิทธิหน้าที่ที่สมาชิกมีต่อกันและต่อสังคม ครอบครัวเป็นสถาบันแห่งแรกและแห่งสำคัญของสังคมในการกำหนดพฤติกรรมของมนุษย์ให้เป็นไปตามระเบียบแบบแผน ซึ่งมีการกำหนดมาตรฐานความประพฤติของครอบครัว

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2545 : 4) นักจิตวิทยา มองครอบครัวว่า เป็นสถาบันทางสังคมแห่งแรกที่มนุษย์สร้างขึ้นจากความสัมพันธ์ที่มีต่อกัน เพื่อเป็นตัวแทนของสถาบันสังคมภายนอกที่จะปลูกฝังความเชื่อ ค่านิยม และทัศนคติกับสมาชิกรุ่นใหม่ของสังคมที่มีชีวิตอุบัติขึ้นในครอบครัว

พูนสุข ช่วยทอง (2548 : 2) กล่าวถึงความหมายของครอบครัวในสองลักษณะ คือ ในเชิงโครงสร้างและในเชิงคุณภาพ สำหรับครอบครัวในเชิงโครงสร้าง หมายถึง สถาบันทางสังคมที่เป็นพื้นฐานที่มีหน่วยเล็กที่สุดที่คนตัดสินใจมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน ภายในกฎระเบียบเดียวกันที่สมาชิกในครอบครัวร่วมกันกำหนดโดยสมาชิกในครอบครัวประกอบด้วยบุคคลที่ตัดสินใจมาใช้

ชีวิตร่วมกันนั้นด้วยพันธะกรรมต่อกันทั้งทางนิตินัยและพฤตินัย ครอบครัวในที่นี่มี 2 ประเภท คือ ครอบครัวเดี่ยวและครอบครัวขยาย กล่าวคือ

1. ครอบครัวเดี่ยว หมายถึง ครอบครัวที่มีโครงสร้างของสมาชิกครอบครัวที่ประกอบด้วย พ่อ แม่และลูก ที่ใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันทั้งด้านสังคมและเศรษฐกิจ มีปฏิสัมพันธ์ดูแลซึ่งกันและกัน

2. ครอบครัวขยาย หมายถึง ครอบครัวที่มีโครงสร้างของสมาชิกครอบครัวที่ประกอบด้วย ปู่ ย่าตา ยาย พ่อ แม่ และลูก โดยกลุ่มบุคคลดังกล่าวใช้ชีวิตอยู่ร่วมกัน มีปฏิสัมพันธ์กันระหว่างบุคคลในครอบครัวมีการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลซึ่งกันและกันด้านสังคมและเศรษฐกิจ

ส่วนครอบครัวในเชิงคุณภาพ หมายถึง ครอบครัวที่สมาชิกในครอบครัวปรับตัวกันได้อย่างเหมาะสม สามารถให้ความรักความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นที่พึ่งพิงที่อบอุ่นทั้งร่างกายและจิตใจของสมาชิกในครอบครัว ชัดเจนสร้างเสริมคุณธรรม จริยธรรม ปลูกฝังและสร้างค่านิยมที่ดีให้เป็นที่ยึดเหนี่ยวทางด้านจิตใจของสมาชิกในครอบครัว

2. ประเภทของครอบครัว

ครอบครัวไทยแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบใหญ่ (สนธิ สมัครงการ 2538: 4-7) ดังนี้

1. ครอบครัวเนื้อแท้ หรือครอบครัวพื้นฐาน (Nuclear or Elementary Family) หรือครอบครัวเบื้องต้น ประกอบด้วย บุคคล 2 รุ่นอายุ คือ บิดา มารดา และบุตรธิดา อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกัน แต่ในทางวัฒนธรรมก็จะมีญาติอยู่ด้วย เช่น ในสังคมไทย บางครอบครัวต้องเลี้ยงบิดามารดาของฝ่ายสามีหรือภรรยา หรือบางครอบครัวมีพี่หรือน้องของสามีที่ยังเป็นโสดอาศัยอยู่การที่มีญาติอาศัยบ้างก็มิได้ทำให้ ครอบครัวเนื้อแท้กลายเป็นครอบครัวแบบอื่นไปเพราะ อำนาจของหัวหน้าครอบครัว ก็ยังมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ครอบครัวแบบนี้เกิดขึ้นง่าย บางคนนิยมเรียกว่า “ครอบครัวพื้นฐาน” เพราะครอบครัวแบบนี้เป็นรากฐานของครอบครัวแบบอื่น ๆ

2. ครอบครัวขยาย (Extended or Joint Family) ประกอบด้วยสมาชิก 3 รุ่นอายุ คือ บิดา มารดา บุตร และปู่ ย่า ตายาย อาศัยอยู่ในครอบครัวเดียวกันและมีการใช้จ่ายทรัพย์สินในลักษณะของ “กงสี”

3. ครอบครัวผสมหรือครอบครัวซ้อน (Composite or Compound Family) หมายถึง ครอบครัวที่ชายหรือหญิงมีคู่ชีวิตได้มากกว่า 1 คน และนำมาอยู่อาศัยรวมกันในครอบครัวเดียวกัน

4. ครอบครัวสาระ (Essential Family) คือ ครอบครัวที่มีเฉพาะแม่และลูก ๆ พ่อต้องไปทำงานทำในเมือง ซึ่งกำลังทวีจำนวนมากขึ้น

พรรณทิพย์ ศิริวรรณบุษย์ (2545 : 24-26) จำแนกรูปแบบครอบครัวไว้ 3 ประเภทใหญ่ ได้แก่

1. ครอบครัวขยาย เป็นลักษณะส่วนใหญ่ของครอบครัวทางตะวันออก ลักษณะครอบครัวจะมีกลุ่มญาติพี่น้องอยู่ร่วมกันอย่างใกล้ชิด แม้มีครอบครัวใหม่ก็ยังคงอยู่ร่วมกันซึ่งแบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ ครอบครัวขยายญาติพี่น้อง ครอบครัวขยายร่วมเผ่าพันธุ์ และครอบครัวขยายแบบรวมกลุ่ม

2. ครอบครัวเดี่ยว ได้แก่ ครอบครัวพ่อแม่ลูกซึ่งมีที่อยู่อาศัยตามลำพังตนเอง หาเลี้ยงครอบครัวด้วยตนเอง ครอบครัวส่วนใหญ่ในซีกโลกต่าง ๆ สมัยปัจจุบันนี้มีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว ทั้งนี้ครอบครัวเดี่ยวยังมีอยู่ 2 รูปแบบ คือ ครอบครัวเดี่ยวชายเป็นหัวหน้าครอบครัว และครอบครัวเดี่ยวหญิงเป็นหัวหน้าครอบครัว

3. ครอบครัวกลุ่ม ได้แก่ ครอบครัวที่ประกอบด้วยครอบครัวเดี่ยวมากกว่าหนึ่งครอบครัว หรือครอบครัวที่มีสมาชิกมากกว่า 1 คน แบ่งได้ 3 รูปแบบ คือ สามัคคีเดี่ยวภรรยาหลายคน ครอบครัวภรรยาคนเดียวสามีหลายคน ครอบครัวบ้านหลังเล็ก (ภรรยาน้อย)

สรุปได้ว่า ครอบครัวเป็นหน่วยย่อยทางสังคมที่เล็กที่สุดและสำคัญที่สุด ซึ่งประกอบขึ้นด้วยกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 2 คนขึ้นไป ที่มีความเกี่ยวข้องสัมพันธ์กันทางสายเลือด (โดยการเกิด) หรือทางกฎหมาย (โดยการแต่งงานหรือการรับเป็นบุตรบุญธรรม) และอาศัยอยู่ร่วมกันในบ้านหรือครัวเรือนหรือที่พักอาศัยเดียวกัน ทั้งนี้ในบางกรณีอาจมีได้อาศัยอยู่ด้วยกันแต่มีความสัมพันธ์กันแบบญาติ

แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนาอุตสาหกรรม

ประเสริฐ วิทยารัฐ (2520) กล่าวถึงจุดเริ่มต้นของเมืองขนาดเล็กในประเทศไทยว่า การขยายตัวของเมืองขนาดเล็กจะเป็นไปอย่างรวดเร็วหากผลผลิตทางการเกษตรของชุมชนมีลักษณะเป็นแบบพืชหมุนเวียนเพราะลักษณะของการผลิตจะทำให้รายได้-รายจ่ายของคนในชุมชนมีการหมุนเวียนตลอดปี ส่วนเมืองที่มีระบบการเกษตรแบบทำนาหรือเพาะปลูกปี ละครั้งการเจริญเติบโตของชุมชนจะมีน้อยมาก จากข้อสังเกตนี้จะเห็นได้ว่า การขยายตัวของเมืองหรือชุมชนขนาดเล็กจะเป็นไปตามลำดับขั้นและมีความสัมพันธ์อย่างมากกับชุมชนบริเวณ โดยรอบที่เป็นแหล่งให้บริการหรือเป็นแหล่งให้การสนับสนุน ดังนั้นถ้าชุมชนอุตสาหกรรมเป็นแหล่งสนับสนุนทำให้ประชากรมีรายได้เช่นเดียวกับชุมชนเกษตรกร ก็กล่าวได้ว่า กิจกรรมอุตสาหกรรมจะมีส่วนผลักดันให้เกิดการขยายตัวของชุมชนขนาดเล็ก โดยรอบ และชุมชนขนาดเล็กเหล่านั้นจะมีส่วนสัมพันธ์กันมากกับบริเวณรอบๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบริเวณชุมชนเมืองที่เป็นแหล่งการบริหารและการปกครอง

มานพ พงศทัต (2523) กล่าวถึง วิวัฒนาการของมนุษย์ว่า เมื่อมนุษย์เริ่มมีวิวัฒนาการจะอยู่กันอย่างครอบครัวโคดเคี้ยวตามแถบแม่น้ำ และบริเวณที่ที่ดินอุดมสมบูรณ์ เพื่อจะได้หาอาหารและทำการเพาะปลูกพืชได้ ดังนั้นจึงเกิดเป็นที่อยู่อาศัยกระจุกกระจายเป็นจุดๆ ต่อมาเมื่อครอบครัวขยายขึ้นมีผู้คนมาอาศัยใกล้เคียง จึงมีการนำผลผลิตที่เหลือใช้และอาหารมาแลกเปลี่ยนกัน และเริ่มขยายชุมชนเป็นหมู่บ้าน (Neighborhood) เมื่อทางสัญจรสะดวกขึ้น จากหมู่บ้านหนึ่งก็เริ่มมีอีกหมู่บ้านหนึ่งเป็นบริเวณห้อมๆ จนเกิดมีศูนย์กลางติดต่อ ศูนย์กลางการแลกเปลี่ยนสินค้าและความคิดเห็น มีระบบการปกครอง (หัวหน้าหมู่บ้าน) และการแบ่งเขตการปกครอง เป็นตำบล อำเภอ (Community) จากนั้นจึงเริ่มขยายตัวเป็นกลุ่มก้อนที่โตขึ้นหลายๆ กลุ่ม รวมเรียกว่า ตัวเมือง (Town หรือ City)

อาทร สุพโปฎก (2525) ให้ข้อสรุปไว้ว่า การพัฒนาอุตสาหกรรม เป็นวิธีการขั้นหนึ่งของการพัฒนาภาค ทั้งนี้เพราะการพัฒนาอุตสาหกรรมส่วนใหญ่จะเข้าไปจัดทำในพื้นที่ที่ต้องการพัฒนา โดยวิธีการสร้างบรรยากาศและสถานการณ์ต่างๆ ที่จะดึงดูดให้มีการลงทุนทางอุตสาหกรรม ซึ่งจะทำให้รายได้ของประชากรเพิ่มขึ้นจากการมีงานทำ

แนวคิดการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัวในชุมชน

การมีส่วนร่วมเป็นการเปิดโอกาสให้ทุกคนร่วมคิด ร่วมวิเคราะห์ ร่วมตัดสินใจร่วมในการวางแผน การปฏิบัติตามแผน และการติดตามประเมินผลในโครงการงานต่างๆ ของชุมชน เป็นการสร้าง ปลุกฝังจิตสำนึกในความร่วมด้วยช่วยกันปัจจุบันนั้น แนวคิดการมีส่วนร่วมของประชาชนในงานพัฒนา ได้รับการยอมรับและใช้เป็นแนวทางปฏิบัติในงานพัฒนาของทุกภาคส่วน ไม่ว่าจะเป็นหน่วยงานของภาครัฐ ภาคเอกชน แนวคิดการมีส่วนร่วม เป็นภารกิจของทุกคน ต้องให้ความสนใจใส่ใจ เพื่อก่อให้เกิดประสิทธิภาพขึ้นได้ในสังคม แต่ทั้งนี้จะต้องคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนและภาคส่วนต่าง ๆ ในสังคม แนวความคิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนกล่าวได้ว่าการสร้างคุณค่าให้กับผู้มีส่วนได้เสีย และผู้ที่เกี่ยวข้อง โดยเปลี่ยนแปลงจากการใช้อำนาจครอบงำใช้อำนาจร่วมกัน ในการตัดสินใจ หรือดำเนินกิจการ หรือกิจกรรมต่างๆ เพื่อแสวงหาทางออก หรือขับเคลื่อนการณเหล่านั้นด้วยกัน ในลักษณะของภาคี หรือรู้สึกเป็นเจ้าของร่วมการมีส่วนร่วมของประชาชน ถือเป็นหลักการสากลที่อารยประเทศให้ความสำคัญ และเป็นประเด็นหลักที่สังคมไทยให้ความสนใจเพื่อพัฒนาการเมืองเข้าสู่ระบอบประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วมตามหลักการธรรมนูญที่ภาครัฐจะต้องเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนรับรู้ร่วมคิด ร่วมตัดสินใจเพื่อสร้างความโปร่งใสและเพิ่มคุณภาพการตัดสินใจของภาครัฐให้ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกันของทุก ๆ ฝ่าย(ทำนอง ภูเกดิพิมพ์ 2551 “บทความ : แนวคิดการบริหารแบบมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของชุมชน”)จากเอกสารแจกประกอบการประชุม กลุ่มพัฒนาระบบบริหาร สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข วันที่ 21 กันยายน 2549 ได้กล่าวถึงหลักการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน หมายถึง การเปิดโอกาสให้ประชาชนและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนของสังคมได้เข้ามามีส่วนร่วมกับภาคราชการนั้น International Association for Public Participation ได้แบ่งระดับของการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนเป็น 5 ระดับ ดังนี้

1. การให้ข้อมูลข่าวสาร ถือเป็นมีส่วนร่วมของประชาชนในระดับต่ำที่สุด แต่เป็นระดับที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นก้าวแรกของการที่ภาคราชการจะเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าสู่กระบวนการมีส่วนร่วมในเรื่องต่าง ๆ วิธีการให้ข้อมูลสามารถใช้ช่องทางต่าง ๆ เช่น เอกสาร

สิ่งพิมพ์ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางสื่อต่าง ๆ การจัดนิทรรศการ จดหมายข่าว การจัดงาน แดงข่าว การตีพิมพ์ และ การให้ข้อมูลผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

2. การรับฟังความคิดเห็น เป็นกระบวนการที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลข้อเท็จจริงและความคิดเห็นเพื่อประกอบการตัดสินใจของหน่วยงานภาครัฐด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การรับฟังความคิดเห็น การสำรวจความคิดเห็น การจัดเวทีสาธารณะ การแสดงความคิดเห็นผ่านเว็บไซต์ เป็นต้น

3. การเกี่ยวข้อง เป็นการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน หรือร่วมเสนอแนะทางที่นำไปสู่การตัดสินใจ เพื่อสร้างความมั่นใจให้ประชาชนว่าข้อมูลความคิดเห็นและความต้องการของประชาชนจะถูกนำไปพิจารณาเป็นทางเลือกในการบริหารงานของภาครัฐ เช่น การประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพิจารณาประเด็นนโยบายสาธารณะ ประชาพิจารณ์ การจัดตั้งคณะทำงานเพื่อเสนอแนะประเด็นนโยบาย เป็นต้น

4. ความร่วมมือ เป็นการให้กลุ่มประชาชนผู้แทนภาคสาธารณะมีส่วนร่วม โดยเป็นส่วนร่วมกับภาครัฐในทุกขั้นตอนของการตัดสินใจ และมีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันอย่างต่อเนื่อง เช่น คณะกรรมการที่มีฝ่ายประชาชนร่วมเป็นกรรมการ เป็นต้น

5. การเสริมอำนาจแก่ประชาชน เป็นขั้นที่ให้บทบาทประชาชนในระดับสูงสุด โดยให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจ เช่น การลงประชามติในประเด็นสาธารณะต่าง ๆ โครงการกองทุนหมู่บ้านที่มอบอำนาจให้ประชาชนเป็นผู้ตัดสินใจทั้งหมด เป็นต้น การสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน นั้นสามารถทำได้หลายวิธีการ ซึ่งมีทั้งง่าย ๆ และใช้เวลา ปัจจุบันนี้ ขึ้นอยู่กับความต้องการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนแนวคิดของการมีส่วนร่วมของประชาชนและองค์กรภาครัฐ และเอกชน ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการป้องกัน แก้ไขปัญหา การพัฒนาผู้ด้อยโอกาสในครอบครัว ชุมชน สังคม โดยเข้ามามีส่วนร่วมในการฟื้นฟู พัฒนาผู้ด้อยโอกาสในครอบครัวชุมชนให้สามารถมีศักยภาพในการประกอบอาชีพ การพัฒนาอาชีพ การส่งเสริมอาชีพคนพิการให้มีโอกาสในการทำงานในองค์กรต่างๆทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และประชาชน

รูปแบบขั้นตอนและเงื่อนไขการมีส่วนร่วม เจิมศักดิ์ปิ่นทอง (อ้างในภาควงุมิ โภชนกุล ,2541 : 39) ได้แบ่งการมีส่วนร่วมออกเป็น 4 ขั้นตอน คือ

1. การมีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาและสาเหตุของปัญหา
2. การมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม
3. การมีส่วนร่วมในการลงทุนและปฏิบัติงาน
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน

แนวคิดเกี่ยวกับทฤษฎีการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม

ได้อธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและวัฒนธรรมมีหลายทฤษฎี ที่นำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมต่อสถาบันครอบครัว คือทฤษฎีภาวะทันสมัย (modernization theory) เป็นทฤษฎีทั้งของนักเศรษฐกิจของนักเศรษฐศาสตร์นักรัฐศาสตร์ และนักสังคมวิทยา ทั้งในยุโรปและสหรัฐอเมริกา เช่น เดวิด แมคเคลบีแลนด์ (David McClelland) อเล็กซ์ อิงเคิลเลส (Alex Inkeles) และเดเนียล เลอร์เนอร์ (Daniel Lerner) เป็นต้น มีสาระสำคัญคือ มีที่มาจากความสำเร็จของโครงการมาร์แชลล์ (Marshall Plan) ที่สหรัฐอเมริกาช่วยเหลือประเทศต่างๆ ในยุโรป เพื่อฟื้นฟูเศรษฐกิจและสังคมภายหลังสงครามโลกครั้งที่ 2 และนักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ รัฐศาสตร์ และสังคมวิทยาได้ประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม โดยมีสาระสำคัญคือ

1. การพัฒนาประเทศที่ทันสมัย เป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงจากสังคมที่ยังไม่เจริญก้าวหน้า มีระบบเศรษฐกิจและการเมืองและสังคมยังล้าหลัง ไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมล้าหลัง ไปสู่สังคมที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและเทคโนโลยีระดับสูง เช่นเดียวกับประเทศในกลุ่มยุโรปตะวันตก และอเมริกาเหนือ (แสวง รัตนมงคลมาส.2534: 43)

2. เศรษฐกิจ สังคม การเมือง และชีวิตส่วนตัวของบุคคลในแต่ละประเทศ จะมีภาวะต่างกัน 2 ประการคือ ภาวะเก่าแก่โบราณ ที่ล้าหลังกับภาวะทันสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้า ต้องสร้างความทันสมัย แทนที่ความล้าหลังโบราณ ประเทศจึงจะเจริญก้าวหน้า

3. ประเทศที่พัฒนาแล้วสามารถก้าวสู่ภาวะทันสมัยได้ด้วยตนเอง แต่ประเทศด้อยพัฒนาไม่สามารถที่จะดำเนินการ ได้สำเร็จ อาจจะสร้างความทันสมัยได้เพียงบางส่วน เท่านั้น ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองขึ้น

4. กระบวนการสร้างภาวะทันสมัยของประเทศด้อยพัฒนา ต้องเป็น ไปเช่นเดียวกับ ลักษณะการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจตามลำดับขั้น และการกระจายความเจริญทางเศรษฐกิจที่กล่าวมาแล้ว ซึ่งความเจริญก้าวหน้าตามลำดับขั้นนี้เกิดจากการที่สังคมยอมรับเทคโนโลยีทันสมัยในแต่ละขั้น โดยไม่ข้ามขั้นตอน

5. ภาวะทันสมัยทางเศรษฐกิจ คือการมีโครงสร้างเศรษฐกิจที่ทันสมัยแบบสังคมอุตสาหกรรมและการสร้างชุมชนเมืองให้เกิดขึ้น โดยกระบวนการที่สำคัญ คือการกลายเป็นเมือง (Urbanization) กลายเป็นอุตสาหกรรม (industrialization)

6. ภาวะทันสมัยในทางการเมือง คือการนำการปกครองระบอบประชาธิปไตยโดยมีตัวแทน (representative Democracy) ตามแบบกลุ่มประเทศยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือมาใช้

7. ภาวะทันสมัยด้านวัฒนธรรม คือการใช้แนวความคิดแบบสมเหตุสมผลเป็นบรรทัดฐานในการตัดสินใจระบบค่านิยม บรรทัดฐาน เจตคติและเป้าหมายของสังคม โดยการวางข้อกำหนดเกี่ยวกับกิจกรรมทางสังคมของบุคคล และการจัดรูปองค์กรของสถาบันต่างๆเป็นองค์กรขนาดใหญ่ (Bureaucracy) แบบตะวันตก

8. บุคลิกภาพของคนในสังคมทันสมัย (Modern man) แบบชาวตะวันตกเช่นมีความรับผิดชอบมุ่งความสำเร็จเป็นสำคัญ มีระบบค่านิยมและการเรียนรู้เกี่ยวกับการเข้ามามีส่วนร่วมตลอดจนการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ (Effective Participation)

9. ผู้มีบทบาทสำคัญในการสร้างภาวะทันสมัยคือ ผู้เชี่ยวชาญทางเทคโนโลยีสมัยใหม่ ผู้เชี่ยวชาญทางด้านสังคม เศรษฐกิจ และการเมืองแบบตะวันตก ซึ่งอาจเป็นคนในประเทศหรือต่างประเทศก็ได้

10. รัฐต้องมีบทบาทในการวางแผนเพื่อผลักดันให้เกิดภาวะทันสมัย ด้วยการจัดตั้งองค์กรต่างๆขึ้นดำเนินงานอย่างจริงจัง ขอความช่วยเหลือจากประชาชนในประเทศและความร่วมมือ

กับรัฐบาลต่างประเทศทั้งในด้านเงินทุน เทคโนโลยี การตลาดและผู้เชี่ยวชาญในสาขาต่างๆ (ปกรณัม ปรียากร. 2528: 29-31) (สนทนา พลศรี. 2545: 211-213)

แนวคิดและทฤษฎีความทันสมัยดังกล่าว ผู้ศึกษาได้นำกรอบแนวคิดจากทฤษฎีดังกล่าว อันเป็นการผสมผสานหลักการของระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม กับระบบการเมืองแบบ ประชาธิปไตยแบบเสรีนิยมในประเทศกลุ่มยุโรปตะวันตกและอเมริกาเหนือ ซึ่งมีลักษณะตรงกัน ข้ามกับกลุ่มประเทศสังคมนิยม ทฤษฎีดังกล่าวเป็นที่ยอมรับขององค์กรสหประชาชาติ จึงได้นำ กรอบแนวคิดมาใช้ในการศึกษาผลกระทบที่มีต่อการเปลี่ยนแปลงของสถาบันครอบครัวในสังคม ชนบทซึ่งยังมีความอ่อนด้อยทางการพัฒนาทุกด้านทั้งทางด้านสาธารณสุข โภค สาธารณูปการและ ทางเศรษฐกิจสังคมและการเมือง เมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมที่หลั่งไหลมา จากตะวันตก จึงยอมรับเอาผลกระทบดังกล่าวเพื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีชีวิตของสถาบัน ครอบครัวและสังคมในชนบทอย่างง่ายดาย เพื่อวิถีชีวิตของพวกเขาดีขึ้นตามแนวทางที่ทฤษฎีภาวะ ทันสมัยได้วิเคราะห์ไว้ โดยหารู้ไม่ว่าในความทันสมัยนั้นก็มีความแอบแฝงมาซึ่งสภาพปัญหาทาง สังคมต่างๆ

ผลของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อมนุษย์และสังคม หลาย ประการดังนี้

1. ทำให้มนุษย์เกิดความสะดวกสบาย ในด้านต่างๆ เช่น การประดิษฐ์เครื่องมือ เครื่องใช้ต่างๆ ขึ้นเพื่อใช้งานแทนมนุษย์ เป็นต้น
2. ทำให้เกิดการขยายตัวทางการผลิตสินค้าและสิ่งของต่างๆ มากขึ้นสินค้าอุปโภค บริโภคจึงมีเพียงพอต่อสมาชิกในสังคม
3. ทำให้เกิดการวางแผนการพัฒนาระดับสังคม เพื่อความเป็นอยู่สะดวกสบายขึ้นของมนุษย์
4. ทำให้มนุษย์ในแต่ละสังคมเกิดการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมกันมากขึ้นและมี ผลทำให้วิถีชีวิตของมนุษย์เปลี่ยนแปลงไปจากเดิม
5. ทำให้เกิดความล้าหลังทางวัฒนธรรมมากขึ้นขึ้นได้หากอัตราการเปลี่ยนแปลงทาง วัฒนธรรมทางวัตถุกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุเกิดขึ้นไม่เท่ากันเช่นมีถนนมีรถยนต์ที่ทันสมัยแต่คน ในสังคมไม่ปฏิบัติตามกฎจราจร เป็นต้น

6. ทำให้เกิดความไม่เป็นระเบียบของสังคมเพราะเมื่อเกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมขึ้นนั้นคนในสังคมบางส่วนสามารถปรับตัวให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงได้แต่บางส่วนไม่สามารถปรับตัวเข้ากับสังคมได้จึงนำไปสู่การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง ก่อให้เกิดความขัดแย้งกันขึ้น และนำไปสู่ความไม่เป็นระเบียบทางสังคมขึ้น

7. ทำให้เกิดปัญหาสังคมขึ้นได้ ถ้าหากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมนั้นทำให้คนในสังคมมีพฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปจากปกติ เช่น มลพิษ อาชญากรรม ยาเสพติด

8. ทำให้สังคมที่มีวัฒนธรรมที่เหนือกว่าได้เปรียบสังคมที่ด้อยกว่า หรือเกิดการด้อยพัฒนาและพึ่งพาขึ้น ซึ่งทำให้สังคมโลกขาดความเสมอภาคและความเป็นธรรม (สนธยา พลศรี ,2545 : หน้า 215-216)

แนวโน้มของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรม ในอนาคตมีแนวโน้มของกระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมหลายกระบวนการดังนี้

1. การทำให้เป็นอุตสาหกรรม (industrialization) หมายถึงกระบวนการพัฒนาวิทยาศาสตร์เทคโนโลยีเพื่อนำมาใช้ในการผลิตสินค้าเพื่อการตลาดกันกว้างใหญ่ โดยการใช้แรงงานเฉพาะอย่าง

2. การทำให้เป็นเมือง (urbanization) หมายถึง กระบวนการที่ชุมชนกลายเป็นเมืองหรือการเคลื่อนย้ายของผู้คน หรือการดำเนินกิจการงานเข้าสู่บริเวณเมืองหรือการขยายตัวของเมืองออกไปทางพื้นที่การเพิ่มจำนวนประชากร หรือการดำเนินกิจการต่างๆ มากขึ้น เช่น การขยายวิถีชีวิตแบบชาวเมืองโดยผ่านการแพร่หลายของไฟฟ้า ถนนหนทาง วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ เป็นต้น

3. การทำให้เป็นประชาธิปไตย (Democratization) หมายถึงปรัชญาระบอบสังคมที่เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชน และควบคุมกิจการของชุมชนโดยไม่คำนึงถึง ชั้นยศ สถานภาพ และควบคุมกิจการของชุมชนโดยประชาชนไม่คำนึงถึงชั้นยศ สถานภาพ หรือทรัพย์สินสมบัติ

4. การแพร่ของจัดองค์กรสมัยใหม่ (Bureaucratization) หมายถึงการแพร่ของระบบบริหารงานในรูปแบบของคณะบุคคล โดยมีเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานตามลำดับชั้น ซึ่งแต่ละคนต้อง

รับผิดชอบต่อผู้บังคับบัญชาของตน อันเป็นที่ยอมรับทั้งในภาครัฐบาลและภาคเอกชนในปัจจุบัน และมีแนวโน้มมากขึ้น ในอนาคต

5. กระบวนการสร้างคนชายขอบ (Marginalization) การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ ในขณะที่คนส่วนหนึ่งได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงมากแต่คนส่วนหนึ่งได้รับผลประโยชน์จากการเปลี่ยนแปลงน้อย ตัวอย่างเช่น การพัฒนาเมืองให้มีความเจริญก้าวหน้าในด้านต่างๆ ขณะเดียวกันก็เกิดแหล่งสลัมสำหรับคนจนจำนวนมากขึ้น การพัฒนาชนบทให้ทันสมัยด้วยไฟฟ้า และถนน แต่ก็เพิ่มคนยากจนจำนวนมากขึ้น จนต้องอพยพจากชนบทไปรับจ้างในเมืองทำงานมากขึ้น เป็นต้น (ณาจารย์ภาคสังคมวิทยา มานุษยวิทยา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.2540 : 164-165)

6. กระบวนการโลกาภิวัตน์ (Globalization) หมายถึง การที่สังคมโลกในปัจจุบันมีระบบการติดต่อสื่อสารกันอย่างมีประสิทธิภาพและทั่วถึง จนกระทั่งกล่าวได้ว่าเป็นยุคของโลกไร้พรมแดน การติดต่อระหว่างสังคมต่างๆ จึงกระทำ ได้ง่ายและรวดเร็ว จึงทำให้การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเกิดขึ้นได้ง่ายและรวดเร็วเช่นเดียวกัน (สนธยา พลศรี .2545: 216)

ผู้ศึกษาเห็นแนวความคิดเกี่ยวกับผลการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมและแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวแม้จะอธิบายการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมของสังคมในภาพกว้างแต่ก็สามารถจะนำมาประยุกต์ใช้กับสังคมชนบทที่ยังมีความด้อยในการพัฒนาและเมื่อมีแนวความคิดที่ทันสมัยเข้ามาจากกระแสโลกาภิวัตน์ก็สามารถที่จะนำมาปรับใช้ในวิถีชีวิตประจำวัน ได้อย่างง่ายดายและเห็นว่าการนำมาใช้เป็นกรอบว่ากรอบแนวความคิดในการวิเคราะห์สถานการณ์ทางสังคมของสถาบันครอบครัวในชนบทที่ได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและ วัฒนธรรมในปัจจุบันอย่างไรจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความซับซ้อนและเป็นไปอย่างรวดเร็วมีการอพยพแรงงานเข้าสู่เมืองใหญ่ สังคมไทยดั้งเดิมเป็นสังคมชนบท มีความเอื้ออาทรต่อกันมีแนวโน้มเป็นสังคมเมืองมากขึ้น โครงสร้างและรูปแบบของครอบครัวที่เคยเป็นครอบครัวขยายกลายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น ขนาดของครอบครัวเริ่มเล็กลง ครอบครัวไม่สามารถทำ หน้าที่ได้อย่างเหมาะสมสถาบันครอบครัวซึ่งเคยเป็นทุนทางสังคม มีระบบเครือญาติที่มีความผูกพันอย่างใกล้ชิด มีความเกื้อกูล เอื้ออาทรและการอบรม ขัดเกลาบุตรหลาน การปลูกฝังวัฒนธรรมและค่านิยมประเพณี กลับอ่อนแอลง ซึ่งมีผล

ต่อปฏิสัมพันธ์ทั้งภายในและภายนอก ครอบครัว ทั้งทางลบและทางบวก อันเนื่องมาจากปัญหาวิกฤติที่กำลังเผชิญอยู่ มีผลกระทบ ดังนี้

1. ปัญหาทางเศรษฐกิจของครอบครัว
2. ปัญหาความสัมพันธ์ในครอบครัว
3. ปัญหาการใช้ชีวิตในครอบครัว
4. ปัญหาเด็กและผู้สูงอายุ
5. ปัญหาพฤติกรรมของวัยรุ่น
6. ปัญหาความรุนแรงในครอบครัว
7. ปัญหาสุขภาพจิต

มาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวพิเศษๆระยะที่ 1. :กรุงเทพฯ : สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว , กรุงเทพฯ : 16- 19) ซึ่งปัญหาวิกฤติต่างๆดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่าการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมมีผลต่อวิถีการดำเนินชีวิตทั้งทางบวกและทางลบ วรรณกรรมดังกล่าวจึงได้นำมาเป็นกรอบแนวคิดในการวิเคราะห์ปรากฏการณ์ทางสังคมในสถาบันครอบครัวในชนบทของชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานีซึ่งได้รับผลกระทบจากระบวนการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมดังกล่าวมา

ทฤษฎีเกี่ยวกับหน้าที่ครอบครัว

ทฤษฎีหน้าที่ของครอบครัวให้ความสำคัญกับการทำหน้าที่ของครอบครัวหรือภาระงานที่ครอบครัวพึงปฏิบัติให้เกิดประโยชน์แก่สมาชิกในครอบครัวเพื่อให้สมาชิกสามารถมีชีวิตหรือมีการเป็นอยู่ในสังคมได้ด้วยดี โดยการทำหน้าที่ที่สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยได้ และการทำหน้าที่หรือการปฏิบัติการทำหน้าที่ของครอบครัวหมายถึง กระบวนการปฏิบัติหรือทำงานที่สำคัญซึ่งสมาชิกในครอบครัวต้องรับผิดชอบเพื่อการตอบสนองความต้องการทั้งเพื่อสมาชิกเองและเพื่อการประสานกับสมาชิกสมาชิกอื่นในครอบครัว และในขณะเดียวกันก็อาจหมายถึงรวมถึงการปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมของครอบครัวด้วย อีกทั้งเป็นกระบวนการเพื่อดำรงไว้ซึ่งสถานภาพ

หรือความอยู่รอดของความเป็นครอบครัวเอาไว้ให้ตลอดพัฒนาการของครอบครัวทุกครอบครัว จึงจำเป็นต้องมีการปฏิบัติหน้าที่อันถือเป็นภาระรับผิดชอบสำคัญของสมาชิกในครอบครัว และเป็นคุณลักษณะที่ต้องดำรงไว้ทุกยุคทุกสมัยผลกระทบใดๆ ในครอบครัวย่อมเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ครอบครัวไม่อาจดำรงความเข้มแข็งเอาไว้ได้ (สมาคมเศรษฐศาสตร์แห่งประเทศไทยในพระบรมราชูปถัมภ์, 2518) รายงานการวิจัยการวิเคราะห์สถานการณ์และศึกษานโยบาย/มาตรการในการให้ความช่วยเหลือครอบครัวพิเศษ ฯ ระยะเวลาที่ 1.สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว. 2550: 1011)

ทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่นิยม

ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม (Structural – Functionalism theory) เชื่อว่าโครงสร้างหน้าที่ของสังคมเป็นสิ่งสำคัญที่สุดของสังคม โครงสร้างแต่ละโครงสร้างของสังคมแต่ละสังคมจะมีหน้าที่ของตนเองและประสานสัมพันธ์กับโครงสร้างอื่นๆ สังคมจึงจะมีดุลยภาพ นักทฤษฎีคนสำคัญ คือ ออคุสท์ คอมาท์ เฮอเบิร์ต สเปนเซอร์ เอมีลีย์ เคอร์ไลม์ ทัลท์คอตท์ พาร์สัน (Talcott Parson) โรเบิร์ต เอ เมอร์ตัน (Robert K Merton) และ เจฟฟรีย์ อเล็กซานเดอร์ (Jeffrey Alexander) นักทฤษฎีเหล่านี้ได้เสนอแนวความคิดและสาระสำคัญของทฤษฎีไว้อย่างหลากหลาย แต่ในที่นี้ขอสรุปสาระสำคัญของนักทฤษฎีกลุ่มนี้โดยรวมสรุปได้ว่า สังคมประกอบด้วยโครงสร้างที่เป็นระบบย่อยๆเหล่านี้จะบูรณาการและปรับตัวเข้าหากัน ตามระบบค่านิยมของสังคม ซึ่งสมาชิกยอมรับร่วมกันสังคมทุกสังคมมีลักษณะเป็นพลวัต คือมีความเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา จึงต้องปรับตัวอยู่ตลอดเวลา เพื่อป้องกันไม่ให้เกิดความตึงเครียดขึ้นในสังคม และทำให้สังคมเกิดดุลยภาพ การปรับตัวนี้เป็นการใช้วิธีการต่างๆเพื่อควบคุมสังคม เช่นกฎระเบียบ การกำหนดสถานภาพและบทบาทการผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม เป็นต้น (สนธยา พลศรี. หลักสังคมวิทยา. 2545: 71-80) ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่นิยม สามารถนำมาอธิบายปรากฏการณ์ทางสังคมและเป็นกรอบคิดในการกระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัวในชุมชนในประเด็นของการใช้บทบาทหน้าที่ของตน การบูรณาการของครอบครัวและชุมชนในการปรับตัวเข้าหากัน การมีค่านิยมของครอบครัวในชุมชนและสมาชิกในครอบครัวมีการยอมรับซึ่งกันและกัน การใช้กฎระเบียบของสังคม การกำหนดสถานภาพและผสมกลมกลืนทางวัฒนธรรม ป้องกันไม่ให้เกิด

ความตึงเครียดในสังคมและทำให้สังคมมีคุณภาพ ทฤษฎีดังกล่าวจึงนำมาเป็นกรอบคิดแนวทางการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้เกิดขึ้นแก่สถาบันครอบครัวในชุมชนได้โดยทุกคนมีส่วนร่วม ทำให้สังคมเกิดคุณภาพ และทุกคนสำนึกในบทบาทหน้าที่ของตนเอง ก็จะทำให้เกิดสังคมมีคุณภาพและเกิดภูมิคุ้มกันทางสังคมที่แข็งแกร่งต่อไปในการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดและทฤษฎีต่างๆที่กล่าวมานำไปเป็นกรอบแนวคิดและทฤษฎีที่นำไปศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัวในชุมชนชนบท 5 แห่งของจังหวัดอุบลราชธานี ได้ อย่างไรก็ตามปรากฏการณ์ทางสังคมต่างๆที่เกิดขึ้นในปัจจุบันล้วนมีแนวโน้มความรุนแรงและสลับซับซ้อนมากขึ้น ทำให้ผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบัน มีต่อครอบครัวในชุมชนชนบทมากขึ้น ทำให้ประชากรในชุมชนประสบปัญหาต่างๆ และมีแนวโน้มความรุนแรงเพิ่มขึ้น ทำให้ผู้นำ สมาชิกในครอบครัวและ ชุมชน ได้ตระหนักรู้และเริ่มมองเห็นปัญหาที่กระทบต่อตนเองและวิเคราะห์ปัญหาที่เกิดขึ้นสามารถที่ร่วมมือกัน ครอบครัวและชุมชน ป้องกันและแก้ไขปัญหาต่างๆไม่ให้เกิดขึ้นในครอบครัวและชุมชน ได้อย่างยั่งยืน โดยจากผลงานวิจัยที่ผ่านมากระบวนการเข้าไปมีส่วนร่วมของประชาชนในด้านการพัฒนาชุมชนในเขตพื้นที่ต่างๆ และมีกิจกรรมที่หลากหลาย ล้วนทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ในการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมให้แก่สถาบันครอบครัวในชุมชน ได้อย่างยั่งยืนและสามารถนำมาเป็นกรอบแนวคิดที่ปรับใช้เป็นแนวทางในการศึกษากระบวนการมีส่วนร่วมในการสร้างภูมิคุ้มกันให้แก่สถาบันครอบครัวในชุมชน 5 แห่งของจังหวัดอุบลราชธานี ต่อไป

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

พระพิมลธรรม แดงทอง : ได้ศึกษาเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ อำเภอเมือง จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผลการวิจัยพบว่า ด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างประชาชนกับวัดตามแบบเดิมมีน้อยลงเรื่อย ๆ แต่งานพิธีกรรมต่าง ๆ ชาวบ้านส่วนใหญ่ยังนิมนต์พระไปมีส่วนร่วมในการประกอบพิธีอยู่เช่นเดิม ความร่วมมือจากประชาชนในกิจกรรมของวัดลดน้อยลงกว่าเดิมเป็นอันมาก วัฒนธรรมการแต่งกายและการใช้เครื่องประดับได้เปลี่ยนแปลงมาเป็นแบบสมัยใหม่เช่นเดียวกับความเชื่อและประเพณีเดิมได้

เปลี่ยนแปลงเป็นแบบสังคมเมืองมากขึ้น ส่วนการเปลี่ยนแปลงด้านการพักผ่อนหย่อนใจได้เปลี่ยนแปลงจากเดิมซึ่งเรียบง่ายมาเป็นการพักผ่อนด้วยการใช้จ่ายฟุ่มเฟือยมากขึ้น

ด้านการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ พบว่า มีการเปลี่ยนแปลงอาชีพหลักและอาชีพรองเป็นอาชีพอื่น ๆ ที่หลากหลายมากขึ้นตามแบบสังคมเมือง ชาวบ้านออกไปประกอบอาชีพนอกชุมชนมากขึ้นรายได้จากอาชีพหลักและอาชีพรองในชุมชนได้รับน้อยลงในขณะที่รายได้จากการประกอบอาชีพใหม่สูงขึ้นกว่าเดิม นอกจากนี้การประกอบอาชีพได้นำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาใช้มากขึ้น ซึ่งต้องอาศัยทุนรอนมากขึ้นตามไปด้วย

ในส่วนของผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางสังคม วัฒนธรรม และเศรษฐกิจของตำบลบางไผ่ มีส่งผลกระทบต่อทั้งด้านบวกและด้านลบใน ๓ ระดับ คือ ระดับปัจเจกบุคคล ระดับครอบครัว และระดับชุมชน ผลกระทบระดับปัจเจกบุคคลในเชิงบวก ช่วยให้เด็กมีความเป็นอิสระเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ผู้ใหญ่มีโอกาสศึกษาหาความรู้ต่าง ๆ อย่างกว้างขวาง ส่วนผู้สูงอายุไม่ต้องรับผิดชอบต่อครอบครัวมากเช่นแต่เดิมส่วนผลกระทบในเชิงลบ กลุ่มเด็กมีความใกล้ชิดกับผู้ใหญ่ในครอบครัวน้อยลง ผู้ใหญ่มีเวลาว่างให้กับครอบครัวน้อย ครอบครัวจึงขาดความอบอุ่น ส่วนผู้อาวุโสลดบทบาทจากผู้นำที่สำคัญต่อครอบครัวและชุมชนมาเป็นผู้ที่พึ่งพิงคนอื่นมากขึ้น สำหรับผลกระทบเชิงลบระดับครอบครัว ความเป็นครอบครัวเดี่ยวทำให้มีอิสระในการคิด การตัดสินใจต่อการพัฒนาตนเองและครอบครัวได้มากขึ้น ส่วนผลกระทบเชิงลบทำให้ความสัมพันธ์ภายในครอบครัวน้อยลง สภาพครอบครัวเป็นลักษณะต่างคนต่างอยู่ เกี่ยวกับผลกระทบในเชิงลบระดับชุมชนเห็นได้ชัดว่าชุมชนมีโอกาสติดต่อกับสังคมภายนอกมากขึ้น แต่ส่งผลกระทบเชิงลบคือทำให้ชุมชนเห็นความสำคัญของวัตถุ ปล่อยให้ความคิดเชิงวัตถุนิยมเข้ามาครอบงำชุมชนจนทำให้ชุมชนขาดความเป็นเอกภาพ

ด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม ในเชิงบวกทำให้กลุ่มเด็ก กลุ่มผู้ใหญ่ผู้สูงอายุ ครอบครัว และชุมชน ได้ปะทะเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ ๆ ทำให้มีทางเลือกหลากหลายมากขึ้น ซึ่งส่งผลต่อการปรับตัวให้อยู่รอดในสังคมปัจจุบัน แต่กลุ่มผู้สูงอายุมีการเปลี่ยนแปลงในส่วนนี้น้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ สำหรับในเชิงลบการเรียนรู้วัฒนธรรมและค่านิยมใหม่ ทำให้กลุ่มเด็กและกลุ่มผู้ใหญ่ให้ความสำคัญกับวัฒนธรรม และค่านิยมเดิมน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด จึงมิใช่สิ่งยึดเหนี่ยวกลุ่มคนในสังคมให้มีเอกภาพได้อีกต่อไป สิ่งที่เห็นได้ชัด คือ หน่วยของ

ความเป็นครอบครัวอ่อนแอลง ความสุขตามแบบเดิมของครอบครัวสูญหายไป และแม้ชุมชนจะขยายใหญ่จนเป็นที่รวมของกลุ่มชนต่าง ๆ หลากหลายขึ้น แต่ชุมชนถูกรอบงำจากภายนอกมากขึ้น จนชุมชนเกิดความสับสนและขาดเอกภาพ

ด้านผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจก่อให้เกิดผลกระทบทั้งเชิงบวกและเชิงลบ คือทำให้ผู้ใหญ่ออกไปประกอบอาชีพนอกบ้านมากขึ้น และประกอบอาชีพหลากหลายขึ้น กว่าเดิม กลุ่มเด็กที่อยู่กับคนเฒ่าคนแก่ที่ได้รับความอบอุ่นมีโอกาสซึมซับวัฒนธรรมเก่า ผู้สูงอายุมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น แต่กลุ่มเด็กที่พ่อแม่ทอดทิ้งให้อยู่กับคนเฒ่าคนแก่ขาดความอบอุ่นก็จะไม่มีโอกาสซึมซับวัฒนธรรมเก่า ผู้สูงอายุมีความใกล้ชิดกับคนในครอบครัวทุกกลุ่มน้อยลง มีรายได้จากที่ตนเองทำน้อยลง ต้องพึ่งพาคนอื่นมากขึ้น แม้ว่าจะมีอาชีพหลากหลายขึ้น แต่บางครอบครัวมีอาชีพและรายได้ไม่แน่นอน สำหรับชุมชนแม้จะขยายใหญ่ขึ้นและมีทุกสิ่งทุกอย่างแบบสังคมเมือง มีกลไกตลาดเป็นของตนเอง แต่ชุมชนมีค่านิยมใหม่ที่เน้นวัตถุและเงินว่า มีความสำคัญต่อความอยู่รอดมากขึ้น จึงทำให้วิถีชีวิตของชุมชนแบบดั้งเดิมที่สงบสุขเสื่อมหายไป อีกทั้งสภาพแวดล้อมก็เสื่อมโทรมลง และชุมชนมีปัญหาต่าง ๆ มากขึ้น (บทคัดย่อ : 2548)

ธนพรรณ ธานี : ได้ศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจสังคม และการเมืองต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม : กรณีศึกษาบ้านชีทวน อำเภอเขื่องใน จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ตำนานการตั้งบ้านชีทวน ได้มีการตั้งหมู่บ้านก่อนที่จะมีการตั้งจังหวัดอุบลราชธานี เดิมเชื่อว่าเป็นถิ่นฐานของพวกขอม ซึ่งมีศิลปะ โบราณที่สำคัญที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน คือ พระธาตุสวนตาล ธรรมมาสน สิ่งเทิน บุษบก พระพุทธรูปพิเศษ พระธรรมเทโว เรือโบราณ และสัตว์กันท์หรือเชิงเทียน ด้านวัฒนธรรมประเพณี ส่วนใหญ่ก็ยังมีที่ยึดถือปฏิบัติกันอยู่ ส่วนการศึกษาและศาสนาพบว่า เป็นหมู่บ้านที่มีชื่อเสียงในการส่งเสริมให้บุตรหลานได้มีการศึกษาในขณะที่ด้านการเมืองการปกครองก็ได้มีการพัฒนาเปลี่ยนแปลงสอดคล้องกับพระราชบัญญัติปกครองท้องถิ่นผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และการเมืองต่อการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรม พบว่า ในปัจจุบันชาวบ้านชีทวน ได้ให้ความสำคัญต่อการอนุรักษ์โบราณวัตถุมากกว่าในอดีต ในขณะที่การอนุรักษ์วัฒนธรรมประเพณีพบว่า ชาวบ้านให้ความสำคัญน้อยกว่าในอดีตขึ้น(บทคัดย่อ : 2540)

อภิศักดิ์ วีระวิสิทธิ์ และคณะ : ได้ทำการศึกษารวบรวมเรื่อง : การเสริมสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมเพื่อความอยู่ดีมีสุขของท้องถิ่นอย่างยั่งยืน ผลวิจัยพบว่าการวิจัยนี้มีระยะเวลาดำเนินการวิจัย 8 เดือน ระหว่างเดือนมกราคม-สิงหาคม 2552 ผลการวิจัย พบว่า

สภาพปัญหาแนวโน้มความรุนแรงที่กระทบต่อชุมชน

กรณีศึกษาที่ 1 พื้นที่ภูมิศาสตร์ใกล้เมือง ตำบลโคกสี อำเภอเมือง จังหวัดขอนแก่น พบว่าชุมชนตำบลโคกสีมีลักษณะเป็นเมืองสูง มีร้านค้าและบริการในตำบลมีค่อนข้างหลากหลาย สภาพเศรษฐกิจและอาชีพคนในชุมชนยังคงประกอบอาชีพเกษตรกรรมเนื่องจากพื้นที่อยู่ในเขตชลประทาน บางครัวเรือนมีอาชีพนอกภาคเกษตรเกี่ยวข้องกับภาคเมือง ภาวะการเจ็บป่วยของคนในชุมชนเกิดจากพฤติกรรมการใช้ชีวิตที่เปลี่ยนไปเป็นแบบคนเมือง การเจ็บป่วยที่พบเห็น เช่น โรคเบาหวาน ความดัน โรคเอดส์ และโรคเครียด ชุมชนยังมีความมั่นคงในเรื่องอาหารคือข้าวค่อนข้างสูง แต่แหล่งอาหารตามธรรมชาติสามารถพึ่งพาได้น้อยลง ลักษณะครอบครัวในชุมชนส่วนมากจะมีลักษณะเป็นครอบครัวเดี่ยว การช่วยเหลือเกื้อกูลกันในชุมชนลดลงการเผชิญปัญหาและความรุนแรงในปัจจุบันสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้นคือ ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ “เด็กเยาวชน” เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงชุมชนกลายเป็นเมืองมากขึ้นส่งผลให้ชุมชน โดยเฉพาะเด็กและเยาวชนมีแบบแผนชีวิตที่เปลี่ยนไป เช่น การติดเกมออนไลน์ การใช้โทรศัพท์มือถือ การไปกินข้าวนอกบ้าน การทำงานต่างถิ่น เรียนหนังสือในเมือง เที่ยวในเมืองมากขึ้น ทำให้เยาวชนให้ความสำคัญและการสืบสานกับวัฒนธรรมในชุมชนน้อยลง สนใจในเรื่องของตนเองมากขึ้น มีความเป็นปัจเจกสูง ยึดค่านิยมทางวัตถุและการบริโภค เห็นได้จากการแต่งตัวและทรงผมตามแฟชั่น กิจกรรมที่ดีของกลุ่มเยาวชนในอดีตขาดการสานต่อขาดผู้นำในการสร้างการเรียนรู้ให้เกิดการทำงานร่วมกัน ขาดจิตสำนึกในการทำงานเพื่อส่วนรวม

กรณีศึกษาที่ 2 พื้นที่ภูมิศาสตร์ระหว่างชนบทกับเมือง ตำบลบ้านกง อำเภอหนองเรือ จังหวัดขอนแก่น เป็นชุมชนที่มีลักษณะเป็นชนบทกึ่งเมือง วิธีการดำรงชีวิตเกี่ยวข้องกับการเกษตรกรรม แต่มีกิจกรรมการผลิตและบริการที่เกี่ยวข้องกับเมือง เช่น โรงงานหล่อเสา คอนกรีตแพททองเที่ยว อาชีพหลักของคนในตำบล คือ การ ทำนา ปลูกผักผลไม้ และรับจ้างเลี้ยงสัตว์ให้กับบริษัท (Contract Farming) บางครัวเรือน ประกอบอาชีพรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างตัดอ้อย เกี่ยวข้าวคนในชุมชนบ้านกงกลาง มีปัญหาสุขภาพคือ การเจ็บป่วยด้วยโรคเบาหวาน โรคความดัน

และโรคไขข้อกระดูก มีการรักษาสุขภาพของตนเองโดยใช้บริการระบบสาธารณสุขของตำบล การซื้อยามารับประทานเอง และการไปรักษาที่โรงพยาบาลความมั่นคงด้านอาหาร ชุมชน มีความมั่นคงในเรื่องข้าว เนื่องจากยังมีที่ดินทำนา และมีแหล่งอาหารตามธรรมชาติที่สามารถพึ่งพาได้ โดยเฉพาะลำน้ำเงิน และลำห้วยสาขา นอกจากจะเป็นแหล่งอาหารแล้ว พื้นที่ริมน้ำยังใช้ปลูกผักสวนครัวไว้เพื่อการบริโภคในครัวเรือนและขายในชุมชน ระบบความสัมพันธ์และการพึ่งพากันในระบบเครือข่ายยังคงมีอยู่สูง คนในชุมชนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญในเรื่องของการทำบุญ การทำนุบำรุงรักษาพระพุทธศาสนา ในแต่ละเทศกาลของทุกๆปี หนุ่มสาวที่ไปทำงานต่างถิ่นก็จะกลับมาเยี่ยมบ้านและมีการนำผ้าป่า กฐิน มามอบและถวายให้วัดและชุมชนเพื่อเป็นทุนในการต่อเติมและทำนุบำรุงรักษาศาสนาและสาธารณสมบัติของชุมชนตนเอง การเผชิญปัญหาและความรุนแรงในปัจจุบันสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นและมีแนวโน้มที่จะรุนแรงมากขึ้นคือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับ “ความอ่อนแอของสถาบันครอบครัว” เนื่องจากการอพยพไปทำงานในต่างจังหวัดและกรุงเทพฯ ซึ่งต้องปล่อยลูกให้อยู่กับตาขายในหมู่บ้าน ไม่สามารถอบรมเลี้ยงดูให้ความอบอุ่นได้อย่างเต็มที่

กรณีศึกษาที่ 3 พื้นที่ภูมิศาสตร์ไกลเมือง ตำบลบ้านแท่น อำเภอชนบท จังหวัดขอนแก่น ชุมชนมีวิถีชีวิตเป็นแบบเกษตรกรรม การทำนาและเลี้ยงสัตว์ อาชีพหลักของคนในตำบลคือ การทำนาและเลี้ยงสัตว์ปลูกหม่อนเลี้ยงไหมและรับจ้างทั่วไป ครัวเรือนจะมีรายได้จากการขายข้าวแหล่งที่มาของรายได้อีกส่วนหนึ่ง คือ การไปทำงานต่างถิ่นซึ่งสมาชิกที่ไปทำงานจะส่งเงินกลับมาการเจ็บป่วยของคนในชุมชนเกิดจากพฤติกรรมบริโภค และแบบแผนการใช้ชีวิต ปัญหาสุขภาพโรคภัยที่เกิดขึ้น เช่น โรคเบาหวาน โรคความดัน โรคเอดส์ จากสภาพภูมิศาสตร์ตำบลบ้านแท่นที่เป็นโลกเป็นป่า ทำให้มีแหล่งอาหารจากธรรมชาติ เช่น เห็ด หน่อไม้ ผักหวาน นก หนูนา ซึ่งถือว่าเป็นทรัพยากรสาธารณะที่ยังพึ่งพาได้ มีการซื้อจากรถเร่ที่เข้ามาขายในหมู่บ้านเป็นอาหารสำเร็จรูปใส่ถุง ถุงละ 10-20 บาท ชุมชนมีความมั่นคงในเรื่องข้าว การเผชิญปัญหาและความรุนแรงในปัจจุบัน มีสาเหตุจาก การว่างงานทำให้ต้องอพยพไปทำงานนอกชุมชน ส่วนครัวเรือนที่ไม่ได้ไปทำงานอยู่ที่บ้านบางกลุ่มจะจับกลุ่มเล่นการพนัน และวัยรุ่นบางกลุ่มติดยาเสพติด และจากความจำเป็นที่ต้องทิ้งครอบครัวไปทำงานต่างถิ่นทำให้เด็กและคนแก่ถูกทอดทิ้งในชุมชน (อภิศักดิ์ ธีระวิสิทธิ์ และคณะ : 2552)

นิสาชล หังสนันต์ (2546) ศึกษาเรื่อง ชุมชนกับผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาผลกระทบของการพัฒนาอุตสาหกรรมที่มีต่อ

สภาพแวดล้อม เศรษฐกิจและสังคมของชุมชนที่อยู่โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมมาบตาพุด จังหวัดระยอง และเพื่อศึกษาระดับศึกษาความรุนแรงของผลกระทบ จำแนกตามพื้นที่กลุ่มคนในชุมชน วิธีการศึกษาผู้วิจัยใช้วิธีการจัดเสวนาในชุมชนต่างๆ ทั้ง 25 ชุมชน โดยผลการศึกษาพบว่า การพัฒนาอุตสาหกรรมส่งผลกระทบต่อทางด้านสิ่งแวดล้อม ทำให้ชุมชนทั้ง 25 แห่งได้รับผลกระทบในด้านอากาศ รongลงมาได้แก่ ปัญหาน้ำเสียโดยมีชุมชนจำนวน 16 ชุมชนได้รับผลกระทบดังกล่าว ส่วนปัญหาในเรื่องเสียง และขยะอุตสาหกรรม มีชุมชนจำนวน 12 แห่ง และ 3 แห่งได้รับกระทบด้านเศรษฐกิจ พบว่า รายได้ของประชาชนลดน้อยลง ในขณะที่มีระดับค่าครองที่สูงขึ้น วิธีการประกอบอาชีพของประชาชนเปลี่ยนไป โดยจากสภาพของอากาศในปัจจุบันไม่เหมาะกับการเพาะปลูก ประกอบกับไม่มีพื้นที่ทำการเกษตร ทำให้มีชุมชนเพียง 11 แห่งที่ยังยึดอาชีพเกษตรกรรมอยู่แต่มีผลผลิตที่ลดต่ำลง ส่วนประชาชนที่มีอาชีพค้าขาย รับจ้าง ไม่ได้รับประโยชน์จากการพัฒนาอุตสาหกรรมมากนัก เนื่องจากพนักงานของโรงงานอุตสาหกรรมนิคมบริ โภคสินค้าในห้างสรรพสินค้าขนาดใหญ่ในจังหวัดมากกว่า โรงงานอุตสาหกรรมจ้างประชาชนท้องถิ่นเข้าทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมน้อย ส่วนอาชีพการท่องเที่ยวสูญหายไปมากที่สุด เนื่องจากไม่มีทิวทัศน์ที่สวยงาม น้ำ ทะเลไม่เหมาะกับการลงเล่นน้ำ ในปัจจุบันประชาชนที่ประกอบอาชีพประมงประมาณ 20 ครัวเรือนเท่านั้น ส่วนผลกระทบทางด้านสังคม พบว่า มีปัญหาสังคมตามมามากมายทั้งปัญหาสาธารณสุขปโรค ที่ดินทา กิน อุบัติเหตุจากการคมนาคม ปัญหาจากจากแรงงานอพยพ ความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ปัญหาสุขภาพจิต และปัญหาโรคเอดส์ ในขณะที่ประชาชนต้องการให้มีการตรวจสอบคุณภาพของสิ่งแวดล้อม ใช้มาตรการเียบขาดกับโรงงานที่ปล่อยมลพิษ ต้องการให้พนักงาน โรงงานอุตสาหกรรมบริ โภคสินค้าของประชาชนมากขึ้นให้มีการแก้ปัญหาสาธารณสุขปโรคพื้นฐาน และเพิ่มงบพัฒนาในชุมชน

บทที่ 3

ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน เมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี

ข้อมูลทั่วไปของจังหวัดอุบลราชธานี

1. ประวัติความเป็นมา

อุบลราชธานี เป็นเมืองใหญ่ริมฝั่งแม่น้ำมูลที่มีประวัติความเป็นมาเก่าแก่กว่า 200 ปี เล่ากันว่า ท้าวคำผง ท้าวทิส - พรหม และท้าวคำบุตร พระวอ พระตา หนีภัยสงครามจากพระเจ้าสิริบุญสาร เจ้าแห่งนครเวียงจันทน์เข้ามาพึ่งพระบรมโพธิสมภารของพระเจ้าตากสินมหาราช และต่อมาได้สร้างเมืองขึ้นที่บริเวณคงอู่ผึ้ง ใกล้กับแม่น้ำมูล ครั้น พ.ศ. 2323 พระเจ้าตากสินมหาราชได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระยาราชสุภาวดีเชิญตราพระราชสีห์มาพระราชทานนามเมืองว่า “อุบลราชธานี” ทรงให้ท้าวคำผงเป็นเจ้าเมืองคนแรก ซึ่งต่อมาได้พระราชทานบรรดาศักดิ์เป็น “พระปฐมวงศา” เมืองอุบลราชธานีมีเจ้าเมืองสืบกันมาถึง 4 คนตราจบจนถึงปี พ.ศ. 2425 จึงได้มีการแต่งตั้งข้าหลวงและผู้ว่าราชการจังหวัดมาปกครองดูแลจนถึงทุกวันนี้

2. ลักษณะทางภูมิศาสตร์

2.1 ขนาดและที่ตั้ง

จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่บริเวณตอนล่าง สุดชายแดนทางทิศตะวันออกของภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ที่ละติจูด 15 องศา 14 ลิปดาเหนือ และลองจิจูด 104 องศา 47 ลิปดาตะวันออก มีขนาดพื้นที่ 16,112.65 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 10 ล้านไร่ คิดเป็นร้อยละ 9.16 ของภาค

ตะวันออกเฉียงเหนือ มีแนวพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ได้แก่ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวประมาณ 361 กิโลเมตร และกัมพูชาประชาธิปไตยประมาณ 67 กิโลเมตร อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ ประมาณ 630 กิโลเมตร

มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ ติดต่อกับ จังหวัดอำนาจเจริญ

ทิศใต้ ติดต่อกับ ประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย โดยมีเทือกเขาบรรทัด

เป็นแนวกั้น เขตแดน

ทิศตะวันออก ติดต่อกับ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

ทิศตะวันตก ติดต่อกับ จังหวัดยโสธรและจังหวัดศรีสะเกษ

2.2 ภูมิประเทศ

จังหวัดอุบลราชธานีตั้งอยู่ในบริเวณที่เรียกว่า แอ่งโคราช (Korat basin) อยู่สูงจากระดับน้ำทะเลปานกลางโดยเฉลี่ยประมาณ 68 เมตร (227 ฟุต) ลักษณะโดยทั่วไปเป็นที่สูงต่ำมีแม่น้ำโขงเป็นแนวเขตกั้น จังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มีแม่น้ำชีไหลมาบรรจบกับแม่น้ำมูลซึ่งไหลผ่านกลางจังหวัดจากทิศตะวันตกมายังทิศตะวันออก แล้วไหลลงสู่แม่น้ำโขงที่อำเภอโขงเจียม และมีลำน้ำ ใหญ่ ๆ อีกหลายสาย ได้แก่ ลำเซบก ลำโดมใหญ่ ลำโดมน้อย (รูปที่ 2-1) มีภูเขาสลับซับซ้อนหลายแห่งบริเวณชายแดนตอนใต้ ที่สำคัญคือเทือกเขาบรรทัด และเทือกเขาพนมดงรักซึ่งกั้นอาณาเขตระหว่างจังหวัดอุบลราชธานีกับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวและประเทศกัมพูชาประชาธิปไตย ภูเขาและเนินเขาในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นภูเขาขุดตัดหรือภูเขาขุดป่าน มีไหล่เขาและสันเขาค้ำยเส้นตรง ไม่แหลมขรุขระ เนื่องจากพื้นที่ส่วนใหญ่ของจังหวัดรองรับด้วยหินชุดโคราช ซึ่งประกอบด้วย หินทราย หินทรายแป้ง และหินดินดาน ลักษณะภูมิสังฐานของจังหวัดอุบลราชธานี แบ่งออกโดยสังเขป

1. บริเวณที่เป็นสันดินริมน้ำ (river levee) เกิดจากตะกอนที่ลำน้ำ พัดพามาทับถมสภาพพื้นที่เป็นเนิน สันดินริมฝั่ง แม่น้ำโขง และบางบริเวณของสันดินริมฝั่ง ลำเซบาย
2. บริเวณที่เป็นแบบลานตะพักลำน้ำ (terrace) ประกอบด้วยบริเวณที่เป็นลานตะพักลานน้ำ ระดับต่ำ ระดับกลาง และระดับสูง พื้นที่มีลักษณะที่เป็นขั้น ที่ราบแบบลูกคลื่น ลอนลาด จนถึงลูกคลื่นลอนชันอยู่ถัดจากบริเวณที่ราบลุ่มน้ำท่วมถึงขึ้นมา พื้นที่ลักษณะนี้พบทางตอนเหนือ ทางตะวันออก และทางใต้ของจังหวัด ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่สำหรับการทำนาและปลูกพืชไร่
3. บริเวณที่เป็นแอ่ง (depression) หรือที่ราบต่ำ หลังแม่น้ำ (back swamp) มักมีน้ำ แข็งงนานในฤดูฝน พบบริเวณริมแม่น้ำโขง แม่น้ำชี ลำเซบาย และลำโดมใหญ่
4. บริเวณที่เป็นเนินตะกอนรูปพัด (coalescing fans) เกิดจากการแตกหัก ผุพังของหิน อยู่ในหุบเขา เมื่อฝนตกลงมาในปริมาณมาก กำลังของน้ำจะมีมากจนสามารถพัดพาเอาตะกอนเหล่านั้นออกมานอกหุบเขาได้ เมื่อมาถึงนอกหุบเขาหรือเชิงเขา สภาพพื้นที่ที่เป็นที่ราบทำให้ทางน้ำไหลแผ่กระจายออกไปเป็นรูปพัด กำลังของน้ำลดลงทำให้ตะกอนตกทับถมในบริเวณทางน้ำ พื้นที่ลักษณะนี้พบอยู่ทางตอนใต้และทางตะวันตกของจังหวัด
5. บริเวณที่เป็นเนินที่เกิดจากการไหลของธารลาวา (lava flow hill) เป็นเนินเขาที่เกิดจากการไหลของธารลาวา ดินบริเวณนี้จะมีศักยภาพทางการเกษตรสูง ซึ่งเป็นผลจากการผุพังสลายตัวของหินบะซอลต์ พื้นที่ลักษณะนี้พบในบริเวณอำเภอน้ำยืน
6. บริเวณที่ลาดเชิงเขา (foot hill slope) พบในบริเวณอำเภอโขงเจียม อำเภอสรีเมืองใหม่อำเภอ พิบูลมังสาหาร และอำเภอตระการพืชผล
7. บริเวณที่ลาดเชิงซ้อน (slope complex) มีลักษณะเป็นภูเขาหรือเทือกเขาที่มีความลาดชันมากกว่า 35 เปอร์เซ็นต์ พบบริเวณเทือกเขาพนมดงรักในอำเภอน้ำยืน อำเภอนาจะหลวยและอำเภอบุณฑริก และเทือกเขาทางเหนือของจังหวัดในอำเภอโขงเจียม และอำเภอสรีเมืองใหม่

ประมาณ 61เปอร์เซ็นต์ ความชื้นสัมพัทธ์เฉลี่ยทั้ง ปี 73 เปอร์เซ็นต์ ปริมาณการระเหยของน้ำเฉลี่ยรายปี มากกว่า 2,100 มิลลิเมตร

2.4 การคมนาคม

การเดินทางจากกรุงเทพฯ ถึงจังหวัดอุบลราชธานีสามารถไปได้หลายแบบ เช่น ทางรถยนต์ ใช้ทางหลวงหมายเลข 1 (พหลโยธิน) ไปสระบุรี เลี้ยวเข้าทางหลวงหมายเลข 2 (มิตรภาพ) ต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 24 (โชคชัย-เดชอุดม) ไปจนถึงอุบลราชธานี หรือ ใช้เส้นทางกรุงเทพฯ-นครราชสีมา แล้วต่อด้วยทางหลวงหมายเลข 226 ผ่านบุรีรัมย์ สุรินทร์ ศรีสะเกษ และเข้าสู่จังหวัดอุบลราชธานี รวมระยะทางประมาณ 629 กิโลเมตรทางรถไฟ มีรถด่วน รถเร็ว และรถไฟปรับอากาศพิเศษทุกวัน จากกรุงเทพฯ สุดปลายทางที่อำเภอวารินชำราบ จังหวัดอุบลราชธานี มีสถานีย่อย 2 แห่ง คือ สถานีบึงหวาย และ สถานีห้วยชะbungทางเครื่องบิน จังหวัดอุบลราชธานีมีสนามบินนานาชาติ มีสายการบินไป-กลับ ระหว่าง กรุงเทพฯ-อุบลราชธานี ทุกวัน

3. สภาพเศรษฐกิจและสังคม

3.1 การปกครอง

จังหวัดอุบลราชธานีจัดรูปแบบการปกครองตามลักษณะการปกครองส่วนภูมิภาคโดยแบ่งออกเป็น 25 อำเภอ 219 ตำบล และ 2,668 หมู่บ้าน และจัดรูปแบบการปกครองตามลักษณะการปกครอง ส่วนท้องถิ่น ประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาลนคร 1 แห่ง (เทศบาลนครอุบลราชธานี) เทศบาลเมือง 1 แห่ง (เทศบาลเมืองวารินชำราบ) และเทศบาลตำบล 21 แห่ง

3.2 ประชากรและอาชีพ

ข้อมูลประชากร ณ วันที่ 31 ธันวาคม 2551 จังหวัดอุบลราชธานีมีประชากรรวมทั้งสิ้น 1,795,453 คน เป็นชาย 899,951 คน และหญิง 895,502 คน (กรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย) ประชากรส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม ทำนาข้าว และเพาะปลูกพืชไร่ชนิดต่าง ๆ เช่น ปอ

แก้ว มันสำปะหลัง ถั่ว ลิสง มีการเลี้ยงปลุสสัตว์ และทำการประมงอยู่บ้าง อาชีพอื่น ๆ ที่มีความสำคัญไม่น้อยคือ อุตสาหกรรม และการค้า การบริการ

3.3 สถานการณ์แรงงานนอกระบบจังหวัดอุบลราชธานี ปี 2556 ด้านแรงงาน

จากข้อมูลการสำรวจแรงงานนอกระบบของสำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี ในปี 2556 พบว่า จังหวัดอุบลราชธานี มีแรงงานนอกระบบจำนวน 849,150 คน เป็นชาย 490,717 คน เป็นหญิง 358,433 คน แรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ในภาคเกษตรกรรม 604,170 คน คิดเป็นร้อยละ 71.14 รองลงมาทำงานด้านการขายส่งการขายปลีก จำนวน 82,552 คน คิดเป็นร้อยละ 9.72 งานด้านการก่อสร้าง 62,289 คน คิดเป็นร้อยละ 7.33 งานด้านการผลิต จำนวน 36,726 คน คิดเป็นร้อยละ 4.32 และงานด้านที่พักแรม และบริการด้านอาหาร จำนวน 34,552 คน คิดเป็นร้อยละ 4.06 หากพิจารณาถึงอายุของแรงงานนอกระบบ พบว่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 45 - 49 ปี จำนวน 112,974 คน รองลงมาอายุระหว่าง 40 - 44 ปี จำนวน 102,238 คน มีอายุระหว่าง 35 - 39 ปี จำนวน 101,951 คน และแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุ อายุ 60 ปี ขึ้นไป จำนวน 93,575 คน ในส่วนสวัสดิการของแรงงานนอกระบบเมื่อได้รับบาดเจ็บหรืออุบัติเหตุต้องไปรักษาต่อในสถานพยาบาล ส่วนใหญ่ใช้สวัสดิการบัตรประกันสุขภาพถ้วนหน้า รองลงมาคือ ไม่ใช่สวัสดิการด้วยการจ่ายเอง สำหรับสภาพปัญหาของแรงงานนอกระบบในมิติด้านต่างๆ ปัญหาด้านการทำงานพบว่าแรงงานนอกระบบต้องการให้รัฐช่วยเหลือในเรื่องค่าตอบแทนมากที่สุด ปัญหารองลงมาคือไม่มีความต่อเนื่องในการทำงาน งานหนัก ไม่มีวันหยุด และยังขาดสวัสดิการ ในส่วนของปัญหาในด้านสิ่งแวดล้อมในการทำงานปัญหาเกี่ยวกับอิริยาบถในการทำงานมากที่สุด รองลงมาคือ ฝุ่นละออง ควัน กลิ่น แสงสว่างไม่เพียงพอ และสถานที่ทำงานไม่สะอาด สำหรับปัญหาความปลอดภัยในการทำงานมากที่สุดคือ ได้รับสารเคมีเป็นพิษ รองลงมาคือ เครื่องจักร เครื่องมือ ที่เป็นอันตราย และได้รับอันตรายต่อระบบหู / ระบบตา

1. การจ้างงานแรงงานนอกระบบในจังหวัด

จากการสำรวจของสำนักงานสถิติจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ผู้มีงานทำมีจำนวนทั้งสิ้น 1,082,811 คน โดยแยกเป็นผู้มีงานทำที่ไม่ได้รับความคุ้มครองและไม่มีหลักประกันทางสังคมจาก

การทำงานหรือเรียกว่าแรงงานนอกระบบ จำนวน 849,150 คน หรือคิดเป็น ร้อยละ 78.42 และ
แรงงาน ในระบบ จำนวน 233,661 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 21.57 ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานในระบบและนอกระบบจำแนกตามกลุ่มอายุ เพศและ
จังหวัด พ.ศ.2556

ผู้มีงานทำ	รวม	ร้อยละ	ชาย	ร้อยละ	หญิง	ร้อยละ
ผู้มีงานทำใน จังหวัด อุบลราชธานี	1,082,811	100.00	621,199	57.37	461,612	42.63
แรงงานในระบบ	233,661	21.57	130,482	55.81	103,179	44.15
แรงงานนอก ระบบ	849,150	78.42	490,717	57.78	358,433	42.21

2. ระดับการศึกษาที่สำเร็จของแรงงานนอกระบบ

ระดับการศึกษาของแรงงานนอกระบบในจังหวัดอุบลราชธานี พบว่า จบการศึกษาใน
ระดับประถมศึกษามากที่สุด จำนวน 297,461 คน คิดเป็นร้อยละ 35.03 รองลงมา คือ ระดับต่ำ กว่า
ประถมศึกษา จำนวน 261,698 คิดเป็นร้อยละ 30.82 และระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จำนวน 137,427
คน คิดเป็นร้อยละ 16.18 ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบจำแนกตามระดับการศึกษาที่สำเร็จ พ.ศ.2556

วุฒิการศึกษา		แรงงานนอกระบบ	
จำนวน		ร้อยละ	
ไม่มีการศึกษา	5,968	0.70	
ต่ำกว่าประถมศึกษา	261,698	30.82	
ประถมศึกษา	297,461	35.03	
มัธยมศึกษาตอนต้น	137,427	16.18	
- สายสามัญ	108,119	12.73	
- สายอาชีวศึกษา	6,166	0.73	
- สายวิชาการศึกษา	135	0.02	
- สายวิชาการ	13,840	1.63	
- สายวิชาชีพ	16,477	1.94	
- สายวิชาการศึกษา	1,139	0.13	
อื่นๆ	-	-	
ไม่ทราบ	718	0.08	
รวม	849,150	100	

3. การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบ

การประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจของแรงงานนอกระบบของจังหวัดอุบลราชธานี เมื่อจำแนกตามอาชีพ ส่วนใหญ่เป็นผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้านการเกษตรและการประมง มีจำนวน 600,810 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 70.75 รองลงมา คือ พนักงานบริการและพนักงานในร้านและตลาด จำนวน 86,227 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 10.15 ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถทางฝีมือและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง จำนวน 71,270 บาท หรือคิดเป็นร้อยละ 8.39 และอาชีพขั้นพื้นฐานต่างๆ ในด้านการขายและบริการ จำนวน 42,295 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 4.98 ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนผู้ปฏิบัติงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบ จำแนกตามอาชีพ พ.ศ.2556

ประเภทอาชีพ		แรงงานนอกระบบ	
จำนวน		ร้อยละ	
ผู้บัญญัติกฎหมายข้าราชการ ระดับ อาวุโสและผู้จัดการ	29,844	3.51	
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านต่าง ๆ	3,565	0.42	
ผู้ประกอบวิชาชีพด้านเทคนิค สาขา ต่างๆ และสาขาที่เกี่ยวข้อง	5,921	0.70	
เสมียน	632	0.07	
พนักงานบริการและพนักงาน ในร้านและตลาด	86,227	10.15	
ผู้ปฏิบัติงานที่มีฝีมือในด้าน การเกษตรและการประมง	600,810	70.75	
ผู้ปฏิบัติงานด้านความสามารถ ทาง ฝีมือและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง	71,270	8.39	
ผู้ปฏิบัติงานโรงงานและ เครื่องจักร ด้านการประกอบ	8,585	1.01	
อาชีพขั้นพื้นฐานต่าง ๆ ในด้าน การ ขายและบริการ	42,295	4.98	
คนงานซึ่งมิได้จำแนกไว้ใน หมวดอื่น	-	-	
ยอดรวม	849,150	100.00	

4. ผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบ จำแนกตามอุตสาหกรรม

แรงงานนอกระบบมากกว่าครึ่งหนึ่งทำงานอยู่ภาคอุตสาหกรรมการเกษตรมีจำนวนถึง 604,170 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 71.15 รองลงมาทำงานการขายส่งการขายปลีก 82,552 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 9.72 งานด้านการก่อสร้าง จำนวน 62,289 คน หรือคิดเป็นร้อยละ 7.34 และงานด้านที่พักแรม และบริการด้านอาหาร จำนวน 34,552 คน คิดเป็นร้อยละ 4.07 ดังตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ผู้มีงานทำที่อยู่ในแรงงานนอกระบบ จำแนกตามอุตสาหกรรม ปี 2556

อาชีพ		แรงงานนอกระบบ	
จำนวน		ร้อยละ	
เกษตรกรรม	604,170	71.15	
เหมืองแร่เหมืองหิน	-	-	
การผลิต	36,726	4.33	
ไฟฟ้า ก๊าซและประปา	-	-	
การจัดหาน้ำ การบำบัดน้ำเสีย	-	-	
การก่อสร้าง	62,289	7.34	
การขายส่งการขายปลีก	82,552	9.72	
การขนส่ง	2,892	0.34	
ที่พักแรม และบริการด้านอาหาร	34,552	4.07	
ข้อมูลข่าวสาร การสื่อสาร	-	-	
กิจกรรมด้าน การเงิน	2,437	0.29	
อสังหาริมทรัพย์	257	0.03	
กิจกรรมทางวิชาชีพ	416	0.05	
กิจกรรมการบริหาร	2,040	0.24	
บริหารราชการและป้องกันประเทศ	6,354	0.75	
การศึกษา	1,183	0.14	
ด้านสุขภาพและสังคม	1,060	0.12	

สงเคราะห์		
ศิลปะ บ้านเทิง	3,535	0.42
กิจกรรมบริการอื่น ๆ	8,688	1.02
การจ้างงานในครัวเรือนส่วนบุคคล	-	
องค์การระหว่างประเทศ	-	
ไม่ทราบ	-	
รวม	849,150	100

3.3 เศรษฐกิจ

จากสถิติของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ในปี พ.ศ. 2549 จังหวัดอุบลราชธานีมีมูลค่ารวมผลิตภัณฑ์จังหวัด (GPP) ตามราคาประจำปี 63,028 ล้านบาท มูลค่ารวมผลิตภัณฑ์เฉลี่ยต่อหัว (Per Capita, GPP) 36,527 บาท เมื่อพิจารณาด้านสาขาการผลิตที่ทำรายได้ให้แก่จังหวัดมากที่สุด คือ สาขาการขนส่ง การขายปลีก การซ่อมแซมยานยนต์ ฯลฯ ซึ่งมีมูลค่าจำนวน 17,187 ล้านบาท (ร้อยละ 27.3 ของมูลค่าทั้งหมด) รองลงมาคือสาขาเกษตรกรรม มีมูลค่าจำนวน 10,884 ล้านบาท (ร้อยละ 17.3) และสาขาการศึกษา มีมูลค่าจำนวน 7,140 ล้านบาท (ร้อยละ 11.3)

ยุทธศาสตร์การพัฒนาจังหวัดอุบลราชธานี พ.ศ. 2557 – 2560

วิสัยทัศน์จังหวัดอุบลราชธานี

ชุมชนเข้มแข็ง เมืองน่าอยู่ เป็นประตูการค้าและการท่องเที่ยว การเกษตรมีศักยภาพ

พันธกิจ/ เป้าประสงค์

1. ยกระดับคุณภาพชีวิต พัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อมให้เป็นเมืองน่าอยู่
2. ส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวให้เพิ่มขึ้น

3. พัฒนาศักยภาพการผลิตด้านการเกษตรและแปรรูปสินค้าเกษตรให้มีมูลค่าเพิ่มขึ้น ค่านิยม

เพื่อกระตุ้นและโน้มน้าวใจให้บุคลากรในจังหวัดเกิดความกระตือรือร้นที่จะมีค่านิยมในการปฏิบัติงานและมีพฤติกรรมการทำงานในทิศทางเดียวกันและเพื่อเป็นการช่วยส่งเสริมให้เกษตรกรและแผนปฏิบัติการประสบความสำเร็จ สะดวกและรวดเร็วขึ้น จึงกำหนดค่านิยมร่วม ดังนี้

“ทำงานบนฐานข้อมูล เพิ่มพูนความรู้ ยึดมั่นคุณธรรม”

ยุทธศาสตร์

ประเด็นยุทธศาสตร์

1. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 1 การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีและเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

เป้าประสงค์ ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละความสำเร็จของการแก้ไขปัญหาเพื่อลดจำนวนครัวเรือนยากจนที่มีรายได้เฉลี่ยต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน (ตามเกณฑ์ จปฐ. รายได้ต่ำกว่า 30,000 บาท /คน/ปี) เป้าหมายร้อยละ 50 ในปี 2560
2. นักเรียนที่จบการศึกษาภาคบังคับสามารถเรียนต่อระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือสายอาชีพเพิ่มขึ้น เป้าหมายเพิ่มขึ้นร้อยละ 15 ในปี 2560
3. นักเรียนมีผลการประเมินการจัดสอบทางการศึกษาขั้นพื้นฐานระดับชาติ (O-NET) เป้าหมายเพิ่มขึ้น ร้อยละ 10 ในปี 2560
4. ร้อยละของครัวเรือนที่ได้เข้าร่วมและสนับสนุนกิจกรรมด้านศาสนาและวัฒนธรรม เป้าหมายร้อยละ 70 ในปี 2560

5. ร้อยละของจำนวนประชาชน ที่ได้รับการเสริมสร้างศักยภาพด้านการป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กรณีเข้ารับฝึกอบรม จัดตั้งและทบทวน อาสาสมัคร ป้องกันภัย ฝ่ายพลเรือนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป้าหมายร้อยละ 100 ในปี 2560
6. ร้อยละของประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือจาก การประสภภัยพิบัติกรณีอุทกภัย เป้าหมายร้อยละ 100 ในปี 2560
7. จำนวนผู้ป่วยเบาหวานจำนวน 149,043 คน ควบคุมน้ำตาลควบคุมระดับน้ำตาลในเลือด ได้ 55,006 คน คิดเป็น เป้าหมายร้อยละ 40 ในปี 2560
8. จำนวนผู้ป่วยความดันโลหิตสูงจำนวน 98,723 คน ควบคุมระดับความดันโลหิตได้ 62,945 คน เป้าหมายร้อยละ 50 ในปี 2560
9. จำนวนของประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 1,270,240 คน ได้รับการตรวจคัดกรองเบาหวาน 10,554,299 คน เป้าหมายร้อยละ 90 ในปี 2560
10. จำนวนของประชาชนอายุ 15 ปีขึ้นไปจำนวน 1,270,240 คน ได้รับการตรวจคัดกรองความดันโลหิต 10,554,299 คน เป้าหมายร้อยละ 90 ในปี 2560

กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาสังคมยกระดับคุณภาพชีวิตและแก้ไขปัญหาความยากจน
2. ส่งเสริมการศึกษาและแหล่งเรียนรู้
3. ส่งเสริมศาสนาและวัฒนธรรม
4. รักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

2. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว

เป้าประสงค์ มูลค่าการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยวในจังหวัดเพิ่มขึ้น

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของมูลค่าการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP เป้าหมายร้อยละ 6 ในปี 2560
2. มูลค่าการค้าชายแดนเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี
3. ร้อยละที่เพิ่มขึ้นของรายได้จากการท่องเที่ยว เป้าหมายร้อยละ 5 ในปี 2560

กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและระบบการให้บริการโลจิสติกส์ (Logistics) เพื่อสนับสนุนการค้า การลงทุนและการท่องเที่ยว
2. พัฒนาศักยภาพบุคลากรด้านการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว เพื่อสร้างโอกาสและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน
3. พัฒนาเพื่อยกระดับการผลิตสินค้าและบริการให้ได้มาตรฐาน
4. ส่งเสริมการเปิดตลาด และพัฒนาความร่วมมือทางการค้า การลงทุน และการท่องเที่ยวทั้งในและต่างประเทศ

3. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 3 การพัฒนาการเกษตรและการแปรรูปสินค้าเกษตร

เป้าประสงค์ที่ 1 ข้าวหอมมะลิและพืชเศรษฐกิจที่สำคัญได้รับการเพิ่มศักยภาพการผลิต

ตัวชี้วัด

1. จำนวนผลผลิตข้าวหอมมะลิเฉลี่ยต่อไร่ (ก.ก./ไร่) เป้าหมาย จำนวน 420 กิโลกรัม ต่อไร่ในปี 2560
2. ร้อยละของจำนวนแปลง /ฟาร์มที่ได้รับรองมาตรฐาน GAP ข้าวหอมมะลิ ต่อจำนวนแปลง/ฟาร์มที่ได้รับการตรวจจากกระทรวงเกษตรฯ เป้าหมายร้อยละ 90 ในปี 2560
3. จำนวนผลผลิตมันสำปะหลังเฉลี่ยต่อไร่ (ก.ก./ไร่) เป้าหมาย จำนวน 3,800 กิโลกรัม ต่อไร่ในปี 2560

4. จำนวนผลผลิตยางพาราเฉลี่ยต่อไร่ (ก.ก./ไร่) เป้าหมาย จำนวน 280 กิโลกรัมต่อไร่ ในปี 2560

เป้าประสงค์ที่ 2 บังคับพื้นฐานทางการเกษตรได้รับการบริหารให้มีประสิทธิภาพและครอบคลุม

ตัวชี้วัด

5. จำนวนพื้นที่ชลประทานเพิ่มขึ้น เป้าหมาย จำนวน 20,000 ไร่ ในปี 2560

เป้าประสงค์ที่ 3 เกษตรกร/ชุมชนเกษตรมีความเข้มแข็งตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ตัวชี้วัด

6. ร้อยละของครัวเรือนเกษตรกร /ชุมชนเกษตรกลุ่มเป้าหมายที่มีการพัฒนาการเกษตรตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป้าหมายร้อยละ 85 ในปี 2560

เป้าประสงค์ที่ 4 ผลผลิตทางเกษตรกรรมมีการจัดการเพื่อเพิ่มมูลค่า

ตัวชี้วัด

7. มูลค่าของสินค้าเกษตรที่ได้รับการแปรรูป /แปรรูปเพื่อเพิ่มมูลค่าในระดับ กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์/วิสาหกิจ/ชุมชน เป้าหมาย 560 ล้านบาท ในปี 2560

กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา

1. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตข้าวคุณภาพและได้มาตรฐาน
2. ส่งเสริมและพัฒนาการผลิตพืชเศรษฐกิจที่สำคัญ
3. พัฒนาและบริหารจัดการทรัพยากรดินและน้ำ
4. ส่งเสริมและพัฒนาการเกษตรตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
5. พัฒนาและส่งเสริมการปศุสัตว์และการประมง

6. พัฒนาองค์ความรู้ด้านการเกษตรเพื่อรองรับการเปิดประชาคมอาเซียน

4. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 4 การบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

เป้าประสงค์ มีการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมแบบมีส่วนร่วม
และบูรณาการ

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของหมู่บ้าน /ชุมชน ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายร้อยละ 90 ในปี 2560
2. ร้อยละของ อปท./ภาคราชการ/องค์กรภาคประชาชน ที่มีส่วนร่วมในการบริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายร้อยละ 90 ในปี 2560
3. ร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยที่กำจัดได้ เป้าหมายร้อยละ 70 ในปี 2560
4. ร้อยละของปริมาณขยะมูลฝอยที่สามารถนำกลับมาใช้ประโยชน์ได้ เป้าหมายร้อยละ 30 ในปี 2560

กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา

1. บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม
2. ป้องกันและแก้ไขปัญหาภัยแล้งและน้ำท่วม
3. บริหารจัดการด้านพลังงาน

5. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 5 การเสริมสร้างและรักษาความมั่นคง

เป้าประสงค์ พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี มีความมั่นคงและความสงบเรียบร้อย คน
หมู่บ้านและชุมชน มีภูมิคุ้มกันและความพร้อมเผชิญปัญหาและภัยคุกคามด้านความมั่นคงทุก
รูปแบบ บนพื้นฐานการมีส่วนร่วมขององค์กรทุกภาคส่วน และประชาชนในพื้นที่

ตัวชี้วัด

1. จำนวนหมู่บ้านและชุมชนชายแดน ที่ได้รับการพัฒนาเป็นหมู่บ้าน และชุมชนเข้มแข็งเป้าหมาย 308 หมู่บ้าน ในปี 2560
2. ร้อยละของหมู่บ้านและชุมชน ที่ปฏิบัติงานด้านความมั่นคง เป้าหมายร้อยละ 100 ในปี 2560

กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาศักยภาพคนชุมชน และพื้นที่เพื่อความมั่นคง
 2. ผนึกกำลังทุก ภาคส่วนเพื่อเสริม สร้างความมั่นคง
 3. พัฒนาความร่วมมือ เพื่อเสริมความมั่นคงกับประเทศเพื่อนบ้าน
- 6. ประเด็นยุทธศาสตร์ที่ 6 การพัฒนาระบบบริหารงานแบบมุ่งผลสัมฤทธิ์**

เป้าประสงค์ที่ 1 ประชาชนมีความพึงพอใจในคุณภาพการให้บริการของหน่วยงาน

ภาครัฐ

ตัวชี้วัด

1. ร้อยละของผู้รับบริการที่พึงพอใจในการบริการของหน่วยงาน ไม่ต่ำกว่า 85 ต่อปี
2. ร้อยละของเรื่องร้องเรียน /ร้องทุกข์ที่ได้รับการตอบสนองและดำเนินการภายในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของจังหวัด เป้าหมายร้อยละ 100 ในปี 2560

เป้าประสงค์ที่ 2 จังหวัดอุบลราชธานีมีระบบการ บริหารงานภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ

1. ร้อยละของบุคลากรภาครัฐที่ได้รับการพัฒนาสมรรถนะ เป้าหมายร้อยละ 35 ในปี 2560
2. ร้อยละความพึงพอใจของประชาชนได้รับข้อมูลข่าวสารจากภาครัฐเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 ต่อปี

กลยุทธ์/แนวทางการพัฒนา

1. พัฒนาประสิทธิภาพการบริหารจัดการ
2. พัฒนาระบบการติดตามประเมินผล

ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์

หลักการและเหตุผล

ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดขององค์การสหประชาชาติที่ใช้หลัก “เสรีภาพจากความต้องการพื้นฐาน”(freedom from want) และ “เสรีภาพจากความหวาดกลัว” (freedom from fear) ประเทศไทยให้ความสำคัญกับแนวคิด “ความมั่นคงของมนุษย์” โดยยึดหลักพื้นฐานศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และได้มีการดำเนินงานด้านสิทธิมนุษยชน การจัดบริการให้เกิดความเสมอภาคเป็นธรรมแก่ประชาชน การลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

สำหรับความหมายของความมั่นคงของมนุษย์ ตามคำจำกัดความของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ(UNDP) อธิบายว่า หมายถึงการที่ประชาชนสามารถแสดงออกในทางเลือกของตนอย่างปลอดภัยและเป็นอิสระประชาชนควรมีสักยภาพและได้รับอำนาจมากพอที่จะดูแลรับผิดชอบตัวเอง มีโอกาสที่จะแสวงหาความต้องการของตนเองและรายได้ที่เพียงพอในการดำรงชีวิต

ความหมายของ “ความมั่นคงของมนุษย์” ตามคำจำกัดความของแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ.2545-2549) หมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิความปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นขั้นพื้นฐาน สามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรี ไม่ประสบปัญหาความยากจน ไม่สิ้นหวัง และมีความสุขตลอดจนได้รับโอกาสอย่างเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเอง

ในทศวรรษที่ผ่านมา คน ชุมชน และสังคมไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคมการเมือง และสิ่งแวดล้อมอย่างกว้างขวาง และผลกระทบมีระดับรุนแรงมากขึ้น

ตัวอย่างเช่น วิกฤติเศรษฐกิจการเงิน ความขัดแย้งและเหตุจลาจลทางการเมือง ภัยพิบัติสึนามิ อุทกภัยและภัยแล้ง ภัยเหล่านี้มีแนวโน้มจะมีความถี่และความรุนแรงมากขึ้น แนวคิดเรื่อง “ความมั่นคงของมนุษย์” จึงมีความสำคัญต่อการเตรียมความพร้อมให้แก่คน ชุมชน และสังคมให้มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม สามารถพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าต่อไปเพื่อประโยชน์สุขที่ยั่งยืนของสังคมไทย

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ในฐานะเจ้าภาพเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ ได้ผลักดันการเสริมสร้างความตระหนักในเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ โดยได้พัฒนามาตรฐานและตัวชี้วัดความมั่นคงของมนุษย์ที่สอดคล้องกับสถานการณ์ทางสังคมในปัจจุบันและแนวโน้มในอนาคต การดำเนินการดังกล่าวเป็นเพียงเครื่องมือหนึ่งในการดำเนินงานด้านความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งยังไม่สามารถขับเคลื่อนและผลักดัน รวมทั้งสร้างร่วมมือให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ ดังนั้น กระทรวงฯ จึงให้จัดทำ “ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์พ.ศ. 2556-2566” เพื่อเป็นเครื่องชี้นำการขับเคลื่อนและผลักดันให้เกิดความมั่นคงของมนุษย์ โดยอาศัยความร่วมมือของภาคีระดับต่างๆ อย่างกว้างขวางทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาควิชาการ และภาคประชาชน เพื่อให้เกิดการบูรณาการในการจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ

แนวคิดในการจัดทำยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ในสังคมไทย

ความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวาง ดังที่โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติได้ระบุองค์ประกอบไว้ 7 มิติ ได้แก่ ความมั่นคงทางอาหาร ความมั่นคงทางสุขภาพ ความมั่นคงส่วนบุคคล ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ ความมั่นคงทางสิ่งแวดล้อม ความมั่นคงทางชุมชนและความมั่นคงทางการเมือง

ส่วนกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ได้ระบุมิติต่างๆ ของความมั่นคงของมนุษย์ไว้ 12 มิติ และได้จัดทำตัวชี้วัดและเกณฑ์มาตรฐานสำหรับแต่ละมิติ ได้แก่ ที่อยู่ อาศัย สุขภาพ อาหาร การศึกษา การมีงานและมีรายได้ ครอบครัว ชุมชนและการสนับสนุนทาง

สังคม ศาสนาและวัฒนธรรม ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน สิทธิและความเป็นธรรม การเมือง และสิ่งแวดล้อมทรัพยากร/พลังงาน

เมื่อพิจารณามิติต่างๆ เหล่านี้ จะพบว่าความมั่นคงของมนุษย์จึงไม่ใช่เรื่องที่หน่วยงาน หนึ่งหน่วยงานใดจะสามารถดำเนินการได้โดยลำพัง และการจัดการที่จะมีผลต่อการยกระดับความ มั่นคงของมนุษย์ อาทิ เรื่องสุขภาพการศึกษา การมีงานทำ ฯลฯ อยู่ในความรับผิดชอบของ หน่วยงานจำนวนมาก กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ในฐานะหน่วยงานหลัก ที่รับผิดชอบการขับเคลื่อนความมั่นคงของมนุษย์จึงควรกำหนดยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ ในลักษณะ “ยุทธศาสตร์ความร่วมมือ” หรือ ยุทธศาสตร์เชื่อมโยง” เพื่อแสวงหาและพัฒนาความ ร่วมมือระหว่างหน่วยงานองค์กรทุกภาคส่วน

ทั้งนี้ การพัฒนายุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ในลักษณะยุทธศาสตร์ความร่วมมือ จะสอดคล้องกับลักษณะภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กล่าวคือ กระทรวงฯ มีภารกิจ และเป้าหมายการดำเนินงานในเชิง “กลุ่มประชากร” เช่น ผู้หญิง เด็กและ เยาวชน ผู้สูงอายุ ผู้พิการ ผู้ด้อยโอกาส ฯลฯ ซึ่งแตกต่างจากกระทรวงอื่นๆ ที่มีภารกิจและเป้าหมาย การดำเนินงานในเชิง “ประเด็น” เช่น การศึกษาสิ่งแวดล้อม พลังงาน ฯลฯ การพัฒนาในประเด็น เหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อทั้งในเชิงบวกและลบต่อความมั่นคงในบางมิติของกลุ่มประชากรต่างๆ แตกต่างกันไป แต่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องอาจมิได้มีแนวคิดหรือมุมมองในประเด็นนี้ความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานเหล่านี้กับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งมีภารกิจหลัก และมุมมองเชิงกลุ่มประชากร โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชากรที่มีความสามารถจำกัดในการรับมือกับ การเปลี่ยนแปลงต่างๆ จะช่วยให้เกิดการบูรณาการงานพัฒนาเพื่ออุดช่องว่าง และใช้โอกาสที่ เกิดขึ้นจากความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ และองค์กรภาคประชาสังคม ชุมชนท้องถิ่น เสริม พลังการดำเนินงานของหน่วยงานองค์กรต่างๆและการขับเคลื่อนให้การพัฒนาเกิดผลในทางบวก และลดผลกระทบทางลบต่อความมั่นคงของมนุษย์ โดยภายในระยะเวลาสิบปีข้างหน้าการ ขับเคลื่อนเพื่อยกระดับความมั่นคงของมนุษย์ควรเน้นการดำเนินงานในประเด็นท้าทายสำคัญที่เป็น ความเสี่ยงสำคัญ และพัฒนาเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานต่างๆ ที่มีภารกิจและบทบาท สำคัญในประเด็นเหล่านี้

อนึ่ง ยุทธศาสตร์ความร่วมมือจะส่งผลให้การเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ขยายขอบเขตจากการดำเนินงานเชิงรับ ได้แก่ การอุดหนุน เยียวยา บำบัด พื้นฟู มาสู่การดำเนินงานเชิงรุก เพื่อป้องกันและลดความเสี่ยงในกลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูง และมีความสามารถจำกัดในการรับมือกับความเสี่ยงดังกล่าว

นอกจากนั้น การศึกษายังคำนึงว่าเงื่อนไขความสำเร็จที่สำคัญของยุทธศาสตร์ความร่วมมือคือสมรรถนะในการประสานงานของหน่วยงานที่มีความรับผิดชอบหลักในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ซึ่งในกรณีนี้ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ แต่บุคลากรกระทรวงฯ ยังประสบการณืจำกัดทั้งในด้านทักษะและรูปแบบการดำเนินงานในระยะแรก จึงไม่ควรกำหนดขอบเขตการพัฒนาความร่วมมือให้ครอบคลุมทุกหน่วยงานแต่ควรครอบคลุมหน่วยงานที่มีภารกิจและบทบาทสำคัญต่อการยกระดับความมั่นคงของกลุ่มเสี่ยงสำคัญ และควรกำหนดประเด็นความร่วมมือที่มีความเชื่อมโยงกับงานที่กระทรวงฯ ดำเนินการอยู่ในปัจจุบัน เพื่อให้บุคลากรของกระทรวงฯ มี “ต้นทุน” ความรู้และประสบการณ์ที่จะนำไปแลกเปลี่ยนและต่อยอดกับงานของหน่วยงานอื่นๆ และส่งผลให้มีจำนวนหน่วยงานและประเด็นความร่วมมือที่เหมาะสมกับสมรรถนะของบุคลากรของกระทรวงฯ ที่จะประสานงานการขับเคลื่อนได้อย่างมีประสิทธิภาพทั้งนี้ความสำเร็จในการพัฒนาความร่วมมือทั้งในระดับนโยบายและปฏิบัติการในระยะแรกเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้หน่วยงานต่างๆ รวมทั้งกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์มีความมั่นใจและความต้องการที่จะสานต่อและขยายความร่วมมือในระยะยาว

การวิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยงของสังคมไทย

แนวคิดสำคัญเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ที่แตกต่างจากการพัฒนาทั่วไปคือเรื่อง “ความเสี่ยง” และ “กลุ่มเสี่ยง” โดยความเสี่ยงดังกล่าวจะต้องเป็นความเสี่ยงที่จะกระทบต่อสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน และเป็นความเสี่ยงที่มีโอกาสจะเกิดขึ้นได้สูง1 กลุ่มประชากรที่จะต้องให้ความสนใจมากที่สุดคือ กลุ่มที่มีโอกาสที่จะรับผลกระทบสูงกว่ากลุ่มอื่นๆ หรือมีความสามารถในการรับมือกับผลกระทบต่ำ กว่ากลุ่มอื่นๆ

การวิเคราะห์ดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อระบุสถานการณ์และแนวโน้มความเสี่ยงสำคัญที่จะส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ในสิบปี ข้างหน้า และเพื่อระบุกลุ่มเสี่ยงที่ควรได้รับความสนใจเป็นพิเศษ วิธีการศึกษาที่ใช้ในที่นี้คือ

1. ศึกษาเอกสารเกี่ยวกับแนวโน้มการพัฒนาของสังคมโลกและสังคมไทยที่หลายหน่วยงานได้จัดทำไว้ในระยะเวลาไม่นานนี้ อาทิ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการนโยบายวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมแห่งชาติ
2. จัดการประชุมกลุ่มย่อยผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆ เพื่อวิเคราะห์กลุ่มเสี่ยง

ผลการศึกษานำไปสู่การสรุปแนวโน้มความเสี่ยง และกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ ดังนี้

1. ความผันผวนทางเศรษฐกิจภายใต้ระบบโลกาภิวัตน์

การขยายตัวของเศรษฐกิจไทยในระยะ 20 ปีข้างหน้ามีแนวโน้มจะชะลอตัวลงจากการลดลงของกำลังแรงงาน ซึ่งทำให้อัตราการออมลดลง และส่งผลกระทบต่อขีดความสามารถในการลงทุน ในขณะที่เดียวกันเศรษฐกิจไทยจะมีระดับการพึ่งพิงมากขึ้นทั้งด้านการส่งออกและการผลิตที่จะขับเคลื่อนโดยการผลิตสินค้าทุนเข้มข้นและเทคโนโลยีเข้มข้น ในขณะที่สัดส่วนของภาคการเกษตรมีแนวโน้มลดลงอย่างต่อเนื่อง นอกจากนั้นการเพิ่มขึ้นของประสิทธิภาพการผลิตโดยรวมในภาคอุตสาหกรรมทุนและเทคโนโลยีเข้มข้นส่วนหนึ่งยังต้องอาศัยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในการผลิตจากต่างประเทศ

ทั้งนี้ ประเทศไทยมีความเสี่ยงทางเศรษฐกิจที่เกิดจาก 1) การชะลอตัวของเศรษฐกิจที่เกิดจากการชะลอตัวของการลงทุน 2) ความไม่สมดุลที่เกิดจากโครงสร้างทางเศรษฐกิจซึ่งมีแนวโน้มพึ่งพิงต่างประเทศมากขึ้นในทุกด้าน 3) ความไม่สมดุลของพลวัตการขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจที่อาจก่อให้เกิดความแตกต่างทางด้านรายได้ และระดับการพัฒนาระหว่างพื้นที่มากขึ้น

แนวโน้มที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือ ความผันผวนของระบบการเงินโลกซึ่งจะส่งผลอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันทั้งโลก โดยแรงผลักดันของความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีสารสนเทศ

และความร่วมมือทางการค้า การลงทุน และการเงิน ซึ่งจะกระตุ้นให้มีการเคลื่อนย้ายเงินทุนระหว่างประเทศเพื่อเก็งกำไรและลงทุนในกิจกรรมทางเศรษฐกิจในประเทศที่มีโอกาสในการสร้างกำไรที่ดี

ประเทศไทยมีระบบเศรษฐกิจแบบเปิด พึ่งพาการค้าและการลงทุนจากต่างประเทศสูง จะได้รับผลกระทบสูงจากความผันผวนของระบบการเงินโลก ซึ่งจะส่งผลกระทบตามมาต่อประชากรแทบทุกกลุ่มในสังคมไทย แต่กลุ่มที่มีความพร้อมที่จะรับมือความผันผวนนี้น้อยที่สุดคือ กลุ่มคนยากจน และกลุ่มที่ขาดความมั่นคงในด้านการงานและรายได้ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง แรงงานนอกระบบ

2. การก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (Asian Economic Community: AEC)

ภายในปีพ.ศ. 2558 ประเทศสมาชิกอาเซียนรวม 10 ประเทศ ได้แก่ ไทย พม่า มาเลเซีย อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ เวียดนาม ลาว กัมพูชา และบรูไน จะก้าวเข้าสู่การเป็นประชาคมอาเซียน ซึ่งครอบคลุมด้านการเมืองและความมั่นคง ด้านสังคมและวัฒนธรรม และด้านเศรษฐกิจซึ่งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (AEC) ได้รับความสนใจมากที่สุด เพราะมีเป้าหมายที่จะให้ประเทศอาเซียนมีการเคลื่อนย้ายสินค้า บริการ การลงทุน และแรงงานที่มีฝีมืออย่างเสรี นอกจากนั้นการเปิดเสรีนี้ยังมีโอกาสจะเป็นอาเซียน+3 โดยขยายวงไปถึงประเทศจีนเกาหลีใต้ ญี่ปุ่น และอาเซียน+6 ซึ่งรวมออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ และอินเดียในอันดับต่อไป

ในมุมมองด้านบวก การรวมกลุ่มของภูมิภาคเอเชียจะส่งให้เอเชียเป็นตลาดที่มีศักยภาพสูง และสำหรับประเทศไทยก็เป็นโอกาสในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ทั้งการค้า การลงทุน แต่ในขณะเดียวกันประชากรหลายกลุ่ม โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มเกษตรกร มีประสบการณ์ในทางลบจากการเปิดเสรีที่เกิดขึ้นตลอดทศวรรษที่ผ่านมาจากการทำข้อตกลงเปิดเสรีทางการค้าที่ไทยทำผ่านข้อตกลงแบบทวิภาคี และผ่านกลุ่มประเทศอาเซียนกับประเทศออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ญี่ปุ่น อินเดียเปรู เกาหลีใต้ และจีน จึงมีข้อห่วงใยว่าประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนจะขยายวงผลกระทบทางลบเพิ่มเติมต่อกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ โดยเฉพาะผู้ผลิตรายย่อย และแรงงานไร้ฝีมือทั้งในและนอกระบบ

3. การก้าวสู่สังคมผู้สูงอายุ

ในช่วงระยะเวลา 25 ปีหลังของศตวรรษที่ 20 ประชากรสูงอายุในประเทศไทยขยายตัวร้อยละ 3.7 ต่อปีซึ่งเป็นอัตราสูงที่สุดในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยมีประชากรสูงอายुर้อยละ 9.6 ซึ่งนับว่ามากที่สุด ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ สัดส่วนนี้เพิ่มสูงขึ้นเป็นร้อยละ 11.5 ในปี พ.ศ. 2553 เมื่อเทียบเคียงจากการกำหนดของสหประชาชาติ4 นับว่าประเทศไทยก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยในขั้นต้นแล้ว ทั้งนี้มีประมาณการว่า สัดส่วนผู้สูงอายุจะเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 19.1 ในปี พ.ศ. 2568 และร้อยละ 26.4 ในปี พ.ศ. 2593 อัตราเพิ่มของประชากรสูงอายุนี้นับว่าเร็วกว่าที่เคยเกิดขึ้นในประเทศตะวันตกหลายเท่า

ในขณะที่ผู้สูงอายุเพิ่มจำนวนขึ้น เด็กและคนวัยแรงงานจะมีจำนวนลดลง สัดส่วนกำลังแรงงาน (อายุ 15-59 ปี) ในประชากรทั้งหมดจะลดลงจากร้อยละ 67.6 ในปี พ.ศ. 2553 เป็นร้อยละ 65.9 และ 61.4 ในปี พ.ศ.2563 และ พ.ศ. 2573 ตามลำดับ ในขณะที่สัดส่วนผู้สูงอายุ (อายุ 60 ปี ขึ้นไป) จะเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 11.9 เป็นร้อยละ 17.5 และ 25.1 ในระยะเวลาเดียวกัน ทำให้คนวัยแรงงานจะต้องรับภาระการดูแลผู้สูงอายุมากขึ้น6 ในปี พ.ศ. 2550 แรงงาน 6 คน มีภาระดูแลผู้สูงอายุ 1 คน แต่คาดว่าในปี พ.ศ. 2570 แรงงาน 3 คน จะต้องรับภาระดูแลผู้สูงอายุ 1 คนนอกจากปัญหาผลิตภาพ การผลิตที่จะลดลงแล้ว การเปลี่ยนแปลงทางประชากรศาสตร์เป็นแรงกดดันที่จะทำให้ผู้สูงอายุไทยเป็นกลุ่มเสี่ยงที่สำคัญ

นอกจากความเสี่ยงด้านสุขภาพที่สร้างข้อจำกัดในการดำรงชีวิตประจำวันแล้ว ผู้สูงอายุไทยยังมีความเสี่ยงด้านเศรษฐกิจ เพราะไม่มีหลักประกันรายได้ และมีรายได้ไม่พอเลี้ยงชีพ และมีสัดส่วนสูงที่ตกอยู่ใต้เส้นความยากจน ในอนาคตการดูแลผู้สูงอายุโดยลูกหลานซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยอาจทำได้ยากขึ้นอันเนื่องมาจากอัตราพึ่งพิงที่สูงขึ้น และการเปลี่ยนแปลงสภาพสังคม เช่น การเปลี่ยนแปลงทางลักษณะครอบครัวและที่อยู่อาศัย ผู้สูงอายุบางส่วนมีความเสี่ยงจะถูกทอดทิ้งในอีกด้านหนึ่ง งานวิจัยพบว่าผู้สูงอายุที่มีอายุ 80 ปี ขึ้นไปจึงจะอยู่ในภาวะพึ่งพิงช่วยเหลือตัวเองไม่ได้ ขณะที่ผู้สูงอายุในช่วง 60-79 ปี ยังมีศักยภาพพอที่จะทำงานได้ การปรับเปลี่ยนมโนทัศน์เกี่ยวกับผู้สูงอายุจึงจะมีส่วนสำคัญต่อการเตรียมรับมือกับสถานการณ์สังคมสูงอายุ

4. ความไม่แน่นอนทางการเมืองและแนวโน้มความขัดแย้งที่ยืดเยื้อรุนแรง

ในหลายทศวรรษที่ผ่านมา แม้ประเทศไทยจะมีความไม่แน่นอนทางการเมือง แต่ก็มีพัฒนาการประชาธิปไตยมาโดยลำดับ แต่ในทศวรรษที่ผ่านมา การเมืองไทยกลับประสบภาวะชะงักงัน และมีปัญหาความขัดแย้งที่รุนแรงและยืดเยื้ออย่างน้อย 2 ประเด็นสำคัญ ได้แก่ 1) ความขัดแย้งทางการเมืองซึ่งนำไปสู่การรัฐประหาร การยุบพรรคการเมือง ตลอดจนสถานการณ์จลาจลในปี พ.ศ.2553 ซึ่งมีผู้เสียชีวิตเกือบร้อยคน และการแบ่งฝักฝ่ายของคนในสังคมในทุกกลุ่มประชากรและสถานภาพทางเศรษฐกิจและสังคม และ 2) ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ซึ่งมีรากเหง้าจากประเด็นทางการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ในกรณีนี้ ประชากรทุกกลุ่มในพื้นที่ความขัดแย้งรุนแรงได้รับผลกระทบ และนับตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547 จนถึงสิ้นเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2556 ระยะเวลารวม 114 เดือน มีเหตุการณ์ความไม่สงบเกิดขึ้นรวม 13,434 เหตุการณ์ เป็นผลทำให้มีผู้บาดเจ็บและเสียชีวิตรวมกันทั้งสิ้น 15,956 คน โดยแยกออกได้เป็นผู้เสียชีวิต 5,755 ราย และบาดเจ็บ 10,201 ราย 7 กลุ่มเสี่ยงที่สำคัญได้แก่หญิงหม้ายที่ประสบภาวะยากลำบากในการดูแลครอบครัว เยาวชนที่ประสบปัญหาการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพ ผู้สูงอายุและผู้พิการที่เข้าถึงบริการสุขภาพได้ยากขึ้น

ความขัดแย้งทั้งสองประเด็นนี้ยังไม่มีแนวโน้มจะยุติในระยะเวลาอันใกล้ และมีส่วนสำคัญที่ทำให้การเมืองไทยมีแนวโน้มความไม่แน่นอนเพิ่มขึ้น และสังคมไทยยังขาดการเรียนรู้ที่จะจัดการความขัดแย้งอย่างสันติวิธีสถานการณ์เหล่านี้บั่นทอนความมั่นคง เสถียรภาพทางการเมือง และประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม ซึ่งส่งผลกระทบต่อประชากรทุกกลุ่มในสังคม

5. การเปลี่ยนแปลงของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

วิกฤติน้ำ อาหารและพลังงานในช่วง 20 ปี ที่ผ่านมาโลกเผชิญความเปลี่ยนแปลงด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างมาก และแนวโน้มในอีก 20 ปี ข้างหน้าก็จะวิกฤติมากขึ้น หากไม่เปลี่ยนแปลงการใช้ และบริหารจัดการอย่างยั่งยืนให้สอดคล้องกับระบบนิเวศ

การเพิ่มขึ้นของจำนวนประชากร และการเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่งผลต่อทรัพยากรหลายด้าน ประเทศทั่วโลก รวมทั้งประเทศไทยกำลังประสบปัญหาพื้นที่ป่าไม้ลดลง แหล่งประมงถูก

ทำลาย จำนวนปลาในธรรมชาติลดลง ในขณะที่ความต้องการบริโภคปลาเพิ่มขึ้น ทรัพยากรดินเสื่อมโทรมลงจากการตัดไม้ทำลายป่า การใช้สารเคมี และภัยธรรมชาติ

การจัดการทรัพยากรน้ำ กำลังเป็นปัญหาวิกฤติสำหรับประเทศไทยด้วยเช่นกัน นอกจากปัญหาภัยแล้งและอุทกภัยแล้ว ปัจจุบันสามารถตอบสนองความต้องการใช้น้ำได้เพียงร้อยละ 71 ของความต้องการ จุดที่เป็นปัญหาสำคัญคือพื้นที่เกษตรนอกระบบชลประทาน และคาดว่าในปี พ.ศ. 2569 ประเทศไทยจะขาดแคลนน้ำอย่างน้อย 21,047 ล้านลบ.ม./ปี ดังนั้นในระยะ 20 ปี ข้างหน้า หากขาดการบริหารจัดการที่ดีอาจส่งผลให้มีการแย่งชิงทรัพยากรน้ำกันระหว่างเกษตร ชุมชน และอุตสาหกรรม

การเหลื่อมล้ำในการใช้ประโยชน์และเข้าถึงที่ดินเป็นอีกหนึ่งปัญหาที่สำคัญ และมีแนวโน้มที่จะทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะเมื่อรัฐบาลได้ส่งเสริมให้ปลูกพืชพลังงาน ทำให้สัดส่วนที่ดินเพื่อปลูกพืชอาหารลดลง เมื่อพิจารณา ร่วมกับการขาดแคลนน้ำจะพบว่าประชากรบางกลุ่มอาจมีปัญหาการเข้าถึงอาหาร ขณะเดียวกันเกษตรกรจะเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงสูงในด้านความมั่นคงของอาชีพและรายได้

การสูญเสียความหลากหลายทางชีวภาพ ทะเลชายฝั่งเสื่อมโทรม และการขาดการจัดการที่ดีเรื่องมลพิษขยะและสารเคมีอันตราย ทำให้ภาพรวมของสถานการณ์ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของไทยยังคงน่าเป็นห่วงพลังงานจะเป็นความท้าทายที่สำคัญ เพราะเศรษฐกิจไทยพึ่งพาพลังงานสูง และแหล่งพลังงานภายในประเทศมีจำกัด ต้องนำเข้าจากต่างประเทศถึงประมาณร้อยละ 50 ของการจัดหาพลังงานทั้งหมด พลังงานนำเข้าประมาณร้อยละ 70 เป็นน้ำมันดิบ (ส่วนใหญ่จากตะวันออกกลาง) ร้อยละ 17 ถ่านหิน และร้อยละ 14 ก๊าซธรรมชาติ ส่งผลให้ค่าใช้จ่ายพลังงานของไทยสูงกว่า 1.6 ล้านล้านบาท นอกจากนี้ความมั่นคงทางพลังงานมีความเปราะบางสูงเนื่องจากไทยนำเข้าก๊าซธรรมชาติจากสาธารณรัฐแห่งสหภาพพม่าถึงหนึ่งในสามของก๊าซที่ใช้ทั้งหมดและในอนาคตอาจจะต้องนำเข้าก๊าซธรรมชาติเหลว (LNG) จากตะวันออกกลาง ซึ่งทั้งสองแหล่งมีปัญหาทางภูมิศาสตร์การเมืองที่อาจกระทบต่อความมั่นคงด้านการจัดหาพลังงาน

6. ภาวะโลกร้อน และการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ

การปล่อยก๊าซเรือนกระจกซึ่งกว่าร้อยละ 70 มาจากกิจกรรมการใช้เชื้อเพลิงฟอสซิล และการตัดไม้ทำลายป่าของมนุษย์ ทำให้อุณหภูมิโลกสูงขึ้นโดยเฉลี่ย 0.2 องศาเซลเซียสต่อทศวรรษ สิ่งที่มาคือสภาพอากาศแปรปรวน และการเปลี่ยนแปลงของระบบนิเวศ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อความอยู่รอดของมนุษย์ สภาพภูมิอากาศแปรปรวนกว่าปกติ ภัยพิบัติทางธรรมชาติจะเกิดมากขึ้น จนสร้างความเสียหายต่อเศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม และคุณภาพชีวิตของประชาชนทั่วโลก

ประเทศไทยกำลังเผชิญปัญหาภาวะโลกร้อนและการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศเฉกเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ทั่วโลก และเป็นประเทศที่ปล่อยก๊าซเรือนกระจกเป็นอันดับ 31 ของโลก และเป็นอันดับ 4 ของอาเซียน หรือร้อยละ 0.75 ของปริมาณการปล่อยทั่วโลก ในปี พ.ศ. 2543 ประเทศไทยปล่อยก๊าซเรือนกระจกประมาณ 230 ล้านตันต่อปี และในปี พ.ศ. 2546 เพิ่มขึ้นเป็น 344.2 ล้านตัน ซึ่งร้อยละ 56.1 หรือ 193.2 ล้านตัน มาจากภาคพลังงาน ขณะที่ภาคการเกษตร ของเสีย (ขยะ) การเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน และอุตสาหกรรมปล่อยก๊าซร้อยละ 24.1, 7.8, 6.6 และ 5.4 ตามลำดับ โดยคาดว่าในปีพ.ศ. 2563 ปริมาณการปล่อยก๊าซเรือนกระจกของประเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น 534.7 ล้านตัน

แม้ภาวะโลกร้อนจะส่งผลกระทบต่อประชากรทุกกลุ่ม แต่เกษตรกรและประชากรที่มีวิถีชีวิตที่พึ่งพิงฤดูกาลและธรรมชาติเป็นกลุ่มเสี่ยงที่จะรับผลกระทบจากภาวะโลกร้อนมากที่สุด

นอกจากกลุ่มเสี่ยงเหล่านี้ ยังมีกลุ่มแรงงานข้ามชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่าที่เป็นประชากรชายขอบมีข้อจำกัดด้านสิทธิและสถานะ ทำให้มีความเสี่ยงรอบด้านในการดำรงชีวิตมาเป็นระยะเวลายาวนาน แม้ในทศวรรษที่ผ่านมารัฐบาลและหน่วยงานต่างๆ ให้ความสนใจ และกำหนดนโยบายและมาตรการเพื่อสนับสนุนส่งเสริมให้มีความมั่นคงมากขึ้นในบางด้าน แต่ก็พบปัญหาในทางปฏิบัติอีกมาก และคาดว่าจะยังเป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงน้อยที่สุดในสิบปี ข้างหน้า

การทบทวนโครงสร้างเชิงสถาบันที่เกี่ยวข้องกับประเด็นปัญหาสำคัญของกลุ่มเสี่ยง ความมั่นคงของมนุษย์

การทบทวนฯ มีที่มาจากความตระหนักว่าการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์เป็นภารกิจที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ไม่สามารถดำเนินการได้โดยลำพัง เนื่องจากเป็นเรื่องที่มีขอบเขตกว้างขวางมีหลากหลายมิติ และหลายหน่วยงานมีภารกิจที่เกี่ยวข้องทำให้เกิดความซ้ำซ้อน ช่องว่าง หรือการเสียโอกาสที่จะเสริมหนุนการทำงานซึ่งกันและกัน

การทบทวนฯ มีวัตถุประสงค์เพื่อระบุหน่วยงานองค์กรหลักและการดำเนินงานที่มีหรือมีศักยภาพที่จะมีบทบาทสำคัญต่อการรับมือกับประเด็นปัญหาและความเสี่ยงที่สำคัญของกลุ่มเสี่ยงต่างๆ รวมทั้งประเมินข้อจำกัดในการดำเนินงานและ โอกาสความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน

ผลการศึกษาแนวโน้มความเสี่ยงของสังคมไทยในระยะเวลาสิบปีข้างหน้าแสดงให้เห็นว่ากลุ่มประชากรที่มีความเสี่ยงสูงในด้านความมั่นคงของมนุษย์ได้แก่ ผู้สูงอายุ เกษตรกร แรงงานนอกระบบ แรงงานข้ามชาติ กลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า และประชากรในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้

กลุ่มเสี่ยงบางกลุ่มมิใช่กลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์แต่มีบทบาทสำคัญต่อความเป็นอยู่และความมั่นคงในการดำรงชีพของกลุ่มเป้าหมายตามภารกิจของกระทรวงฯ และบางกลุ่มก็เป็นกลุ่มเป้าหมายการดำเนินงานของหน่วยงานอื่น ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์ในลักษณะเชื่อมโยงมีวัตถุประสงค์ที่จะพัฒนาความร่วมมือระหว่างหน่วยงาน และองค์กรอื่นๆ เพื่อให้เกิดผลเชิงรุกที่กว้างขวางและยั่งยืน

อนึ่ง กลุ่มเสี่ยงบางกลุ่ม ได้แก่ แรงงานข้ามชาติ และกลุ่มชาติพันธุ์และชนเผ่า เป็นกลุ่มที่มีได้มีการระบุไว้ในการวิเคราะห์แนวโน้มความเสี่ยง แต่เป็นกลุ่มที่มีความมั่นคงของมนุษย์ต่ำกว่ากลุ่มประชากรอื่นๆ มาโดยตลอดอันเนื่องมาจากข้อจำกัดด้านสิทธิพื้นฐานด้านสถานะบุคคล ประชากรกลุ่มนี้จึงเป็นช่องว่างด้านข้อมูลและมักจะไม่ปรากฏตัวตนในการวิเคราะห์แนวโน้มและสถานการณ์ต่างๆ แต่เป็นกลุ่มเป้าหมายที่ยุทธศาสตร์ความมั่นคงของมนุษย์จำเป็นต้องให้ความสำคัญ

โครงสร้างเชิงสถาบันที่เกี่ยวกับประเด็นปัญหาสำคัญความมั่นคงของมนุษย์

จำแนกตาม “กลุ่มเสี่ยง”

กลุ่มผู้สูงอายุ

ประเด็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มผู้สูงอายุ เป็นประเด็นที่มีความสำคัญเนื่องจากปัจจุบันโลกกำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัย (Ageing society) ไม่เว้นแม้แต่ประเทศไทยที่กำลังก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยขั้นต้น เมื่อเทียบเคียงจากการกำหนดของสหประชาชาติ 8 และอัตราการเพิ่มขึ้นของประชากรสูงอายุในประเทศไทยนับว่าเร็วกว่าที่เคยเกิดขึ้นในประเทศตะวันตกหลายเท่า จากร้อยละ 11.5 ใน พ.ศ. 25539 เป็น ร้อยละ 19.1 ในปี พ.ศ. 2568 และร้อยละ 26.4 ในปี พ.ศ. 259310 การก้าวเข้าสู่สังคมสูงวัยเป็นความท้าทายต่อผู้สูงอายุและต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการรองรับสิ่งที่จะเกิดขึ้น ไม่ว่าจะเป็นการวางระบบการออมสำหรับวัยเกษียณ การประกันรายได้ให้กับผู้สูงอายุ (เบี้ยยังชีพ) และระบบการดูแลสุขภาพสำหรับผู้สูงอายุ เป็นต้น

กลุ่มผู้สูงอายุจึงเป็นกลุ่มเปราะบางที่มีขนาดใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ ในสังคมจากความไม่พร้อมและไม่เตรียมการเข้าสู่สังคมสูงวัย ซึ่งส่งผลกระทบต่อเสถียรภาพทางการคลังของประเทศที่ต้องเข้ามาดูแลทั้งในด้านการดำรงชีพ สวัสดิการและการรักษาพยาบาล นอกจากนี้ยังมีกลุ่มผู้สูงอายุอีกจำนวนไม่น้อยที่ไม่ได้รับความคุ้มครองจากนโยบายของภาครัฐ หรือได้รับแต่ไม่เพียงพอ เช่น กลุ่มแรงงานนอกระบบที่เป็นผู้สูงอายุ เป็นต้น ดังนั้น ประเด็นปัญหาของกลุ่มผู้สูงอายุ เมื่อพิจารณาควบคู่ไปกับแนวโน้มความมั่นคงมนุษย์ในอีกสิบปี ข้างหน้า จึงควรมุ่งความสนใจในประเด็นดังต่อไปนี้

1. ความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจ

จากข้อมูลแหล่งต่างๆ พบว่าผู้สูงอายุมักจะเป็นกลุ่มที่ต้องเผชิญกับความเสี่ยงต่อความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากที่สุด ทั้งความเสี่ยงในด้านรายได้ ความเสี่ยงจากปัญหาความยากจน และขาดหลักประกันทางสังคมที่เพียงพอในส่วน of รายได้ ผู้สูงอายุราว 2 ล้านคน ดำรงชีวิตด้วยรายไ้ระหว่าง 400-3,300 บาทต่อเดือน 11 เหตุที่เป็นเช่นนี้เนื่องด้วยกว่าร้อยละ 90 ของผู้สูงอายุที่ยังคงทำงานอยู่ (2.9 ล้านคน) เป็นแรงงานนอกระบบ และในจำนวนนี้ราวร้อยละ 70 ทำงานในภาค

การเกษตร 12 ซึ่งมีระดับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำ กว่าภาคการผลิตอื่นๆ ขณะเดียวกันมีผู้สูงอายุถึงกว่า ร้อยละ 85 ที่มีการศึกษาแค่ระดับประถมศึกษาหรือต่ำกว่า 13 จากระดับรายได้ที่ค่อนข้างต่ำทำให้เมื่อ พิจารณาจากข้อมูลความยากจนของไทยในปีพ.ศ. 2554 พบว่าสัดส่วนของผู้สูงอายุยากจนต่อ ประชากรผู้สูงอายุทั้งหมด มีค่าที่สูงกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศ นั่นคือมีสัดส่วนราวร้อยละ 16 ขณะที่ สัดส่วนของคนจนต่อประชากรทั้งประเทศอยู่ที่ร้อยละ 13.14 แม้ว่านโยบายเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุจะ ช่วยจุนเจือรายได้และกลายเป็นแหล่งรายได้หลักสำหรับครัวเรือนกว่า 1.67 ล้านครัวเรือน และ ส่งผลทำให้สัดส่วนผู้สูงอายุยากจนลดลงอย่างมากจากเดิมในปีพ.ศ. 2550 ที่เคยสูงถึงร้อยละ 27 แต่ ในภาพรวมแล้วหลักประกันจากเบี้ยยังชีพผู้สูงอายุยังคงไม่เพียงพอจะสร้างความมั่นคงทาง เศรษฐกิจให้กับกลุ่มผู้สูงอายุ ซึ่งต้องมีภาระค่าใช้จ่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพใน สัดส่วนที่สูงกว่าช่วงวัยอื่นๆ

2. ความเสี่ยงด้านสุขภาพและความเป็นอยู่

ผู้สูงอายุเป็นช่วงวัยที่ต้องเผชิญกับความเสื่อมถอยทางกายภาพของร่างกาย ซึ่งส่งผล ตามมาทำให้ต้องเผชิญกับค่าใช้จ่ายด้านสุขภาพที่สูง และจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีส่วนดูแล โดยเฉพาะ การดูแลจากบุตรหลาน อย่างไรก็ตาม จากแนวโน้มในระยะสิบกว่าปีที่ผ่านมามีพบว่าสัดส่วนของ ผู้สูงอายุที่ต้องอาศัยอยู่คนเดียว และอยู่อาศัยโดยลำพังกับคู่สมรสเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจากเดิมในปี พ.ศ. 2537 สัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 3.6 และ 11.6 ตามลำดับ ในปี พ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 8.6 และ 17.6 ตามลำดับ 15 แนวโน้มที่น่าเป็นห่วงอีกประการหนึ่งคือแนวโน้มการหย่าและแยกกันอยู่ โดยเฉพาะในผู้สูงอายุวัยต้น (60-69 ปี) ที่สูงขึ้นจากเดิมในปีพ.ศ. 2537 สัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 2.5 ใน ปีพ.ศ. 2554 เพิ่มขึ้นร้อยละ 3.416 การอยู่ลำพังของผู้สูงอายุจะส่งผลต่อการดำรงชีวิตหลายประการ เช่น การดูแลตัวเองทางการเงิน การช่วยเหลือตัวเองในการทำกิจกรรมต่างๆ ในชีวิตประจำวัน ที่ ลดลงตามความเสื่อมถอยของร่างกาย (ร้อยละ 15 ของผู้มีอายุมากกว่า 80 ปี ขึ้นไปจะอยู่ในภาวะ ทูพพลภาพ) นอกจากนี้กลุ่มผู้สูงอายุที่อยู่ลำพังที่อยู่อาศัยในสถานสงเคราะห์ต่างๆ เป็นอีกกลุ่มหนึ่ง ที่จะกลายเป็นกลุ่มเสี่ยงของสังคม เพราะกลุ่มผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์นั้นจะมีจำนวน มากขึ้น ในขณะที่สถานสงเคราะห์โดยเฉพาะของรัฐไม่มีการเพิ่มจำนวนมากขึ้น

การดำเนินการในภาครัฐเกี่ยวกับผู้สูงอายุที่ผ่านมา แม้จะมีจุดแข็งที่มีการออก พ.ร.บ. ผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 แผนผู้สูงอายุแห่งชาติ 2 ฉบับ และเกิดคณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ ที่ทำงานด้านนี้โดยเฉพาะก็ตาม แต่ในความเป็นจริงแล้ว การบูรณาการการทำงานยังพบข้อจำกัดบางประการ และแม้จะมีความพยายามถ่ายโอนภารกิจบางอย่างให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามาดูแลผู้สูงอายุ เช่น การจ่ายเบี้ยยังชีพ และการจัดการสถานสงเคราะห์คนชรา แต่ก็ยังไม่ประสบความสำเร็จมากนัก สำหรับระบบการส่งเสริมสนับสนุนผู้สูงอายุในด้านสุขภาพนั้น แม้ว่าจะมีพัฒนาการการเตรียมความพร้อมในการรองรับมากที่สุด แต่ก็ยังประสบกับปัญหาด้านงบประมาณรายจ่ายที่สูงมากสำหรับผู้สูงอายุและมีแนวโน้มที่จะสูงมากขึ้นเรื่อยๆ ในส่วนระบบหลักประกันเศรษฐกิจสำหรับผู้สูงอายุ แม้จะสามารถรองรับผู้มีงานทำในวัยเกษียณสำหรับข้าราชการ และผู้ประกันตนสามารถรองรับผู้สูงอายุได้จำนวนหนึ่ง แต่ไม่สามารถรองรับผู้สูงอายุที่อยู่ในแรงงานนอกระบบได้อย่างแท้จริง และแม้ว่าในมาตรา 40 ของพ.ร.บ. ประกันสังคม จะมีการขยายหลักประกันรายได้ให้ครอบคลุมประชากรสูงอายุทั่วประเทศ ซึ่งมีแนวโน้มว่าจะมีจำนวนผู้สูงอายุเข้าโครงการจำนวนมาก แต่ปัญหาในอนาคตคือการบริหารจัดการทางการคลังให้มีความยั่งยืนท่ามกลางภาระด้านงบประมาณที่จะสูงขึ้นอย่างมาก ในด้านระบบบริการทางสังคมนั้น ได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลผู้สูงอายุ ให้บริการสังคมและสวัสดิการสังคมมากขึ้น ในระบบและกลไกของรัฐดังกล่าวข้างต้นแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลได้มีความพยายามที่จะแสดงและสนับสนุนบทบาทหน่วยงานที่จะเอื้อให้เกิดการส่งเสริมความมั่นคงของกลุ่มผู้สูงอายุมาโดยตลอด แต่ปัญหาสำคัญที่รัฐต้องเผชิญในอนาคตคือปัญหาด้านงบประมาณในการดูแลสุขภาพและสวัสดิการผู้สูงอายุทั้งในและนอกระบบแรงงาน

หน่วยงานและองค์กรที่มีภารกิจเกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญต่อการสนับสนุนเสริมสร้างให้เกิดความมั่นคงมนุษย์ในประเด็นกลุ่มผู้สูงอายุ ได้แก่

1. กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ -- สำนักงานส่งเสริมและพิทักษ์ผู้สูงอายุ
2. กระทรวงสาธารณสุข – โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพประจำตำบล
3. กระทรวงการคลัง -- สำนักงานเศรษฐกิจการคลัง (กองทุนการออมแห่งชาติ)

4. กองทุนผู้สูงอายุ
5. กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ
6. สำนักงานประกันสังคม/ กองทุนประกันสังคม
7. คณะกรรมการผู้สูงอายุแห่งชาติ
8. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น
9. สภาผู้สูงอายุ
10. หน่วยงานเอกชนที่ให้บริการด้านที่พักพิง เช่น มูลนิธิธารานุเคราะห์

กลุ่มเกษตรกร

เกษตรกรเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ในประเทศ 19 ที่มีบทบาทสำคัญในการสร้างความมั่นคงทางอาหาร แต่ในปัจจุบันเกษตรกรกลับเป็นกลุ่มที่ต้องประสบกับปัญหาไม่มั่นคงของมนุษย์ในลักษณะต่างๆ ยิ่งเมื่อพิจารณาจากแนวโน้มในอีกสิบปี ข้างหน้า ไม่ว่าจะเป็น สภาพภูมิอากาศที่เปลี่ยนแปลง วิกฤติน้ำ อาหารและพลังงาน ความผันผวนทางเศรษฐกิจ โลกาภิวัตน์ การเข้าสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียนและสังคมผู้สูงอายุ จะพบว่ากลุ่มเกษตรกรยังคงต้องเผชิญกับความเสี่ยงในอีกหลายลักษณะได้แก่

1. ความยากจนและภาวะหนี้สินซ้ำ ซากของเกษตรกร อันเนื่องมาจากการไม่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิตตลาด ตลาด ตลอดจนนโยบายเกษตรกรได้

ครัวเรือนเกษตรกรนับว่าเป็นกลุ่มประชากรที่ยากจนที่สุด จากข้อมูลในปีพ.ศ. 2554 ครัวเรือนในภาคเกษตรถือว่ามีสัดส่วนคนจนสูงกว่าสัดส่วนคนจนในภาพรวมของประเทศ 20 ข้อมูลตั้งแต่ปีพ.ศ. 2547 เป็นต้นมา พบว่า แม้สัดส่วนคนจนทั่วประเทศจะมีแนวโน้มลดลง แต่สัดส่วนคนจนในภาคเกษตร ยังคงมีสัดส่วนที่สูงเป็นลำดับต้นๆนอกจากนี้ เกษตรกร 750,000 ครัวเรือน หรือร้อยละ 18.4 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมดประสบปัญหาไร้ที่ดินทำกิน 21 และมีครัวเรือนอีกประมาณร้อยละ 23.9 ของครัวเรือนเกษตรกรทั้งหมด มีที่ดินทำกินไม่ถึง 10 ไร่ ซึ่งเกษตรกรกลุ่มนี้ถือเป็นผู้ที่เสี่ยงกับภาวะยากจนมากที่สุด

เมื่อเกษตรกรไม่สามารถควบคุมปัจจัยการผลิต รวมทั้งไม่สามารถกำหนดราคาผลผลิตของตนเองได้ ส่งผลให้เกษตรกรจำนวนมากประสบภาวะขาดทุน และประสบปัญหาหนี้สิน โดยปัญหาหนี้สินซึ่งมีแนวโน้มจะทวีความรุนแรงขึ้น ในจำนวนครัวเรือนเกษตรกรทั่วประเทศจำนวน 5,871,048 ครัวเรือน มีครัวเรือนที่ต้องประสบภาวะหนี้สินถึงร้อยละ 78.0922 หากเกษตรกรไม่สามารถปลดหนี้สินได้ และหนี้สินนี้เพิ่มสูงขึ้น ในขณะที่เกษตรกรมีอายุมากขึ้น มีความสามารถในการหารายได้น้อยลงภายใต้สถานการณ์ที่มีการแข่งขันสูงขึ้น ครัวเรือนเกษตรกรเหล่านี้มีความเสี่ยงสูงมากจะเป็นกลุ่มคนจนดักดาน และคนด้อยโอกาสในสังคม

สาเหตุหนึ่งของปัญหาความยากจนของครัวเรือนเกษตรกรคือ การที่ครัวเรือนเกษตรกรมักจะมีขนาดใหญ่กว่าค่าเฉลี่ยของครัวเรือนนอกภาคเกษตร และมีภาวะพึ่งพิงสูง (ร้อยละ 5 ต้องดูแลสมาชิกครอบครัวที่พิการ ร้อยละ 25 ต้องดูแลผู้สูงอายุ และมากกว่าร้อยละ 30 ต้องเลี้ยงดูเด็กและเยาวชน) ขณะเดียวกันหัวหน้าครอบครัวมักจะมีระดับการศึกษาค่อนข้างต่ำ (ระดับประถมศึกษา) ทั้งยังมีอายุเฉลี่ยสูงกว่ากลุ่มอาชีพอื่นๆ (ส่วนใหญ่อายุ 40ปี ขึ้นไป) ในภาวะเช่นนี้เกษตรกรสูงวัย จำเป็นต้องทำงานเพื่อยังชีพและเลี้ยงครอบครัว เพราะไม่มีเงินออม และไม่สามารถเลี้ยงชีพได้ด้วยเบี้ยยังชีพที่ได้รับจากรัฐบาล แนวโน้มสังคมสูงอายุ จึงส่งผลกระทบต่อครัวเรือนเกษตรกรก่อนกลุ่มอื่นๆ ยิ่งไปกว่านั้นในท่ามกลางความเสี่ยงเหล่านี้ นอกจากการประกันสุขภาพถ้วนหน้าแล้ว 23 ครัวเรือนเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่ได้รับการคุ้มครองทางสังคม ไม่มีหลักประกันรายได้เมื่อไม่มีงานทำเมื่อเข้าสู่วัยชรา ทำให้ผู้สูงอายุ เด็กและเยาวชนในครัวเรือนเกษตรกรมีความเสี่ยงสูงที่จะประสบภาวะยากลำบาก และจะกลายเป็นกลุ่มด้อยโอกาส หากไม่ได้รับการดูแลที่เหมาะสม

2. แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเข้าสู่เกษตรพันธะสัญญาที่เกษตรกรกลายเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่อิทธิพลของบริษัทข้ามชาติในธุรกิจเกษตรมีมาก ขณะเดียวกันนโยบายของภาครัฐที่มุ่งทำความตกลงการค้าเสรีแบบทวิภาคีกับประเทศต่างๆ และสร้างพันธกรณีให้ต้องปฏิบัติตามกฎหมายสิทธิบัตรอย่างเคร่งครัดมากขึ้น ยิ่งทำให้อิทธิพลของบริษัทข้ามชาติต่อการควบคุมปัจจัยการผลิต ไม่ว่าจะเป็นเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ยเคมี และยาฆ่าแมลง มีมากขึ้นเป็นลำดับ เห็นได้จากแนวโน้มการนำเข้าปัจจัยการผลิตเหล่านี้ที่มีมูลค่าสูงขึ้นเรื่อยๆ²⁴

ท่ามกลางสภาวะการณ์ดังกล่าว เกษตรกรจำนวนหนึ่งได้ใช้วิธีลดความเสี่ยงด้วยการหันไปผลิตในระบบเกษตรพันธสัญญา (Contract farming)²⁵ มากขึ้นเรื่อยๆ²⁶ ภายใต้ระบบนี้ แม้ว่าเกษตรกรไม่ต้องลงทุนปัจจัยการผลิต แต่ต้องแบกรับภาระความเสี่ยงในกรณีที่ได้ผลผลิตไม่ตรงตามเป้าหมาย ทั้งยังถูกควบคุมอย่างซับซ้อนผ่านระบบความสัมพันธ์ทางการผลิต ซึ่งบริษัทคู่สัญญาใช้ในการควบคุมเกษตรกรผ่านเงื่อนไขทางเศรษฐกิจสังคม และวิถีชีวิตความเป็นอยู่ของเกษตรกร 27 ความเสี่ยงของเกษตรกรในระบบเกษตรพันธสัญญาจะมีมากขึ้นจากข้อเท็จจริงที่ว่า ขณะที่ภาครัฐก็มีนโยบายส่งเสริมการผลิตแบบพันธสัญญา²⁸ แต่กลับไม่มีมาตรการรองรับปัญหาดังกล่าว ด้วยเหตุนี้แทนที่จะเป็นการลดความเสี่ยง เกษตรกรจึงกลับยังต้องเผชิญความเสี่ยงในรูปแบบใหม่ทั้งยังต้องตกอยู่ในสภาพเสียเปรียบ ขาดอำนาจต่อรองจากสัญญาที่ไม่เป็นธรรม เกษตรกรจำนวนมากต้องติดกับอยู่ในวงจรของการเป็นหนี้ซ้ำ ซาก และขาดความมั่นคงทางเศรษฐกิจมากยิ่งขึ้นประเด็นปัญหาทั้งสองประการข้างต้น มีความเชื่อมโยงอย่างใกล้ชิด และมีแนวโน้มจะรุนแรงขึ้นเมื่อประเทศไทยก้าวสู่ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน ซึ่งจะทำให้ความสามารถในการแข่งขันของเกษตรกรไทย ต่ำลงอย่างไรก็ดี เป็นที่น่าสังเกตว่า ในปัจจุบัน ข้อมูลเกษตรกรที่ตกอยู่ในความเสี่ยง ทั้งกลุ่มเกษตรกรไร้ที่ดินและเกษตรกรในระบบพันธสัญญา ยังไม่มีการเก็บรวบรวมไว้อย่างเป็นระบบ ภาครัฐจึงยังไม่สามารถสนับสนุนหรือช่วยเหลือเกษตรกรเหล่านี้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ แม้ว่าจะมีนโยบายส่งเสริมการรวมกลุ่มเกษตรกรและการส่งเสริมเกษตรทางเลือกทั้งจากภาครัฐและภาคประชาสังคม แต่กลุ่มเกษตรกรก็ยังคงความเข้มแข็ง ไม่สามารถมีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายในภาคเกษตรได้มากนัก ประกอบกับการขาดกลไกนโยบายในการคุ้มครองการผลิตในภาคเกษตร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องที่ดิน การคุ้มครองเมล็ดพันธุ์ การคุ้มครองเกษตรกรในระบบพันธสัญญา และแม้แต่สวัสดิการสังคมในภาคเกษตร

3. ภาวะการณ์เปลี่ยนแปลงทางภูมิอากาศและภาวะภัยพิบัติ

เนื่องจากวิถีชีวิตเกษตรกรต้องพึ่งพาภูมิอากาศสูง ภาวะน้ำท่วม น้ำแล้ง ที่ทวีความรุนแรงขึ้นในทศวรรษที่ผ่านมาเป็นเครื่องชี้ให้เห็นถึงแนวโน้มปัญหาที่จะทวีความรุนแรงขึ้น โดยในช่วงปี พ.ศ. 2551 - 2555 มีภัยธรรมชาติเกิดขึ้นทำให้เกิดความเสียหายแก่พื้นที่การเกษตรของเกษตรกรเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ²⁹ เฉพาะในปีงบประมาณ 2556 ที่ผ่านมามีเกษตรกรที่ประสบอุทกภัย ภัย

ศัตรูพืชระบาด ภัยแล้ง วัชพืช ภัยฝนทิ้งช่วงและภัยอากาศแปรปรวน ที่ได้รับเงินช่วยเหลือจากรัฐบาลมีจำนวนรวม 143,079 ราย ร้อยละ 89.96 เป็นเกษตรกรผู้ประสบภัยด้านพืช 30 และแนวโน้มนับดังกล่าวจะสูงขึ้นเรื่อยๆ ในสภาวะภูมิอากาศที่กำลังเปลี่ยนแปลงในโลก

อย่างไรก็ดี แม้ว่าภาครัฐจะตระหนักถึงความเสี่ยงในมิติน้ำมันของมนุษย์ที่กลุ่มเกษตรกรต้องเผชิญอยู่แต่ดูเหมือนว่าความพยายามในการดำเนินงานเพื่อความมั่นคงของเกษตรกรส่วนใหญ่จะยังแยกส่วน บางเรื่องมีการซ้ำซ้อน และบางเรื่องอาจส่งผลให้เกิดความไม่มั่นคงของภาคเกษตรยิ่งขึ้นไปอีก แต่ละหน่วยงานดำเนินงานบนฐานพันธกิจของตนเอง ยังขาดความเชื่อมโยงกัน เช่น ในเรื่องสวัสดิการภาคเกษตร ที่ผ่านมามีความพยายามในการร่างพระราชบัญญัติกองทุนสวัสดิการชาวนา ซึ่งจัดกระบวนการรับความคิดเห็นทั้งหมด 4 ครั้งเมื่อปี 2553 แต่การจัดสวัสดิการดังกล่าวก็ยังจำกัดอยู่เฉพาะในกลุ่มชาวนา ไม่ครอบคลุมถึงเกษตรกรประเภทอื่นๆ ในเรื่องภัยพิบัติ ที่แม้ว่ารัฐบาลจะให้ความสำคัญอย่างมาก แต่การดำเนินงานยังแยกส่วน โดยภารกิจในการป้องกันอุทกภัยเป็นของสำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำและอุทกภัยแห่งชาติ (สบอช.) แต่การชดเชยเยียวยาเกษตรกรที่ประสบภัยพิบัติเป็นความรับผิดชอบของกรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย กระทรวงมหาดไทย ในส่วนของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกร ภารกิจส่วนใหญ่เป็นของกรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ 32 โดยมีกรมพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย มีบทบาทเสริม 33 ในขณะที่ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.) ซึ่งเป็นธนาคารของรัฐ ภายใต้การกำกับดูแลของกระทรวงการคลัง ทำหน้าที่ปฏิบัติตามนโยบายการเงินการคลังของรัฐบาล โดยเฉพาะนโยบายการพักชำระหนี้ และส่วนสุดท้ายกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ให้ความสำคัญกับภารกิจด้านสังคมสงเคราะห์ประชากรกลุ่มเสี่ยงในภาคเกษตร (ผู้สูงอายุ ผู้พิการ) ผ่านองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ขณะที่สำนักงานพัฒนาองค์กรชุมชน (พอช.) ให้ความสำคัญกับการสนับสนุนและให้การช่วยเหลือแก่องค์กรชุมชนและเครือข่ายขององค์กรชุมชนเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ การเพิ่มรายได้ การพัฒนาที่อยู่อาศัยและสิ่งแวดล้อมและการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ของสมาชิกในชุมชน ทั้งในเมืองและชนบท ซึ่งครอบคลุมครัวเรือนเกษตรกรด้วยเช่นกัน

โดยสรุป ในปัจจุบันมีหน่วยงานและองค์กรที่มีภารกิจเกี่ยวข้องและจะมีบทบาทสำคัญต่อการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในกลุ่มเกษตรกร ได้แก่

1. สำนักงานนโยบายและบริหารจัดการน้ำ และอุทกภัยแห่งชาติ (สบอช.)
2. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ – กรมส่งเสริมการเกษตร กรมการข้าว สำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร สำนักงานส่งเสริมการปฏิรูประบบเพื่อคุณภาพชีวิตเกษตรกร ชุมชนและสังคม (สปกช.)
3. สภาเกษตรกรแห่งชาติ
4. ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร (ธกส.)
5. กระทรวงมหาดไทย -- กรมการพัฒนาชุมชน กรมป้องกันและบรรเทาสาธารณภัย
6. องค์กรภาคประชาสังคม -- มูลนิธิเกษตรกรมยั่งยืน (ประเทศไทย) มูลนิธิชีวิตีเครือข่ายเกษตรกรพันธสัญญา

บทที่ 4

วิเคราะห์ผลการดำเนินงาน

จากการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 166 คน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอผลการวิเคราะห์เป็น 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคนในชุมชนและผู้บริหารของบริษัทในพื้นที่

ส่วนที่ 1 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตารางที่ 5 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
เพศ		
ชาย	45	27.1084337
หญิง	121	72.8915663
รวม	166	100

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อายุ		
ต่ำกว่า25 ปี	38	22.8915663
25 - 35 ปี	68	40.9638554
36 - 45 ปี	47	28.313253
46 - 55 ปี	10	6.02409639
สูงกว่า55 ปี	3	1.80722892
รวม	166	100
สถานภาพ		
โสด	52	31.3253012
สมรส	92	55.4216867
แยกกันอยู่	4	2.40963855
หย่าร้าง	16	9.63855422
หม้าย	2	1.20481928
รวม	166	100
ระดับการศึกษา		
ไม่ได้ศึกษา	2	1.20481928
ประถมศึกษา	21	12.6506024
มัธยมศึกษา	72	43.373494
ปวช/ปวส	41	24.6987952
ปริญญาตรี	30	18.0722892
สูงกว่าปริญญาตรี	0	0
รวม	166	100

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
อาชีพ		
เกษตรกร	16	9.63855422
รับจ้างทั่วไป	89	53.6144578
ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย	4	2.40963855
รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ	2	1.20481928
แม่บ้าน	0	0
อื่นๆ (พนักงานบริษัทเอกชน)	55	33.1325301
รวม	166	100
รายได้ต่อเดือน		
ต่ำกว่า 5,000 บาท	4	2.40963855
5,001-10,000 บาท	58	34.939759
10,001 – 15,000 บาท	67	40.3614458
15,001- 20,000 บาท	23	13.8554217
20,001- 25,000 บาท	7	4.21686747
มากกว่า 25,000 บาท	7	4.21686747
รวม	166	100
รายได้ในแต่ละเดือน		
เพียงพอ	72	43.373494
ไม่เพียงพอ	94	56.626506
รวม	166	100
จำนวนสมาชิกในครอบครัว		
2 คน	5	3.01204819
3 คน	22	13.253012
4 คน	47	28.313253
5 คน	40	24.0963855
6 คน	27	16.2650602
มากกว่า 6 คน	25	15.060241
รวม	166	100

สถานภาพส่วนบุคคล	จำนวน	ร้อยละ
ระยะเวลาพักอาศัยในชุมชน		
ต่ำกว่า 1 ปี	5	3.01204819
1-5 ปี	27	16.2650602
6-10 ปี	20	12.0481928
11-15 ปี	15	9.03614458
16-20 ปี	13	7.8313253
มากกว่า 20 ปี	86	51.8072289
รวม	166	100
ลักษณะที่พักอาศัย		
บ้านส่วนตัว	128	77.1084337
บ้านเช่า	21	12.6506024
หอพัก	14	8.43373494
ห้องแถว/ตึกแถว/ทาวเฮ้าส์	2	1.20481928
อพาร์ทเมนต์/เฟรต	1	0.60240964
บ้าน/ห้องพักราชการ/หน่วยงานที่ทำอยู่	0	0
รวม	166	100
คุณภาพชีวิตคนในชุมชน		
ดีกว่า	50	30.1204819
ไม่แตกต่าง	109	65.6626506
ด้อยกว่า	7	4.21686747
รวม	166	100

จากตารางที่ 1 จำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกตามสถานภาพส่วนบุคคล พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ร้อยละ 72.89 เพศชายร้อยละ 27.11 มีอายุ 25 - 35 ปี มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 40.97 รองลงมาคือ อายุ 36 - 45 ปี ร้อยละ 28.31 อายุ ต่ำกว่า 25 ปี ร้อยละ 22.89 อายุ 46 - 55 ปี ร้อยละ 6.02 และสูงกว่า 55 ปี ร้อยละ 1.81 ตามลำดับ ส่วนใหญ่จบการศึกษามัธยมศึกษา ร้อยละ 43.37 รองลงมา ระดับปวช/ปวส ร้อยละ 24.69 ระดับปริญญาตรี ร้อยละ 18.07 ระดับประถมศึกษา ร้อยละ 12.65 ไม่ได้รับการศึกษา ร้อยละ 1.20 และไม่มีระดับสูงกว่าปริญญาตรี มีอาชีพรับจ้างทั่วไปมากที่สุด ร้อยละ 53.61 รองลงมา พนักงานบริษัทเอกชน ร้อยละ 33.13 เกษตรกร ร้อยละ 9.64 ธุรกิจส่วนตัว/ค้าขาย ร้อยละ 2.40 รับราชการ/พนักงานรัฐวิสาหกิจ ร้อยละ 1.20 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ครอบครัวจะมีรายได้ต่อเดือน 10,001 – 15,000 บาท ร้อยละ 40.36 รองลงมาคือ มีรายได้ต่อเดือน 5,001-10,000 บาท ร้อยละ 34.94 มีรายได้ต่อเดือน 15,001- 20,000 บาท ร้อยละ 13.86 มีรายได้ต่อเดือน 20,001- 25,000 บาทและมากกว่า 25,000 บาท มีร้อยละที่เท่ากัน คือ 4.21 รายได้ต่อเดือน ต่ำกว่า 5,000 บาท ร้อยละ 2.41 ตามลำดับ โดยมีจำนวนสมาชิกในครอบครัว 4 คน มากที่สุด ร้อยละ 28.31 รองลงมาคือจำนวน 5 คน ร้อยละ 24.09 จำนวน 6 คน ร้อยละ 16.26 จำนวนมากกว่า 6 คน ร้อยละ 15.06 จำนวน 3 คน ร้อยละ 13.25 และจำนวน 2 คน ร้อยละ 3.01 ตามลำดับ ส่วนใหญ่อยู่ในตำบลเป็นระยะเวลามากกว่า 20 ปี ร้อยละ 51.81 รองลงมาคือระยะเวลา 1-5 ปี ร้อยละ 16.27 ระยะเวลา 6-10 ปี ร้อยละ 12.05 ระยะเวลา 11-15 ปี ร้อยละ 9.04 ระยะเวลา 16-20 ปี ร้อยละ 7.83 และระยะเวลาดำรงต่ำกว่า 1 ปี ร้อยละ 3.01 ตามลำดับ ส่วนใหญ่ลักษณะที่พักจะเป็นบ้านส่วนตัว ร้อยละ 77.11 รองลงมาบ้านเช่า ร้อยละ 12.65 หอพัก ร้อยละ 8.43 ห้องแถว/ตึกแถว/ทาวเฮ้าส์ ร้อยละ 1.21 อพาร์ทเมนต์/เฟรต ร้อยละ 0.61 และในเรื่องคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน คนในชุมชนคิดว่า มีคุณภาพชีวิตที่ไม่แตกต่างกัน ร้อยละ 65.66 ที่คิดว่าคุณภาพดีกว่า ร้อยละ 30.12 และในส่วนที่คิดว่าด้อยกว่า ร้อยละ 4.21

ส่วนที่ 2 การวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

ตารางที่ 6 การค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) การแปลความและการจัดลำดับของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกรายประเด็นและ โดยรวมดังนี้

ประเด็น	ใช่/เห็นด้วย	ไม่ใช่/ไม่เห็นด้วย	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D.$
ด้านแรงงาน				
1. เกิดการจ้างแรงงานมากขึ้น	163 (98.19)	3 (1.80)	1.02	0.13
2. มีการพัฒนาแรงงานมากขึ้น	165 (99.39)	1 (0.60)	1.01	0.08
3. อัตราการว่างงานลดลง	150 (90.36)	16 (9.63)	1.09	0.29
4. การเคลื่อนย้ายแรงงานลดลง	151 (90.96)	15 (9.03)	1.09	0.28
5. แรงงานมีคุณภาพมากขึ้น	153 (92.16)	13 (7.83)	1.07	0.26
ด้านสถาบันครอบครัว				
6. สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น	153 (92.16)	13 (7.83)	1.07	0.26
7. สมาชิกในครอบครัวมีความสุขมากขึ้น	148 (89.15)	17 (10.24)	1.14	0.61
8. ความสัมพันธ์ในครอบครัวลดน้อยลงจากการที่อุตสาหกรรมเข้ามา	84 (50.60)	82 (49.39)	1.49	0.50
9. ความเป็นส่วนตัวหลังจากอุตสาหกรรมเข้ามาลดน้อยลง	90 (54.21)	76 (45.78)	1.45	0.49
10. ลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัว	115 (69.27)	51 (30.72)	1.30	0.46
ภาพรวม			1.17	0.34

จากตารางที่ 2 การผสมผสานระหว่างภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆดังนี้

ด้านแรงงาน

มีการพัฒนาแรงงานและเกิดการจ้างแรงงานมากขึ้น เนื่องจากการเข้ามาของอุตสาหกรรม จึงทำให้มีความต้องการแรงงานในการทำงานของหน่วยงานต่างๆ มีการอบรมพนักงานเพื่อให้พร้อมในการปฏิบัติงาน เกิดการพัฒนาแรงงานที่มีคุณภาพมากขึ้น อีกทั้งส่งผลให้การเคลื่อนย้ายแรงงานในพื้นที่ลดน้อยลง ประชากรในท้องถิ่นไม่ต้องออกไปหางานนอกท้องถิ่น และที่สำคัญส่งผลให้อัตราการว่างงานลดลงอีกด้วย

ด้านสถาบันครอบครัว

สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเนื่องจากหัวหน้าครอบครัวมีรายได้จากการมีงานทำ และการที่มีอุตสาหกรรมเข้ามาจะทำให้ความสัมพันธ์ในครอบครัวดีขึ้น ครอบครัวมีความสุข สมาชิกในครอบครัวมีความใกล้ชิดกันมากขึ้น เพราะหัวหน้าครอบครัวอยู่ในพื้นที่ทำให้มีเวลาอยู่กับครอบครัวมากกว่าที่จะเคลื่อนย้ายไปทำงานที่อื่น อีกทั้งยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันของครอบครัว ครอบครัวมีความแข็งแรง แน่นแฟ้นมากขึ้น และสามารถลดปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวได้

ตารางที่ 7 การหาค่าเฉลี่ย (\bar{X}) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ($S.D$) การแปลความและการจัดลำดับของผู้ตอบแบบสอบถาม จำแนกรายประเด็นและ โดยรวมดังนี้

ประเด็น	ระดับความสำคัญ					
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน $S.D.$
ด้านเศรษฐกิจ						
1. ครอบครัวของท่านมีรายได้จากการมีงานทำ	22 (13.25)	120 (72.28)	24 (14.45)	0 (0)	2.01	0.52
2. ครอบครัวของท่านมีเงินออม, เงินฝาก, เงินเก็บ	10 (6.02)	70 (42.16)	79 (47.59)	7 (4.21)	2.5	0.67
3. ครอบครัวของท่านมีหนี้สิน, เงินยืม	11 (6.62)	52 (31.32)	75 (45.18)	28 (16.86)	2.72	0.82
ด้านสังคม						
4. ท่านได้พบปะพูดคุยระหว่างเพื่อนบ้าน	13 (7.83)	76 (45.78)	65 (39.15)	11 (6.62)	2.44	0.73
5. ท่านคิดว่ามีปัญหาแรงงานย้ายถิ่น	6 (3.61)	54 (32.53)	86 (51.80)	20 (12.04)	2.72	0.71
6. ท่านคิดว่ามีปัญหาชุมชนแออัด	7 (4.21)	56 (33.73)	83 (50)	20 (12.04)	2.69	0.73
7. ท่านคิดว่ามีปัญหาอาชญากรรม การลักทรัพย์, ชิงทรัพย์	12 (7.22)	65 (39.15)	63 (37.95)	26 (15.66)	2.62	0.83
ด้านสุขภาพ						
8. ท่านและครอบครัวได้รับผลกระทบจากภาวะมลพิษ	9 (5.42)	59 (35.54)	73 (43.97)	25 (15.06)	2.68	0.79
9. ท่านคิดว่าได้รับการบริการรักษาสุขภาพที่ดี	15 (9.03)	97 (58.43)	49 (29.51)	5 (3.01)	2.26	0.66

ประเด็น	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน S.D.
ด้านการคมนาคม						
10. ท่านคิดว่าจำนวนปริมาณรถยนต์, รถจักรยานยนต์ในชุมชนมีมาก	49 (29.51)	106 (63.85)	10 (6.02)	1 (0.60)	1.77	0.57
11. ท่านคิดว่าจะใช้ระยะเวลาในการเดินทางไปมาก	22 (13.25)	89 (53.61)	47 (28.31)	8 (4.81)	2.24	0.74
12. ท่านคิดว่าถนนชำรุดเสียหายจากการใช้งาน	33 (19.87)	80 (48.19)	42 (25.30)	11 (6.62)	2.18	0.82
ด้านไฟฟ้า						
13. ท่านคิดว่ามีความเพียงพอของกระแสไฟฟ้าในชุมชน	12 (7.22)	103 (62.04)	48 (28.91)	3 (1.80)	2.25	0.60
14. ท่านคิดว่ามีอุบัติเหตุที่เกิดจากไฟฟ้ารั่ว ไฟฟ้าช็อต และกระแสไฟฟ้าตก	7 (4.21)	57 (34.33)	78 (46.98)	24 (14.45)	2.71	0.76
ด้านน้ำ						
15. ท่านคิดว่าน้ำในคลองสาธารณะชุมชนหมู่บ้านมีความสะอาด	3 (1.80)	54 (32.53)	92 (55.42)	17 (10.24)	2.74	0.65
16. ท่านคิดว่าน้ำในคลองสาธารณะชุมชนจะมีกลิ่นเหม็น	13 (7.83)	73 (43.97)	57 (34.33)	23 (13.85)	2.54	0.82
ด้านอากาศ						
17. ท่านคิดว่าจะได้รับผลกระทบจากควันของโรงงานอุตสาหกรรม	16 (9.63)	66 (39.75)	60 (36.14)	24 (14.45)	2.55	0.85

ประเด็น	ระดับความสำคัญ					
	มากที่สุด	มาก	น้อย	น้อยที่สุด	ค่าเฉลี่ย \bar{X}	ค่าเบี่ยงเบน มาตรฐาน S.D.
ด้านเสียง 18. ท่านคิดว่าจะได้รับผลกระทบ จากความดังของเสียงจากโรงงาน อุตสาหกรรม	11 (6.62)	61 (36.74)	72 (43.37)	22 (13.25)	2.63	0.79
ด้านขยะมูลฝอย 19. ท่านคิดว่าจะได้รับกลิ่นเหม็น จากแหล่งขยะมูลฝอย	26 (15.66)	74 (44.57)	49 (29.51)	17 (10.24)	2.34	0.86
20. ท่านคิดว่าปริมาณขยะมูลฝอยมา จากโรงงานอุตสาหกรรม	29 (17.46)	79 (47.59)	46 (27.71)	12 (7.22)	2.24	0.82
ภาพรวม					2.44	0.74

จากตารางที่ 3 การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมจะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ
ซึ่งสรุปได้ดังนี้

ด้านเศรษฐกิจ การเข้ามาภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ ครอบครัวมีรายได้จากการมีงาน
ทำ มีรายได้เพิ่มมากขึ้น และจากการที่มีรายได้สมำเสมอทำให้ปัญหาทางการเงินลดลง หนี้สิน
เงินยืม ก็น้อยลงครอบครัวมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นมีเงินเหลือเก็บมากขึ้น ส่งผลให้เศรษฐกิจในท้องถิ่น
ดีขึ้นด้วย

ด้านสังคม การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ประชาชนในท้องถิ่นมีการพบปะพูดคุยกันเนื่องจากมีการจ้างงานมากขึ้น ประชากรก็เข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น ปัญหาเรื่องประชากรย้ายถิ่นก็ลดน้อยลง ความสัมพันธ์ของคนในชุมชนระหว่างเพื่อนบ้านจึงมีการพบปะพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันมากขึ้น ทั้งนี้เนื่องจากประชากรที่เข้ามาทำงานเพิ่มขึ้น ในอนาคต ก็อาจจะส่งผลทำให้เกิดประชากรหนาแน่น และอาจจะเกิดปัญหาอาชญากรรมได้

ด้านสุขภาพ การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ได้รับการบริการรักษาสุขภาพมากขึ้น เนื่องจาก บริษัทที่เข้ามาในพื้นที่มีสวัสดิการให้พนักงานรวมถึงบางบริษัทมีสวัสดิการครอบคลุมถึงคนในครอบครัว

ด้านการคมนาคม การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น ทำให้มีปริมาณการซื้อรถยนต์,รถจักรยานยนต์ในชุมชนก็มีเพิ่มมากขึ้นด้วย

ด้านไฟฟ้า การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้ มีความเจริญเข้ามาในพื้นที่ ซึ่งในอดีตบางพื้นที่ยังไม่มีการใช้ไฟฟ้า

ด้านน้ำ มีการพัฒนาด้านระบบน้ำ ซึ่งในอดีตในชุมชนยังใช้น้ำบาดาล หรือน้ำในแหล่งน้ำธรรมชาติ ซึ่งอาจจะไม่มีความสะอาด และมีสิ่งปนเปื้อนเจือปน เมื่อมีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้คนในชุมชนมีการใช้น้ำที่มีคุณภาพมากขึ้น

ด้านขยะมูลฝอย การเกิดขยะมูลฝอยในปัจจุบันหรือที่กำลังจะเกิดในอนาคต เกิดจากจำนวนคนในปัจจุบันที่มีเพิ่มมากขึ้นและไม่มีความรับผิดชอบที่จะทิ้งขยะอย่างเป็นที่เป็นทาง แต่ในภาคอุตสาหกรรมมีการกำจัดขยะอย่างเป็นระบบอยู่แล้ว

ส่วนที่ 3 ความคิดเห็นและข้อเสนอแนะของคนในชุมชนและผู้บริหารของบริษัทในพื้นที่

ประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

คำถามหลัก 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้ามีการผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม

คำถามรอง เห็นด้วย เพราะ , ไม่เห็นด้วย เพราะ?

คำถามหลัก 2 จากสภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันท่านคิดว่ามีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและชุมชนอย่างไรบ้าง

คำถามรอง ทั้งด้านบวกและด้านลบ?

คำถามหลัก 3 ท่านคิดว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมสามารถที่จะแก้ปัญหาในการยกระดับคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาความยากจนในครอบครัว ชุมชน ได้อย่างไร

คำถามรอง -

คำถามหลัก 4 อะไรบ้างที่ท่านเห็นว่า จะเป็นแนวทางที่จะสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมที่จะสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัว ชุมชนของจังหวัดอุบลราชธานี

คำถามรอง -

คำถามหลัก 5 ท่านมีความต้องการให้ภาครัฐ หรือภาคเอกชน มีส่วนในการช่วยในเรื่องใดบ้าง หรือไม่

คำถามรอง -

คำถามหลัก 6 ท่านมีความคาดหวังในอนาคต เกี่ยวกับการพัฒนาในชุมชนของท่าน หรือความต้องการในด้านต่างๆ อย่างไร

คำถามรอง -

ผลการสัมภาษณ์ผู้บริหาร

จากการสัมภาษณ์กับตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ในเขตจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อศึกษาความคิดเห็นของประชาชนต่อแนวทางการสร้างความมั่นคงของสถาบันครอบครัวด้วยภาคเกษตรและ อุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีจำนวน 7 คน ได้ข้อมูลความคิดเห็นจากผู้ให้สัมภาษณ์สรุปประเด็นสำคัญได้ดังนี้

คำถามหลัก 1 ท่านเห็นด้วยหรือไม่ถ้ามีการผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม เห็นด้วย เพราะ , ไม่เห็นด้วย เพราะ?

ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจและความมั่นคงทางสังคมเป็นรากฐานของการพัฒนาที่ยั่งยืน ระบบเศรษฐกิจจะต้องสามารถสร้างให้เกิดเสถียรภาพและมีภูมิคุ้มกันที่เอื้อต่อการปรับตัวเมื่อได้รับผลกระทบจากภาวะผันผวนของระบบเศรษฐกิจโลก รวมทั้งจะต้องมีสมรรถนะและขีดความสามารถในการแข่งขันสูง ทั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญต่อการเชื่อมโยงเศรษฐกิจภายในประเทศและภายนอกประเทศอย่างมีประสิทธิภาพและรู้เท่าทัน มีการปรับโครงสร้างการผลิต โดยใช้เทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่เพื่อเพิ่มผลผลิตแทนการเพิ่มการใช้ปัจจัยการผลิต ก่อให้เกิดการเชื่อมโยงกิจกรรมในภาคเกษตร อุตสาหกรรมและบริการ รวมทั้งเชื่อมโยงธุรกิจขนาดใหญ่กับธุรกิจขนาดกลางและขนาดย่อมอย่างสมดุล เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มของภาคการผลิตและบริการ ที่ตรงกับความต้องการของตลาดภายในและภายนอกประเทศลดจนสร้างความแปลกใหม่เพื่อนำตลาด นำไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า เห็นด้วยกับ การผสมผสานระหว่างเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม โดยวัฒนธรรมท้องถิ่นของไทยส่วนใหญ่ผูกพันกับเกษตรกรรมถ้ามีการกำหนดแผน หรือ นโยบาย หรือ มีอุตสาหกรรม จากเมืองมาสู่ชนบททำให้คนชนบทมีอาชีพ ไม่ย้ายถิ่นฐาน แรงงานไม่โยกย้าย จะส่งผลให้สังคมและวัฒนธรรมของครอบครัว อบอุ่น เพราะผู้นำครอบครัวไม่ย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น หากคนในสังคมส่วนใหญ่ยากจนไม่มีงานทำเปลี่ยนถิ่นที่อยู่และวัฒนธรรมเปลี่ยนไป ทรายใดที่ภาคการเกษตรยังทำตามฤดูกาลไม่ใช่เกษตรหมุนเวียนตลอดปี การอุตสาหกรรมยังเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้และถ้าเกษตรกรรมและถ้าอุตสาหกรรมเป็นสายธารเดียวกันจะทำให้ต้นทุนการผลิต

ลดลงพร้อมที่จะแข่งขันกับคู่แข่งได้รวมถึงถ้าทุกคนพร้อมที่จะทำงานจะสามารถใช้ทรัพยากรบุคคลได้อย่างเต็มประสิทธิภาพหรือไม่มีแรงงานสูญเปล่า

คำถามหลัก 2 การจากสภาพเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมในปัจจุบันท่านคิดว่ามีผลกระทบต่อสถาบันครอบครัวและชุมชนอย่างไรบ้าง

การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมคือ การเปลี่ยนรูปแบบของโครงสร้างทางสังคม พฤติกรรมทางสังคม การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมทั้งที่เป็นวัตถุและไม่ใช่วัตถุ การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นไปได้ทั้งในทางบวกและทางลบ คือมีสิ่งใหม่เกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้น และสิ่งที่มีอยู่เดิมสิ้นสภาพหรือถูกทำลายไป การเปลี่ยนแปลงในทางที่มีสิ่งใหม่หรือเพิ่มขึ้นที่เห็นชัด ได้แก่ สิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ ที่เป็นวัตถุสิ่งของและเทคนิค วิธีการ จำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การขยายตัวของเมือง การสื่อสารและการคมนาคมที่รวดเร็วและสะดวก ระบบเศรษฐกิจแบบทุนนิยม เป็นต้น ขณะเดียวกันก็ปรากฏว่าสิ่งของเครื่องใช้และวิธีการเก่า ๆ หลายอย่างถูกยกเลิกหรือน้อยลงอย่างเห็นได้ชัด เช่น การใช้เกวียน การใช้วัวควายไถนา การใช้หมอตำแยทำคลอด การบวชตามประเพณี เป็นต้น

กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ให้ความสำคัญที่สอดคล้องกันว่า ด้วยเทคโนโลยีการสื่อสารที่ทันสมัยมากขึ้นสามารถรับรู้สภาพการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและวัฒนธรรมได้อย่างจับใจ

ผลดี

1. ความเจริญเข้าสู่ชุมชนและท้องถิ่นได้เร็วขึ้น เรียนรู้โลกได้กว้างขึ้น เกิดการพัฒนาให้ทันยุคทันสมัย
2. จากการพัฒนาทางด้านเทคโนโลยีทำให้เกิดความสะดวกสบายในการดำเนินชีวิตมากขึ้นทั้งด้านการขนส่ง การสื่อสาร ที่รวดเร็วและยังทำให้ชุมชนได้รับการพัฒนามากขึ้นมีขนาดชุมชนที่ใหญ่มีความเจริญมากขึ้น

ผลเสีย

1. ในทางกลับกันความเลื่อมทราวมก็เข้าสู่ชุมชนและครอบครัวได้ง่ายเช่นกันความเจริญทางด้านวัตถุจะมากขึ้น แต่ความเจริญทางด้านจิตใจจะลดน้อยลงการรับของวัฒนธรรมต่างชาติต่างภาษาใจผิดมาใช้ในทางที่ไม่ถูกต้อง วิถีสังคมและวัฒนธรรมแบบดั้งเดิมของชุมชนและท้องถิ่นจะสำคัญน้อยลงและถูกกลืนหรือหายไปที่สุดในที่สุด

2. การเปลี่ยนแปลงทางสังคมสมัยใหม่ส่งผลต่อสถาบันครอบครัวทำให้เวลาในการอยู่ร่วมกันของครอบครัวน้อยลง ขาดการพัฒนาทางด้านครอบครัวส่งผลให้หลายครอบครัวมีปัญหาและแตกแยกกัน

คำถามหลัก 3 ท่านคิดว่า การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมสามารถที่จะแก้ปัญหาในการยกระดับคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาความยากจนในครอบครัว ชุมชน ได้อย่างไร

การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมสามารถที่จะแก้ปัญหาในการยกระดับคุณภาพชีวิต การแก้ไขปัญหาความยากจน ในปัจจุบันทั้งธนาคาร โลกและประเทศไทยได้เน้นมาแก้ไขปัญหาความยากจนที่เกิดจากปัจจัยภายในบุคคล โดยการเปิด โอกาสด้านต่างๆให้กับคนจนมากขึ้น ทั้งโอกาสทางสังคม โดยการสร้างระบบประกันสังคมและระบบค้ำชวยความคุ้มครองทางสังคมต่างๆ ขยายโอกาสทางเศรษฐกิจ โดยการพัฒนาและส่งเสริมอาชีพ พัฒนาตลาด และให้เงินทุนกู้ยืมต่าง ๆ รวมถึงโอกาสทางการเมือง ในแง่ของการกระจายอำนาจไปสู่ท้องถิ่น ให้ท้องถิ่นเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาความยากจนด้วยตนเองมากขึ้น ส่วนปัญหาที่เกิดจาก ปัจจัยภายนอกแก้ไขโดยการบูรณาการ แผนงานและงบประมาณต่างๆ เข้าด้วยกัน เพื่อความเป็นเอกภาพและประสิทธิภาพ ในการดำเนินการ นอกจากนี้การพัฒนาเศรษฐกิจจะสร้างความสมดุลโดยรักษาเศรษฐกิจในระดับมหภาค ให้มีเสถียรภาพ และมุ่งเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจในระดับฐานรากให้สามารถพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืน

กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า การเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมเป็นการเพิ่มงานในชุมชน และเป็นการกระจายรายได้ที่มั่นคงสม่ำเสมอทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นนอกจากนี้ยังเป็นการสร้างงานทางอ้อมจากการเจริญก้าวหน้าโดยทางอ้อมอีกด้วย คนในชุมชนสามารถสร้างรายได้ เงินหรือเศรษฐกิจ จากเมืองมา

คู่ชนบทครอบครัวไม่แยกเนื่องจากคนในครอบครัวไม่ต้องเดินทางไปหางานหาอาชีพต่างถิ่น
เกิดการซื้อขายในชุมชน สร้างเศรษฐกิจในชุมชน

คำถามหลัก 4 อะไรบ้างที่ท่านเห็นว่า จะเป็นแนวทางที่จะสร้างกระบวนการการมีส่วนร่วมที่จะสร้างภูมิคุ้มกันทางสังคมแก่สถาบันครอบครัว ชุมชนของจังหวัดอุบลราชธานี

แม้ว่าสังคมจะมีความร่วมมือปรับเปลี่ยนและแก้ไข เพื่อให้ได้กลไกทางสังคมดำเนินไปอย่างราบรื่น แต่บางครั้งบางกรณีอาจเกิดปัญหาหรือข้อขัดแย้งขึ้นทั้งที่เป็นผลมาจากปัจจัยภายในและจากปัจจัยภายนอกของสังคม ซึ่งส่งผลให้การทำงานของกลไกทางสังคมไม่เป็นปกติและกลายเป็นปัญหาสังคมขึ้นมาอย่างไรก็ตามไม่ว่าจะมีความรุนแรงและมีขอบเขตขนาดใด คนในสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มิหน้าที่ได้รับผลกระทบโดยตรงต้องพยายามหาทางควบคุม เพื่อให้ความเป็นระเบียบเรียบร้อยกลับคืนมา ในที่นี้จะหยิบยกปัญหาสังคมบางประการมากล่าวถึงและเสนอแนะแนวทางในการแก้ไขเพื่อเป็นตัวอย่าง

กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า โดยที่ผู้นำครอบครัวเอาใจใส่ในการกระตุ้นแนวคิดสร้างจิตสำนึกแก่สมาชิกในครอบครัวให้เกิดการมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ในครอบครัวทั้งการเรียนรู้ด้านสภาพแวดล้อมครอบครัวตนเองกลุ่มเครือข่ายประวัติศาสตร์ชุมชนท้องถิ่นขนบธรรมเนียม จารีต ประเพณี และการสืบทอดอาชีพสร้างรายได้การแบ่งเบาระและกิจกรรมต่างๆของครอบครัว สมาชิกในครอบครัวรู้บทบาทหน้าที่และปฏิบัติตามบทบาทหน้าที่ให้ดีที่สุดในผลประโยชน์ของครอบครัวและชุมชนพร้อมแลกเปลี่ยนความรู้ข่าวสารจากผู้นำชุมชนผู้รู้ในชุมชนและสร้างแผนงานโครงการที่หลากหลายของชุมชนเพื่อผลประโยชน์ของชุมชนของจังหวัดอุบลราชธานี การสร้างภูมิคุ้มกันให้สังคมมีความเข้มแข็งจะต้องเกิดจากสถาบันครอบครัวเป็นหลัก โดยอยากให้มีการจัดกิจกรรมสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนและครอบครัว เช่น การจัดกีฬาสร้างความสัมพันธ์ระหว่างชุมชนโดยให้ครอบครัวมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อให้เกิดความสามัคคีรวมถึง พื้นฐานหลักของคนไทย คือเกษตรกร ยกตัวอย่างเช่น การลงแขกเกี่ยวข้าวก็เป็นส่วนหนึ่งที่ครอบครัวและชุมชนมีส่วนร่วมกันเกี่ยวข้าว นอกจากจะได้ผลผลิตแล้วยังสร้างความสามัคคีให้แก่ชุมชนและยังส่งผลเป็นภูมิคุ้มกันทางสังคมและส่งให้สถาบันประเทศเข้มแข็งด้วย

คำถามหลัก 5 ท่านมีความต้องการให้ภาครัฐ หรือภาคเอกชน มีส่วนในการช่วยในเรื่องใดบ้าง หรือไม่

กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า ต้องถึงเวลาที่ทุกภาคส่วนต้องร่วมมือช่วยเหลือกันในการสร้างคน สร้างชุมชน ที่มีเข้มแข็ง มีคุณภาพ ของประโยชน์ส่วนรวมเป็นหลัก สร้างงานสร้างรายได้ให้ชุมชนช่วยกันสร้างสภาพแวดล้อมที่น่าอยู่

1. พัฒนาสาธารณูปโภคให้ดีขึ้น ถนนหนทางต้องสะดวกไม่อันตรายและเสี่ยงภัยต่อการสัญจร , ไฟฟ้าต้องไม่ตกไม่ดับบ่อย , ปรับปรุงคุณภาพประปาให้ดีขึ้น
2. ส่งเสริมให้มีการทำงานในท้องถิ่นมากขึ้น
3. ให้สิทธิประโยชน์ด้านต่างๆ เพื่อสนับสนุนให้มีการจัดตั้งโรงงานอุตสาหกรรมในพื้นที่
4. เร่งพัฒนาศักยภาพด้านโลจิสติกส์ การกระจายสินค้าและการขนส่งทางบก น้ำ อากาศ ให้สะดวกรวดเร็วขึ้นและมีต้นทุนต่ำที่สุด
5. เร่งสร้างบุคลากรให้มีคุณภาพและสร้างอาชีพ

คำถามหลัก 6 ท่านมีความคาดหวังในอนาคต เกี่ยวกับการพัฒนาในชุมชนของท่าน หรือความต้องการในด้านต่างๆ อย่างไร

กลุ่มตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆ ให้คำตอบที่สอดคล้องกันว่า สิ่งที่คาดหวังและสิ่งที่ต้องการที่จะทำให้ได้มาตลอดคือการสร้างชุมชนของตัวเอง ทุกคนสามารถดำรงชีวิตในชุมชนนี้ได้โดยไม่ต้องไปพึ่งพาปัจจัยต่างๆ ภายนอก ในชุมชนมีการประกอบอาชีพต่างๆ ที่แตกต่างกันไปตามแต่ละความสามารถของแต่ละคน เช่น ทำนา ทำสวน ทำไร่ ปลูกผัก เลี้ยงไก่ เลี้ยงปลา เป็นช่างปูน ช่างไม้ ช่างไฟฟ้า ช่างตัดผม ช่างซ่อมรถ เป็นต้น แล้วก็ทำการซื้อขายแลกเปลี่ยน ว่าจ้าง จ้างงาน กันเองภายในชุมชน บุคลากรในชุมชนไม่ต้องย้ายถิ่นฐานไป

ประกอบอาชีพที่อื่นที่สำคัญแต่ละอาชีพต้องรับความรู้ในอาชีพนั้นๆ ให้กลับเขวชนคนรุ่นหลังต่อไปด้วย เช่น นาย ก. มีความสนใจในอาชีพเลี้ยงไก่ก็ส่งไปฝึกไปเรียนรู้วิธีการเลี้ยงไก่กับลุงมาที่ประกอบอาชีพนี้อยู่ เป็นต้น ก็อย่างน้อยเขวชนหรือบุคลากรทุกคนในชุมชนนี้ต้องมีอาชีพพื้นฐานที่ตัวเองชอบตัวเองถนัดคิดตัวเพื่อประกอบอาชีพของตัวเองต่อไปได้จะเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริม และรวมไปถึงชุมชนร่วมเย็น เห็นการเกี่ยวคู่กันจะเป็นชุมชนที่น่าอยู่หน้าอาศัยที่สุดจะเป็นไปได้จะต้องสร้างพื้นฐานและความคิดในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ตามหลัก ฆราวาสธรรม4 และสังกะวัตถุ4 ในพุทธศาสนานั่นเอง

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย และข้อเสนอแนะ

จากการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพครอบครัวของสังคมไทย ที่เกี่ยวข้องกับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชน ในจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อเสนอแนะแนวทางการปรับปรุงกระบวนการและรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม รวมถึงแก้ไขปัญหาเรื่องสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของประชากรเมื่อมีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมในการศึกษารุ่นนี้ โดยเก็บข้อมูลจากประชากรที่อาศัยอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 166 คน และจากการสัมภาษณ์กับตัวแทนชาวบ้านและพนักงานรวมถึงผู้บริหารของบริษัทต่างๆในเขตจังหวัดอุบลราชธานีเพื่อศึกษาความคิดเห็น จำนวน 7 คน สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ทั้งนี้การนำเสนอข้อมูลจะใช้ตารางและการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis)

สรุปผลการวิจัย

จากการวิจัยเรื่อง ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลโนนผึ้ง จังหวัดอุบลราชธานี สามารถนำมาสรุปผลได้ดังนี้

1. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านคุณภาพชีวิตประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น ทั้งเรื่องการทำงาน การพัฒนาแรงงาน อัตราการว่างงานที่ลดน้อยลง การเคลื่อนย้ายแรงงานลดลง ทั้งนี้ยังทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสุขภาพดีขึ้นเพราะมีการบริการรักษาสุขภาพ มีรายได้จากการมีงานทำ ทำให้มีเงินออมเงินเก็บมาก

ขึ้น ครอบครัวมีความสุข ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความแน่นแฟ้นลดปัญหาความขัดแย้ง ครอบครัวก็จะมีพลังที่แข็งแกร่ง นั่นก็คือมีภูมิคุ้มกันในครอบครัว เมื่อสถาบันครอบครัวมีความเข้มแข็ง สมาชิกในครอบครัวมีความสุข ก็ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทั้งสถาบันครอบครัวและความมั่นคงทางสังคมซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

2. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้าน โครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วยด้านคมนาคม ด้านไฟฟ้า พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น เนื่องจากประชาชนมีงานทำ มีรายได้จากการทำงาน เมื่อมีรายได้มากขึ้นก็ทำให้มีการซื้อยานพาหนะ การคมนาคมในชุมชน การใช้รถ ใช้ถนนก็มีอัตราเพิ่มมากขึ้น ทำให้ถนนหนทางมีการสร้างการปรับปรุง นำมาสู่ความเจริญในชุมชน รวมถึงด้านไฟฟ้าเมื่อมีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ ที่ไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึง และจะนำมาสู่ความเจริญของชุมชนในอนาคต

3. ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาระดับความคิดเห็นเกี่ยวกับด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยด้านน้ำ ด้านอากาศ ด้านเสียง ด้านขยะมูลฝอย พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการพัฒนาด้านระบบต่างๆ เช่น ระบบน้ำ จากอดีตในชุมชนยังใช้น้ำบาดาล อาจจะไม่มีความสะอาด มีสิ่งปนเปื้อนเจือปน เมื่อมีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้คนในชุมชนมีการใช้น้ำที่มีคุณภาพมากขึ้น ด้านการเกษตรทางภาคอุตสาหกรรมได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์น้ำ เพราะตระหนักว่าน้ำคือทรัพยากรสำคัญที่ช่วยให้ธรรมชาติมีความสมดุลทำให้คนและสิ่งมีชีวิตอื่นๆดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรให้สิทธิประโยชน์พิเศษทางการลงทุน, ด้านภาษีต่างๆ ในการที่จะให้โรงงานที่ไม่มีมลภาวะไปลงทุนตั้งโรงงานในต่างจังหวัดที่มีภาคเกษตร จะเป็นสิ่งที่ช่วยจูงใจให้นักลงทุนมาลงทุนในพื้นที่มากขึ้นซึ่งจัดเป็นการพัฒนาความเจริญให้เข้าไปถึงชนบทได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

2. การออกใบอนุญาตตั้งโรงงาน (ร.ง.4) ให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพราะในปัจจุบันการดำเนินงานค่อนข้างมีความล่าช้าและยังเป็นเรื่องที่ซ้ำซ้อนที่มีขั้นตอนที่หลากหลายมาก

จนเกินไป ภาครัฐสมควรลดขั้นตอนในการขอใบอนุญาตเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ทำให้บริษัทหรือนักลงทุนสามารถลงทุนได้สะดวกและรวดเร็วต่อการพัฒนา

3. กำหนดให้โรงงานที่ได้รับอนุญาตก่อสร้าง ก่อนเปิดดำเนินการต้องติดตั้งระบบตรวจติดตามการปล่อยของเสียทางอากาศ และจุดตรวจสอบคุณภาพน้ำโดยให้รายงานผลการตรวจ (Online) กับสำนักงานอุตสาหกรรมในเขตพื้นที่นั้น ๆ

4. รัฐบาลหรือส่วนกลางควรลงมาร่วมแก้ปัญหา โดยการวางผังเมืองที่ดีมีการแบ่งสัดส่วนที่อยู่อาศัย ที่ทำการเกษตร และที่ดำเนินธุรกิจ อันเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมให้ชัดเจน เช่น ควรกำหนดระยะห่างระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชน (buffer zone) โดยพิจารณาจากผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจุดตกของมวลสารหนัก เช่น อุตสาหกรรมควรห่างจากชุมชน รัศมีโดยรอบ 10 กม. เป็นต้น

5. หน่วยงานภาครัฐควรจัดทำประชาพิจารณ์ในเรื่องการจัดสร้างโครงสร้างพื้นฐานขนาดใหญ่ที่ต้องดำเนินการผ่านพื้นที่ของราษฎรเพื่อให้เป็นไปตามธรรมนูญกำหนด จะได้ไม่เป็นที่ขัดแย้งในระหว่างดำเนินการ

6. นโยบายการป้องกันปัญหาการพัฒนาอุตสาหกรรมในอนาคต โดยในการพัฒนาพื้นที่อุตสาหกรรมในอนาคต รัฐบาลผู้ที่มีอำนาจพิจารณาอนุมัติโครงการจะต้องให้ความสำคัญกับการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมและผลกระทบทางสังคมที่ทำการศึกษาโดยผู้เชี่ยวชาญจากหลากหลายสาขาให้มากขึ้นและพิจารณาอย่างตรงไปตรงมา อีกทั้งควรมีการนำเสนอผลการศึกษาผลกระทบทั้งสองด้านให้สาธารณชน โดยเฉพาะประชาชนในพื้นที่ที่ได้รับทราบอย่างตรงไปตรงมาเพื่อประชาชนในพื้นที่มีสิทธิร่วมแสดงความคิดเห็นตามรัฐธรรมนูญว่าด้วยสิทธิชุมชน ซึ่งรัฐบาลควรมีการกำหนดขั้นตอนการรับรู้ และร่วมแสดงความคิดเห็นของประชาชนดังกล่าวให้เป็นกฎหมายในการจัดตั้งอุตสาหกรรมอีกด้วย

7. นโยบายเรื่องค่าแรง 300 บาท มีผลกระทบกับการเลือกที่จะไปลงทุนในต่างจังหวัดสูงเพราะว่าการที่ภาคอุตสาหกรรมออกไปลงทุนในต่างจังหวัดก็มีความเสี่ยงและค่าใช้จ่ายที่สูงขึ้นมากพออยู่แล้ว รัฐบาลจึงไม่สมควรที่จะกำหนดรายได้ขั้นต่ำให้มีรายได้เท่ากันทั่วทั้งประเทศ ภาครัฐควรพิจารณาในแต่ละพื้นที่เพราะค่าครองชีพในแต่ละพื้นที่แตกต่างกันออกไป

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการก่อตั้งอุตสาหกรรมในชนบทหรือในต่างจังหวัดให้มากขึ้นจากเมืองสู่ชนบท ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพ ไม่ย้ายถิ่นฐาน แรงงานไม่โยกย้าย ครอบคลุมที่ภาคเกษตรยังทำตามฤดูกาล ไม่ใช่เกษตรหมุนเวียนตลอดปี ภาคอุตสาหกรรมยังเป็นทางเลือกในการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งที่สำคัญซึ่งจะช่วยเพิ่มความหลากหลายในการหารายได้ และยังสามารถนำไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

2. ในปัจจุบันมีประชากรที่เข้ามาทำงานในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมมากขึ้น และต้องเผชิญกับปัญหาทางสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม, การลักทรัพย์, ชิงทรัพย์, ปัญหายาเสพติด ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นได้ ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวควรมีมาตรการที่จะเข้ามาควบคุม เช่น องค์การบริหารส่วนตำบล ตำรวจ แรงงานจังหวัด เพื่อนำมาตรการต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปจากพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงให้ประชากรมีการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรริบดำเนินการในการแก้ไขและดูแลระบบสาธารณสุขปโลกให้เพียงพอกับทุกภาคส่วนเพื่อไม่ให้มีความขัดแย้งระหว่างคนในพื้นที่ภาคเกษตรและอุตสาหกรรมที่ไปอยู่ และสอดคล้องดูแลความสะอาดของแหล่งน้ำตามธรรมชาติที่ประชาชนนำมาใช้อุปโภคบริโภค รวมถึงแสงส่องสว่างในเวลากลางคืนให้เหมาะสมและเพียงพอ

4. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรื้อฟื้นสภาพความเป็นสังคมชนบทให้กลับคืนมา สร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ อุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรม และประชาชน โดยจัดทำเป็นโครงการทางสังคมต่าง ๆ อาทิ โครงการจับมืออย่างปลอดภัยเพื่อลดอุบัติเหตุบนท้องถนน โครงการก่อสร้างสาธารณสุขขั้นพื้นฐานให้เพียงพอกับความต้องการของชุมชนไม่ว่าจะเป็น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์ เป็นต้น

5. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรริบดำเนินการกำจัดขยะมูลฝอยให้หมดไปโดยเร่งด่วน เช่น การเพิ่มจำนวนรถเก็บขยะ การทำเตาเผาขยะที่ปราศจากมลพิษ เป็นต้น

6. การพัฒนาอุตสาหกรรม ส่งผลเสียต่อปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเด่นชัด ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรหาวิธีการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างเร่งด่วน เช่น ควรมีการบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจัง โดยหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหมดจะต้องเอาใจใส่ต่อปัญหาสิ่งแวดล้อม

และบังคับใช้กฎหมายอย่างจริงจังกับโรงงานที่ปล่อยมลพิษ ไม่ว่าจะ เป็น มลพิษทางเสียง ทางอากาศ ทางน้ำ หรือขยะจากโรงงานอุตสาหกรรม เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ศึกษาเรื่องการดิ่งภาคอุตสาหกรรมและภาคเอกชน มาลงทุนในพื้นที่ต่างจังหวัด
2. ควรมีการศึกษาถึงแนวทางการร่วมมือในด้านต่าง ๆ ระหว่างโรงงานกับประชาชน ชาวโนนผึ้ง จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้ทราบถึงทิศทางการร่วมมือการแก้ปัญหาที่เป็นไปได้ ซึ่งจะ ทำให้โรงงานและชุมชนอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข
3. ควรมีการศึกษาถึงมาตรการและนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับ การขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม
4. ควรมีการศึกษาถึงปัญหาและทางออกของปัญหาที่มาจากความต้องการของ ประชาชนในเขตอุตสาหกรรมอย่างแท้จริง ซึ่งครอบคลุมถึงประเด็นต่าง ๆ คือ มลพิษทางเสียง อากาศ น้ำ และขยะ เป็นต้น
5. ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการกำหนดนโยบายด้านคุณภาพชีวิต ด้าน โครงสร้าง พื้นฐานและด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มี โรงงานอุตสาหกรรมตั้งอยู่ใน พื้นที่การปกครอง

บรรณานุกรม

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2537). รายงานคุณภาพชีวิตของคนไทยปี 2536 : จากฐานข้อมูลความ
จำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) โดย คณะกรรมการอำนวยการงานพัฒนาคุณภาพชีวิตของ
ประชาชนในชนบท. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- จารุณี ดันดิเวชวุฒิกุล. (2539). ความสัมพันธ์ระหว่างการจัดการสิ่งแวดล้อมของโรงงาน กับ
ความไว้วางใจของชุมชน ในเขตพื้นที่พัฒนาอุตสาหกรรมภาคตะวันออก.
วิทยานิพนธ์ สังคมศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.
- จรินทร์ เทศวานิช. (2530) การพัฒนาเศรษฐกิจ. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ชัยวัฒน์ ปัญงษ์. (2523). คุณภาพชีวิต. กรุงเทพฯ: ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะมนุษยศาสตร์
และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ดิเรก ฤกษ์ห่วย. (2527). การพัฒนาชนบท : เน้นหนักการพัฒนาสังคมและแนวความคิด
ความจำเป็นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โครงการตำราพัฒนาชนบท
มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- บันลือ สุธรรมณ. (2527). ชีวิตและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- ปาริชาติ โชติยะ และคณะ. (2539). คู่มือแนวทางการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคม.
กรุงเทพฯ: สำนักงานนโยบายและแผนสิ่งแวดล้อม.
- ผาสุก พงษ์ไพจิตร. (2541). พัฒนาการอุตสาหกรรมและพัฒนาเศรษฐกิจ ประสพการณ์ของ
เกาหลีใต้ บราซิล ไทย. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย.
- สมจิตต์ วงศ์อินทร์. (2545). ผลกระทบที่มีต่อการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและบริการทาง
สังคมอันเนื่องมาจากปัญหาการเคลื่อนย้ายแรงงานในภาคตะวันออก กรณีศึกษา
พื้นที่โดยรอบนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี. ปัญหา
พิเศษรัฐประศาสนศาสตร์ มหาบัณฑิต สาขานโยบายสาธารณะ, บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยบูรพา.

ประวัติย่อผู้วิจัย

ชื่อ	นายสุกิจ คงปิยาจารย์
การศึกษา	Bachelor of Science in Business Administration Boston University
ประวัติการทำงาน	<p><u>ตำแหน่งในอาชีพ</u></p> <p>กรรมการผู้จัดการ บริษัท สงเสิ่ง การทอ จำกัด กรรมการผู้จัดการ บริษัท เวอร์เท็กซ์ แอพพารเอล จำกัด กรรมการผู้จัดการ บริษัท สงเสิ่ง ไทย – วินา จำกัด (เวียดนาม)</p> <p><u>ตำแหน่งทางสังคม</u></p> <p>รองเลขาธิการ สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย 2552 – ปัจจุบัน รองเลขาธิการ สภาผู้ส่งออกสินค้าทางเรือ 2556 – ปัจจุบัน กรรมการ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย 2556 – ปัจจุบัน ประธานกลุ่มแฟชั่นและอัญมณี สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย อดีตนายกสมาคมอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่มไทย 2552 – 2556 อดีตประธานกลุ่มอุตสาหกรรมเครื่องนุ่งห่ม สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย</p>

สรุปย่อ

ลักษณะวิชา สังคมจิตวิทยา

เรื่อง ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรม จังหวัดอุบลราชธานี

ผู้วิจัย นายสุกิจ คงปิยาจารย์ หลักสูตร วปอ. รุ่นที่ 57

ตำแหน่ง กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฮงเส็ง การทอ จำกัด

กรรมการผู้จัดการ บริษัท เวอร์เท็กซ์ แอพพารเอล จำกัด

กรรมการผู้จัดการ บริษัท ฮงเส็ง ไทย-วีนา จำกัด

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเด็นปัญหาหลักที่ประเทศก่า กำลังเผชิญอยู่ในขณะนี้ก็คือ การปรับค่าแรงขั้นต่ำซึ่งทำให้ต้นทุนในการผลิตเพิ่มสูงขึ้นและการพัฒนาคนยังไม่สามารถสนับสนุนการพัฒนาประเทศได้อย่างมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร ความได้เปรียบทางด้านทรัพยากรมนุษย์ของไทยกำลังลดน้อยถอยลงไปทั้งในแง่ปริมาณ คุณภาพ และอัตราค่าจ้างที่เริ่มขยับตัวสูงขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาการขาดแคลนแรงงานทั้งในระดับพื้นฐาน ระดับกลางและระดับสูง ที่เกี่ยวข้องกับทางด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ในขณะเดียวกันเป็นที่คาดว่าในระยะแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 ยังมีแรงงานด้อยทักษะฝีมือที่ยังทำงานได้ไม่เต็มที่ในภาคเกษตร ซึ่งมีความจำเป็นจะต้องได้รับการยกระดับทักษะฝีมือให้สอดคล้องกับลักษณะโครงสร้างการผลิตด้านอุตสาหกรรมและเกษตรกรรมที่กำลังเปลี่ยนไปสู่ความทันสมัยอีกเป็นจำนวนมาก ขณะเดียวกันเมื่อหันมาพิจารณาสถานการณ์ด้านสังคมในแง่ของคนที่ยังเป็นผู้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของการพัฒนาประเทศ พอจะกล่าวได้ว่า คุณภาพชีวิตของคนในสังคมไทยกำลังถูกกระทบกระเทือนจากการเปลี่ยนแปลงจากสังคมชนบทไปเป็นสังคมเมือง ซึ่งมีการอพยพของประชาชนในชนบทเข้าสู่เมืองและความไม่มั่นคงของสถาบันครอบครัวได้ก่อให้เกิดปัญหาเด็กและเยาวชน ปัญหายาเสพติด ปัญหาโสเภณีปัญหาการว่างงาน ปัญหาความไม่ปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ปัญหาสุขภาพอนามัยที่มีการเจ็บป่วยซึ่งสัมพันธ์กับความเป็นจริงในสังคมเมืองของประเทศ และการเปลี่ยนแปลง

โครงสร้างกลุ่มอายุที่มีสัดส่วนของคนวัยกลางคน และคนสูงอายุมากขึ้นในขณะที่สัดส่วนของเด็ก
น้อยลง

นอกจากนี้ยังมีปัญหาที่เป็นผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตคือผลกระทบจากการพัฒนาต่อ
วิถีชีวิต จิตใจค่านิยม และวัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของไทยและผลกระทบจากปัญหาสิ่งแวดล้อมอัน เกิด
จากความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติที่เคยมีอยู่อย่างอุดมสมบูรณ์ ได้ถูกนำมาใช้อย่าง
มากมายในการเพิ่มผลผลิตในภาคเกษตรและอุตสาหกรรม และในการบรรเทาปัญหาความยากจน
ในชนบท ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะทำ การวิจัยเรื่องนี้เพื่อที่จะนำ ไปสู่การแก้ปัญหาเรื่อง ขกระดับ
สถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและ
ภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาครอบครัวของสังคมไทยที่เกี่ยวกับการยกระดับของสถาบัน
ครอบครัวและคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาในลักษณะยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัว
ของสังคมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี ด้วยการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกันกับภาค
เกษตรกรรม
3. เพื่อเสนอแนะยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคมไทย ใน
พื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี และรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้าง
ภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม และแก้ไขปัญหาระยะความ
มั่นคงของสถาบันครอบครัว

ขอบเขตของการวิจัย

ผู้วิจัยกำหนดขอบเขตการศึกษา ดังนี้

1. ศึกษาภาคอุตสาหกรรม และแนวทางในการพัฒนาภาคอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกับ
ภาคเกษตรกรรมให้ได้อย่างมีบูรณาภาพในจังหวัดอุบลราชธานี

2. ศึกษาเรื่องการใช้แรงงานของท้องถิ่นทั้งในภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมในจังหวัดอุบลราชธานี

3. ขอบเขตด้านประชากร จะศึกษาประชากรเฉพาะใน กลุ่มตัวอย่างผู้บริหาร ส่วนกลางและผู้บริหารสาขา จำนวน 2 แห่ง พนักงานในระดับปฏิบัติงาน และ ชุมชนในจังหวัดอุบลราชธานี

4. ขอบเขตเวลา เริ่มตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน 2557 ถึงเดือน พฤษภาคม 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยมีการดำเนินการดังนี้ การรวบรวมข้อมูล แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน

1. ข้อมูลทุติยภูมิ จะรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องจากแหล่งข้อมูลดังนี้ คือ

1.1 ห้องสมุดวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร

1.2 ห้องสมุดมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

1.3 ห้องสมุดจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1.4 เว็บไซต์ที่เกี่ยวข้อง

2. ข้อมูลปฐมภูมิ

2.1 การสัมภาษณ์แรงงานที่ทำเกษตรในพื้นที่, แรงงานที่ทำอุตสาหกรรมในพื้นที่, รวมถึงครอบครัวที่ทำเกษตรกรรมและทำอุตสาหกรรมทั้งสองอย่างควบคู่ว่าเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมสามารถอยู่ด้วยกันได้หรือไม่ และมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยที่ไม่ต้องย้ายถิ่นฐาน รวมถึงนำไปปฏิบัติและพัฒนาในอนาคตได้อย่างมีประสิทธิภาพได้ผลจริงหรือไม่

2.2 การสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิเกี่ยวกับความคิดเห็น เกี่ยวกับเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมไปในทิศทางเดียวกันได้และมีการเป็นอยู่ที่ดีขึ้น โดยที่ไม่ต้องย้ายถิ่นฐานรวมเพื่อการสร้างสัมพันธภาพต่อชุมชนหรือสังคมเพื่อให้แรงงานมีรายได้ที่มั่นคงจึงส่งผลถึงการยกระดับชีวิตให้ดีขึ้นได้หรือไม่

3. การวิเคราะห์ข้อมูลโดยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (descriptive analysis) เพื่อเป็นการอธิบายข้อมูลทั่วไป และสถิติที่ใช้ คือ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย

1. ทำให้ทราบสภาพปัญหาครอบครัวของสังคมไทยที่เกี่ยวกับการยกระดับของสถาบัน ครอบครัวและคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี
2. ทำให้ทราบแนวทางแก้ไขปัญหา ยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคม ในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีด้วยการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้อยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม
3. ทำให้ทราบแนวทางยุทธศาสตร์การพัฒนาสถาบันครอบครัวของสังคมไทย ในพื้นที่ จังหวัดอุบลราชธานี และรูปแบบของการขับเคลื่อนแนวทางในการสร้างภาคอุตสาหกรรมให้สามารถอยู่ร่วมกันกับภาคเกษตรกรรม และแก้ไขปัญหาเรื่องความมั่นคงของสถาบันครอบครัว
4. เป็นต้นแบบในการเสนอแนะแนวทางเพื่อป้องกันปัญหา ก่อนที่ปัญหาจะเกิดได้ในการอยู่ร่วมกันของภาคอุตสาหกรรมและชุมชนในจังหวัดอื่นๆ

ผลการวิจัย

ข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาเรื่อง ยุทธศาสตร์การยกระดับสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตของคนในชุมชนเมื่อมีการผสมผสานระหว่างภาคเกษตรและภาคอุตสาหกรรมในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานีสามารถนำมาสรุปผลได้ดังนี้

1. สภาพครอบครัวของสังคมไทยที่เกี่ยวกับการยกระดับของสถาบันครอบครัวและคุณภาพชีวิตในพื้นที่จังหวัดอุบลราชธานี สภาพในสังคมจังหวัด อุบลราชธานี

1.1 ด้านคุณภาพชีวิต ประกอบด้วยด้านเศรษฐกิจ ด้านสังคม ด้านสุขภาพ พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น ทั้งเรื่องการทำงาน การพัฒนาแรงงาน อัตราการว่างงานที่ลดน้อยลง การเคลื่อนย้ายแรงงานลดลง ทั้งนี้ยังทำให้สมาชิกในครอบครัวมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น มีสุขภาพดีขึ้นเพราะมีการบริการรักษาสุขภาพ มีรายได้จากการมีงานทำ ทำให้มีเงินออมเงินเก็บมากขึ้น ครอบครัวมีความสุข ความสัมพันธ์ในครอบครัวมีความแน่นแฟ้นลดปัญหาความขัดแย้ง ครอบครัวก็จะมีความแข็งแกร่ง นั่นก็คือมีภูมิคุ้มกันครอบครัว เมื่อ

สถาบันครอบครัวมีความเข้ม-แข็ง สมาชิกในครอบครัวมีความสุข ก็ส่งผลให้เกิดความมั่นคงทั้งสถาบันครอบครัวและความมั่นคงทางสังคมซึ่งจะเป็นรากฐานสำคัญของการพัฒนาที่ยั่งยืน

1.2 ด้านโครงสร้างพื้นฐาน ประกอบด้วยด้านคมนาคม ด้านไฟฟ้า พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น เนื่องจากประชาชนมีงานทำ มีรายได้จากการทำงาน เมื่อมีรายได้มากขึ้นก็ทำให้มีการซื้อยานพาหนะ การคมนาคมในชุมชน การใช้รถ ใช้ถนนก็มีอัตราเพิ่มมากขึ้น ทำให้ถนนหนทางมีการสร้างการปรับปรุง นำมาสู่ความเจริญในชุมชน รวมถึงด้านไฟฟ้าเมื่อมีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมทำให้เกิดการพัฒนาในพื้นที่ ที่ไฟฟ้ายังเข้าไม่ถึง และจะนำมาสู่ความเจริญของชุมชนในอนาคต

1.3 ด้านสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วยด้านน้ำ ด้านอากาศ ด้านเสียง ด้านขยะมูลฝอย พบว่าการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในภาพรวมที่ดีขึ้น เนื่องจากมีการพัฒนาด้านระบบต่างๆ เช่น ระบบน้ำ จากอดีตในชุมชนยังใช้น้ำบาดาล อาจจะไม่มีความสะอาด มีสิ่งปนเปื้อนเจือปน เมื่อมีการเข้ามาของภาคอุตสาหกรรมส่งผลให้คนในชุมชนมีการใช้น้ำที่มีคุณภาพมากขึ้น ด้านการเกษตรทางภาคอุตสาหกรรมได้ให้ความสำคัญกับการอนุรักษ์น้ำ เพราะตระหนักว่าน้ำคือทรัพยากรสำคัญที่ช่วยให้ธรรมชาติมีความสมดุลทำให้คนและสิ่งมีชีวิตอื่นๆ ดำรงชีวิตได้อย่างเป็นสุข

ข้อเสนอแนะ

จากการเก็บรวบรวมข้อมูลการศึกษาในพื้นที่วิจัย จังหวัดอุบลราชธานี พบประเด็นข้อเสนอแนะที่ได้แบ่งเป็น 3 ลักษณะหลักได้แก่ เติบโตขยาย เติบโตปฏิบัติและข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. รัฐบาลควรให้สิทธิประโยชน์พิเศษทางการลงทุน, ด้านภาษีต่างๆ ในการที่จะให้โรงงานที่ไม่มีมลภาวะไปลงทุนตั้งโรงงานในต่างจังหวัดที่มีภาคเกษตร จะเป็นสิ่งที่ช่วยจูงใจให้นักลงทุนมาลงทุนในพื้นที่มากขึ้นซึ่งจัดเป็นการพัฒนาความเจริญให้เข้าไปถึงชนบทได้อย่างรวดเร็วและยั่งยืนส่งผลให้คุณภาพชีวิตดีขึ้น

2. การออกใบอนุญาตตั้งโรงงาน (ร.จ.4) ให้มีความสะดวกและรวดเร็วขึ้น เพราะในปัจจุบันการดำเนินงานค่อนข้างมีความล่าช้าและยังเป็นเรื่องที่ซ้ำซ้อนที่มีขั้นตอนที่หลากหลายมาก

จนเกินไป ภาครัฐสมควรลดขั้นตอนในการขอใบอนุญาตเพื่อความสะดวกและรวดเร็ว ทำให้บริษัทหรือนักลงทุนสามารถลงทุนได้สะดวกและรวดเร็วต่อการพัฒนา

3. รัฐบาลหรือส่วนกลางควรลงมาร่วมแก้ปัญหา โดยการวางผังเมืองที่ดีมีการแบ่งสัดส่วนที่อยู่อาศัย ที่ทำการเกษตร และที่ดำเนินธุรกิจ อันเกี่ยวเนื่องกับอุตสาหกรรมให้ชัดเจน เช่น ควรกำหนดระยะห่างระหว่างอุตสาหกรรมกับชุมชน (buffer zone) โดยพิจารณาจากผลกระทบทางด้านสิ่งแวดล้อม รวมทั้งจุดตกของมลสารหนัก เช่น อุตสาหกรรมควรห่างจากชุมชน รัศมีโดยรอบ 10 กม. เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ภาครัฐควรมีการส่งเสริมและสนับสนุนการก่อตั้งอุตสาหกรรมในชนบทหรือในต่างจังหวัดให้มากขึ้นจากเมืองสู่ชนบท ทำให้ชาวบ้านมีอาชีพ ไม่ย้ายถิ่นฐาน แรงงานไม่โยกย้าย ตราบใดที่ภาคเกษตรยังทำตามฤดูกาล ไม่ใช่เกษตรหมุนเวียนตลอดปี ภาคอุตสาหกรรมยังเป็นที่เลือกในการสร้างรายได้อีกทางหนึ่งที่สำคัญซึ่งจะช่วยเพิ่มความหลากหลายในการหารายได้ และยังสามารถนำไปสู่การเพิ่มการจ้างงาน การยกระดับรายได้ที่แท้จริงและคุณภาพชีวิตของคนในประเทศ

2. ในปัจจุบันมีประชากรที่เข้ามาทำงานในพื้นที่เขตอุตสาหกรรมมากขึ้น และต้องเผชิญกับปัญหาทางสังคมต่างๆ เช่น ปัญหาอาชญากรรม, การลักทรัพย์, ชิงทรัพย์, ปัญหายาเสพติด ซึ่งปัญหาดังกล่าวจะส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในท้องถิ่นได้ ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าวควรมีมาตรการที่จะเข้ามาควบคุม เช่น องค์กรบริหารส่วนตำบล ดำรวจแรงงานจังหวัด เพื่อนำมาตรการต่าง ๆ มาแก้ไขปัญหาดังกล่าวให้หมดไปจากพื้นที่เพื่อสร้างความมั่นคงให้ประชากรมีการยกระดับคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

3. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการรื้อฟื้นสภาพความเป็นสังคมชนบทให้กลับคืนมาสร้างชุมชนให้เข้มแข็ง ซึ่งต้องอาศัยความร่วมมือขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่อยู่ในพื้นที่ อุตสาหกรรม โรงงานอุตสาหกรรม และประชาชน โดยจัดทำเป็นโครงการทางสังคมต่าง ๆ อาทิ เช่น โครงการจับจ่ายปลอดภัยเพื่อลดอุบัติเหตุบนท้องถนน โครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานให้เพียงกับกับความต้องการของชุมชนไม่ว่าจะเป็น ถนน น้ำประปา ไฟฟ้า และโทรศัพท์ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ศึกษาเรื่องการดึงภาคอุตสาหกรรมและภาคเอกชน มาลงทุนในพื้นที่ต่างจังหวัด
2. ควรมีการศึกษาถึงมาตรการและนโยบายการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เพื่อรองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม
3. ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการกำหนดนโยบายด้านคุณภาพชีวิต ด้าน โครงสร้างพื้นฐานและด้านสิ่งแวดล้อมขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ที่มีโรงงานอุตสาหกรรม ตั้งอยู่ในพื้นที่การปกครอง